

ՏՆՏՈՐ

Երեմիայի

Բերական-Քեան

Կերառութի

Մասանց

Բանին:

Արե Երամա

նունն ընդ իրեարս

ըստ սեբեոզայն:

1736 - Տեղ 3/4

սկսանելի է այսուհետև շարա
հիւսել զնս ընդ իրեարս ըստ կա
նոնի քերթողացն:

Լրդ՝ շարամանութիւն մասանց
բանին որէ նոյնինքն բանն, ու
նի երկուս գլխաւոր տեսութիւս.
Տամաձայնի և Տողովառութի:

Օրինակ, կոյսն ծնաւ զքս:

Իբանի աստ, Տամաձայնութիւն
այն է, որ կոյսն և ծնաւն նմանե
ցան իրերաց թուով և դիմաւ:
զի ույ կոյսն է եզական, նոյնույ և
ծնաւն է եզական: և ույ կոյսն է
երրորդ դէմ, նոյնույ և ծնաւն է
երդ դէմ: Լաւ այսույ յամ տեղիս՝
բայն և տէր բային որէ անունն՝
պարտին Տամաձայնիլ միմեանց
թուով և դիմաւ:

Լաւ Տողովառութի այն է, որ ծը
սւն էառ զՏայցական Տողովն՝
զքս: Բանզի սովորութի է ներ
գործական բայից՝ առնուլ ըզ
Տայցական Տողովն: (զոր յառաջ
եր

երթեալ ուսանելոց եմք։)

Եւ աստ՝ ծնանն՝ է՛ ի ներդոր
ծական նշանակուէ. վսյ էառ
զՏայցականս՝ զքս։ Եւ յայցա
նէ յայտէ, թէ նախ պարտէ հա
մաձայնել զտէր բային Ը բային,
Լ ապա՛ տալ զինդիրն բային զոր
հողով Լ պահանջէ։ Արեմն նախ
զՏամաձայնուէն պարտիմք խօսիլ,
Լ ապա՛ զհողովառութէն։

Եւ համաձայնութիք մասանց բա
նին ի շարադրուէ՝ գտանին զ
այիսն, Լ նո՛ւան ընդ անո՛ւան։
Պերանո՛ւան Ը անո՛ւան։ Սաս
նական անո՛ւան ընդ անո՛ւան։
Յօդի ընդ ան՛՛։ Լայի ընդ ան՛՛։
Լ Պատասխանոյ ընդ հարցման։

Յազգս համայնաբեան

Լ նոան ընդ անոան։

Պրալ 2

Համաձայնութի անո՛ւան ընդ
անո՛ւան այնէ, որ ածական

անուան Տամաձայնի Ը գոյակնին
իւրում Թունով և հոլովին :

Լ. յսինքն, եթէ գոյականն իցէ
եզական, պարտի և ածականն լի
նիլ եզական: Եւ թէ գոյականն
իցէ յոգնական, պարտի և ածա-
կանն լինիլ այնպէս: Որքո՞ն, այր
բարի, արք բարիք: Լ. յս՝ Տամա
ձայնութիւն ըստ Թունոյ:

Եւ թէ գոյականն իցէ ուղղա-
կան կամ սեռական կամ գոր-
ծիական և այլն, պարտի և ածա-
կանն լինիլ այնպէս. որ լինի Տա-
մաձայնութիւն ըստ հոլովման:
որքո՞ն, Աին բարի, կնոջ բարւոյ,
կնաւ բարեաւ: Անայք բարիք
կանանց բարեաց, կանամբք բա-
րեօք, և այլն: Իսկ թէ ասիցի՝
կին բարիք, կամ կանայք բարի,
տաճաձայնութիւն լինի ը Թունոյ.
զի մինն է եզական և միւսն յոգ-
նական: Իսկ ը հոլովմանն Տամա
ձայնք են. զի երկոքեանն ևս են

ուղղականք : Լճ թէ ասիցի ,
 կին բարույ , կամ կնոջ բարի ,
 լինի տարածայնուի ը հոլովման .
 զի մինն է ուղղական և միւսն այ
 րական : Իսկ ըստ թո՛ւոյն համա
 ձայնք են . զի երկոքեանն ևս են
 եզականք : Իսկ յորժամ ասիցի՝
 կին բարեաց , կամ կաննց բարի ,
 լինի տարածայնուի ըստ թո՛ւոյ և
 ըստ հոլովման : զի մինն է եզակն
 և մինն յոգնական . մինն է ուղ
 ղական և մինն սեռական :
 Լճ այս օրինակք տարածայնուե
 վն այն եդան աստ , զի բացապէս
 ծանիցես ո՛չ միայն զհամաձայնու
 թին , այլև զտարածայնութին :
 Լճ յորժամ գոյականն նախա
 դասի ածականին , պարտի ածա
 կանին համաձայնիլ ը գոյակնին
 թո՛ւով և հոլովիւ՛ որպէ՛ս ցուցա
 րիս : Իսկ եթէ ածականն նախադաս
 գոյականին , ո՛չ է հարկ յամ ու
 ղեք համաձայնել զնս իրերաց ,

Օ ի այնպիսեացն՝ ոմանք համա
 ձայնութք գեղեցկանան, ոմանք
 տարաձայնութեամբ: Լս՛ ոմանց
 մի և նոյն յարմարութի է թէ հա
 մաձայնին թէ տարաձայնին:
 Սբգո՛ն, մեծ զօրութի. մեծի զօ
 րութե. մեծա՛ն զօրութեամբ ॥
 այս՝ համաձայնութք ըստ թո՛ւոյ
 և ըստ հոլովման: Լարի մարդոյ,
 բարի մարդով ॥ այս՝ տարաձայնու
 թեամբ ըստ հոլովմանն միայն:
 Լարի կանանց, բարի կանամբք ॥
 այս՝ տարաձայնութք ըստ թո՛ւոյ
 և ըստ հոլովման: Լազում վըշ
 տաց, կամ բազմաց վշտաց: Բա
 զում վշտօք, կամ բազմօք վշտօք ॥
 այս՝ տարաձայնութք և համաձայն
 ուք: Լս՛ սակա՛ւք են որք կարի
 ցեն նախադաս դրմամբ յարմա
 ըստ համաձայնիլ Ը գոյականին:
 ըստ յոգնականին այլ սակա՛ւք:
 Լսկ Ը ոմանց հոլովմանց յոգնա
 կանին ո՛չ բնա՛ւ: Սի՛ ո՛չ վայելէ

ասել, բարեպաշտք թագանորք,
 և այլք այսպիսիք, որովք ոչ վարե
 ցան հինքն: բայց նորքն յարմար
 հմրին և ածեն ուրեք ՚ի գործ:
Լ և թէսլտ ըստ սեռականին ե
 ղևի ուրեք սակաւ ինչ յարմա
 ըուի ՚ի համաձայնիլն, ոպ ասել
 բարեպաշտից թագաւորաց, բայց
 սակայն ջհամաձայնիլն՝ եւս բա
 ղնորքէ: զի համաձայնիլն այսպիս
 եաց՝ պղտոր բերէ զիմացունաճն:
Օ որորինակ՝ յորժամ կամիցիմք
 ցուցանել զժամանակս քրեպաշտ
 թգրաց և ասիցեմք համաձայնե
 լով, ծաղկեցաւ քրիստոնէուի
 ՚ի ժամանակս քրեպաշտից թագա
 ւորաց, շփոթումն լինի բանին:
 զի ածականս Բարեպաշտ՝ ոչ շարա
 կցի թգրաց, այլ շարակցի արանց
 ժամանակին այնորիկ՝ յորոց վր
 թգրքն թգրեցին: Եբրու ոչ թէ
 թգրքն էին բարեպաշտք, այլ ժո
 ղովուրդքն ժամանակին այնորիկ:

Լ՛՛՛ն այսպէ՛ ասել երևի, ծաղկց՛ն
 քրիստոնէութի՛ն ՚ի ժամանակս թա
 գանորաց՝ Էրեպաշտ ժողովրդոց։
 Այ՛ պարզագոյնէ ճամաճայնիլն
 այսպիսեաց քան զճամաճայնիլն։
 զի ճամաճայնութիք սոցա՝ երբեմն
 զպարզութի բանին կորուսանեն
 ունցուցան, և երբեմն զճամեղու
 թին բառնան. մանանանդ յորժմ
 ածկնն դժո՛ւարահոլովելի իցէ։
 Ասրոյ պարզ կանոն նախադաս
 ածականին ը յաճախ կիրառուե
 ճնոցն այնէ. որ եզական և ուղղա
 կան մնայցէ։ որգոն, (Ըարի՛ գործ.
 բարի՛ գործոյ. բարի՛ գործով ॥
 բարի՛ գործք. բարի՛ գործոց. բա
 րի՛ գործովք, և այլ։ Լ՛՛՛ն յայս
 պիսի տեղիս՝ ածականն թէպէս
 դնի եզական և ուղղական, բայց
 թէ յոգնական իցէ գոյականն
 և սեռական կամ այլ ինչ հոլով,
 այնպէս ճամարեցեալ լինի և ա
 ծականն։ Լ՛ յսինքն՝ կերպիւն է

զական և զօրութի յոգնական :
կերպի՛ր ուղղական և զօրութի
Տողովեալ :

Բայց թէ նախադաս ածականն
ունիցի զմի ՚ի տառիցս, ս, դ, ն,
որք են եզատառ յօդքն, յայնժմ
՚ի հարկէ պարտի համաձայնիլ Ը
գոյականին թո՛ւով և Տողովի՛ւ :

Սրգո՞ն, մեծին անտօնի, սքն գրի
գորի: զի ոչ լինի ասել՝ մեծն ան
տօնի, սքն գրիգորի: և այս ըստ
եզականին լինի և յուկ անո՛ւնց :

Սա և, յորժամ բայն դնի ՚իմէջ
ածկնին և գոյականին, անդ ևս
՚ի հարկէ պարտի համաձայնիլ նա
խադաս ածականն ընդ գոյակա
նին: որգո՞ն, Սիրողքն այ՛ զանազա
նից ընդդիմացան փորձութեց.
ուստի մեծաց և բազմաց արժա
նացան վարձուց: զի ոչ լինի ա
սել, զանազան ընդդիմացան փոր
ձութեց: Սակ թէ զբայն հանես
՚ի միջոյն, կարէ՛ դնիլ այնպէս :

Սիրողքն այ՛ զանազան փորձու
թեանց ընդդիմացան. վասնորոյ
մեծ և բազում վարձուց ար
ժանացան:

Սու՛նական անու՛անքն՝ և ածա
կանք ոմանք, որպէս՝ Ռե՛ծ, այլ,
և այլք, յաճախագոյնս գտանին
համաճայնեցեալք նախադասուէ՛
ընդ գոյականին քան զայլ ածա
կանսն: Ս՛րգո՛ն, միոյ անետարանի
աշակերտքս՝ միով սիրով եմք կա
պակցեալք. ՚ի միոջէ ուսուցչէ
ուսանելով զայս:

Եւ՛ թու՛անք եզականակերպք՝
կարեն դնիլ ը՛ եզական գոյա
կանի, և երբեմն ը՛ յոգնականի:
Ս՛րի՛ն, Ե՛ սրահ, տասն այր: հինգ
զգայութիւնք, տասն կուսանք:
Խսկ որք ո՛չ ունին զկերպ եզակա
նի՛ ընդ յոգնական գոյականի դը
նիլ յարմարին: Ս՛պ ասել, երեք
անձինք, չորք տարերք. զերիս ան
ձինս, զչորս տարերս, և այլ:

Եւ այսպիսիքս յորժամ զկնի
իւրեանց ունիցին այլ իմն ա
ծական նախքան զգոյականն ,
ինքենք համաձայնին, և միւսն ոչ:
Ո՛րքո՞ն, միով շնչին պարսաքարիւ
յաղթեաց երկուց հզօր մար
տակցացն: Ողջոյն տուք և այլոց
բարեպաշտ եղբարց:

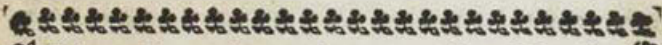
Եւ երբեմն մինչ երեք լինին ա
ծականքն, առաջինն և եկրն
դնին համաձայն, և յետինն տա
րաձայն: Ո՛րքո՞ն, և այլովք բազմօք
մխիթարական բանիւք խօսէր լ
նոսա: Կամ առաջինն և վերջինն
տարաձայն, և միջինն համաձայն:
Եւ այլ բազմօք մխիթարական բա
նիւք: Եւ կամ երեքեանն և ս
դնին տարաձայն: Եւ այլ բազում
մխիթարական բանիւք: որ և հը
նոցն է սովորութիւն:

Եւ յորժամ ածականն և գոյա
կանն եղեալք իցեն ՚ի նախ
դրիւ հօլովման, նախդիրն՝ միայն

նախադասեցելոյն դնի. Թէ գոյա
 կանն իցէ նախադասեցլ Թէ ա
 ծակնն: Ո՛րգո՞հ, զայր անիրա՛ւ ա
 տէ՛ անժ. Յառնէ անիրա՛ւէ՛ իբաց
 լեր: Յանձն չարամիտ՝ իմաստու
 Թիւն ո՛չ մտանէ ॥ Օ անիրա՛ւ այր
 առէ՛ անժ. Յանիրա՛ւ առնէ իբաց
 լեր: 'Ի չարամիտ անձն իմաս՛':
 Լ՛ճ՝ ի տեղիս ոմանս՝ երկուցն ևս
 դնի: Ո՛րգո՞հ, ո՛՛ որ բան դրո
 ո՛ւ առեացէ զքեզ կոյս երջանիկ.
 որ տարար ի քեզ զանմատոյց ըզ
 լոյսն՝ զանժ զանիմանալին: Լ՛ճ այս
 Ե՛ Տայցականին պատկանի լինիլ.
 իսկ ըստ այլոցն յոյժ Տազն:
 Ո՛ւ՛ ի մանուկ ի կուսէն պար
 տեալ ամաչէր, և այլ:
 Լ՛ճ Ժականս՝ սուրբ, ի գրո՛ւածս
 նախնեաց դնի սովորապէս ընդ
 գոյականին իւրում՝ ի Տայցական
 Տոլովման՝ նախադաս դրմամբ ա
 ռանց զայի: Ո՛րգո՞հ, սբ զանժ ա
 ծինն և զամ սբս: սբ զառաքելս
Լ

և զմարգարէս: սբ զՏողին փա
 ռանորեսցուք, և այլ:
 (արկապեալ գոյականքն՝ թէ
 և եզականք իցեն, զածականն
 յոգնականն թուով պահանջեն.
 զի քան զմին անելի եզակնքն գա
 լով իմիասին՝ յոգնականանան.
 վսյ և ածականն նոցին յոգնա
 կան դնիլ յարմարի: || րԳԽ, դա
 նիթ և մովսէս գիտունքն մեր.
 դանթի և մովսէսի գիտնոցն մե
 ռոց, և այլ: | Եսկ եթէ երկու շաղ
 կապեալ ածականք նախադասին
 գոյականին, կամ երկոքին ևս
 պարտին դնիլ տարաձայն գոյա
 կանին, և կամ երկուքն ևս համա
 ձայնիլ ընդ նմա: || րԶԵ, գիտուն
 և բարի առն դիպեցայ. կամ գիտ
 նոյ և բարւոյ առն | գիտուն և
 բարի արանց. կամ գիտնոց և բա
 րեաց արանց: | Եւ ոչ է պարտ
 ամենևին զմինն համաձայնել և
 զմինն ոչ: | Եայց բարեգոյն է զեր

կուսն ևս անհամաձայն դնել լը
 հնոցն սովորուե ուն ՚ի վեր ասցւ.
 Եւ յորժամ այսպիսի շաղկապել
 ածականք նախադրիցին գոյա
 կանին ՚ի նախդրիւ հոլովման ,
 նախդիրն նոցին՝ երկուց ածա
 կանացն ևս պատկանի դնիլ .
 Ո՛րքա՛ր , զգիտուն և զհեզ այր՝
 գործէ գտանել . ՚ի գիտուն և ՚ի
 հեզ առնէ մի լինիր իբաց .
 Իսկ եթէ գոյակնն նախադասի
 ածակնին , նախդիրն միայն գոյա
 կանին և յետին ածակնին դնի .
 Ո՛րքե՛ն , զայր գիտուն և ըզհեզ
 գործէ գտանել . յառնէ գիտ
 նոյ և ՚ի հեզէ մի լինիր իբաց .
 Իայց մինչ այսպս վերջադրիցին
 ածականքն , թէ նախդիրն յետին
 ածակնին ևս ոչ դնիցի՝ ոչէ յոյժ
 անդէպ . Ո՛րքա՛ր , զայր գիտուն և
 հեզ . յառնէ գիտնոյ և հեզէ .
 Իայց զյարմարուի այսպիսեաց՝
 ըստ տեղոյն և լը բառին պարտէ

նկատել. զի ուրեք յարմարի նախ
 դիր և յետին ածականին, և ու
 րեք ոչ: Ս'բոհ, զայր արիւնասեղ
 և զնենգէր պիղծ առ" ՚իմարդոյ
 չարէ և ՚ի լեզուանւոյ իբաց լեր:
 Ասկ ոմանց նոյնանյ յարմարի դը
 նիլն և ոչ դնիլն: Ս'բեհ, զայր ար
 դար և զՏեզ, կամ Տեզ ՚իմարդոյ
 չարէ և յանիրաւէ, կ'անիրաւէ:

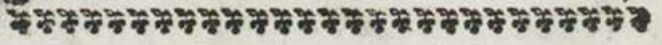
Ըստ այսց և զայլնն իմա:

Ա'ն շաղկապեալ անուանք ոչ
 պարտին գոլ խառն ՚ի գոյակա
 նէ և յածականէ. ուն թէ ասել
 քար և փոքր, ձի և մեծ: Ա'ՅԼ
 քար և փայտ, ձի և մարդ. մեծ և
 փոքր, և այլ: Ա'ն ոմանք ուրեք
 թարց շաղկապի շարադրին:

՚Ապոշոյ ցորենոյ գինւոյ ձիթոյ
 իւրենց լց": ՚Ամարդոյ մեղաւորէ
 նենգաւորէ փր":

Ասկ երբեմն ՚ի մէջ երկուց ա
 ծականաց գոյականն մտեալ,
 ընու զտեղի շաղկապի: Արպէս՝

ա :

ո՛վ համեստ մայրդ մաքուր: ո՛ր է
ո՛վ համեստ և մաքուր մայր:

Եւ մինչ լինի ածականն՝ այլում
ածականի ածական, զայն կա
նոն համաձայնէ պարտի պահել
զոր ունի ածինն առ գոյինն իւր:

Ո՞ւր յորժամ ասի՝ մեծ գիտուն,
այնպէս է որպէս թէ ածականն
նախադասեցա՛ւ գոյականին:

Եւ մինչ ասի գիտուն մեծ, ուր թէ
գոյականն նախադասեցա՛ւ:

Եւ այց այսպիսեաց ոմանք մինչ
փոխադրին յառաջ և յետ, փո
խադրի և իմացունա՛ծ են: որան,

Խորամանկ խոհեմ, խոհեմ խո
րամանկ: Եւ ճա՛ յառաջնումն՝ խո
րամանկն եղև ածին խոհեմին.

և յերկրորդումն՝ խոհեմն եղև
ածական խորամանկին: Իսկ մեծ
գիտուն՝ թէ և փոխադրիցին տե
ղեա՛ւ, իմացումն ո՛չ փոխադրի:

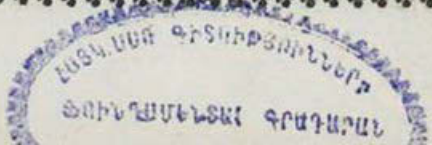
զի թէ մեծ գիտուն և թէ գի
տուն մեծ, մեծն է ածին գիտնոյն

Է:

321

և

A
818

և գիտունն ուն գոյական մեծին։
 Եւ յորժամ ասի մեծ գիտունն
 պղատոն, մեծն ոչ է ածական
 պղատոնին, այլ գիտնոյն։
 Այլպէս երկոքեանն ևս են իմ
 պղատոնին, բայց ը կարգի իմաց
 ման՝ մեծն է ածական գիտնոյն,
 և գիտունն է ածին պղատոնին։
 Եւ յորժամ ածականն շողկա
 պեալ գոյականաց յողնակա
 նանայ ուն ասցք, միւս ածականն
 որ է ածական ածականին, մայ
 եզական։ որն, «Վաւթի և մով
 սէս մեծ գիտունքն մեր՝ այս՝ ը
 ուղղականին։ Իսկ ըստ սեռակա
 նին՝ կարէ համաձայնիլ, կամ ոչ։
 որք, «Վաւթի և մովսէսի մեծ
 գիտնոյն մերոց. կմ մեծաց գիտ
 նոյն։ Իսկ եթէ ածականն բր
 նահողով իցէ, ոչ է պարտ համա
 ձայնել։ Որք, ընտիր գիտնոյն.
 և ոչ ընտրից գիտնոյն։
 Եւ տես, զի յորժամ ածականն

Լինի ածականն ածականի, առանց
շաղկապի դնինն առ միմեանս ըստ
օրինակի դրմանն ածականինն ընդ
գոյականինն իւրում ունցուցան:

Իսկ յորժամ երկու ածականք
շաղկապան՝ դնիցին, յայնժամ
ոչէ մինն միւսոյն ածական. այլ
երկոքեանն ևս ենն ածականք կամ
գոյականի, կամ թէ այլում ածա-
կանի: Սրիչն, ընտիր և պայծառ
ծաղիկ. հին և խորին իմաստուն:

Եւն ՚ի տեղիս ոմանս՝ ածական
անունն ՚ի վերջադասիլն ևս՝
մինչ ունիցի զկնի իւր ըզբայն
էական, դնի եզական թունով լը
յոգնական գոյականի: Սրգոն,
մեղք իմ բնում ենն յոյժ, ծանր են
քան զանազ ծովու: Իսկ ուրեք
համաձայնին. Լերինք բարձունք
ենն եղջերունաց:

Եւն ՚ի բազում տեղիս իբր սո-
վորապէս ածականն առանց
գոյականի դնի: Սրգոն, անմիան

ատէ զխրատ . արդարն 'ի հաւա
 տոց կեցցէ : և յոյժ բազումք :
 Եւ յայսպիսի տեղիս՝ գոյականն
 զօրութիւնսն տեղեալ լինի . այսինքն
 մտօք : իբրու այսպիսի, անմիտ մարդն
 ատէ զխրատ : Եւ յորժամ ա
 ծականն առանց գոյականի դնի,
 պարտէ նմա նշանակել զօրութիւն
 զգոյականն իւր կամ յատկապէս
 կամ անյատկապէս : (Յարկապետ,
 կոյսն ծնաւ զքսն : այսինքն մա
 թիամ կոյսն : Եւ յարդարն
 'ի հաւատոց կեցցէ : այսինքն ար
 դար մարդն ո՛ր և իցէ : Եւսկ յոր
 ժամ եղեալ ածականն ո՛չ ունիցի
 գոյական, ո՛չ դրմամբ և ո՛չ իմաց
 մամբ , յայնժամ ածականն այն
 է մակբայ : Ո՛րքոն , զայդ արդար
 ասացեր : այսինքն ստուգապի :
 Եւ երբեմն յորժամ ածականն
 դնի զկնի գոյականին , և յետ
 նորին դնի բայն , ո՛չ իմանի թէ ա
 ծականն այն՝ անուն է արդեօք

Թէ մակբայ: Արպէս ասել, պետ
 ըոսն անորդի մնաց'իտան իւրում:
 Յորում անունս անորդի, կարէ՛ կը
 ցիլ ընդ պետրոսին և լինիլ ածա
 կան նորին, կամ կցիլ ընդ բային
 և լինիլ մակբայ: Այն այսպիսիքս
 պարտին այսպիսի դրմամբ և աք
 տաբերմամբ որոշիլ: Պետրոսն
 անորդի՝ մնաց'իտան իւրում:
 այս՝ անուն: որէ ասել, անորդի՛ պետ
 ըոսն: Իսկ մակբայ այսպէս,
 Պետրոսն՝ անորդի՛ մնաց'իտան
 իւրում: որէ ասել, անորդի՛ մը
 նաց պետրոսն: Այն օրինակ:
 Օ՛վանոյց զևրճւրդն բարի ծա
 նօթից իւրոց: Ա՛յն աստ ևս բա
 րին՝ կարէ լինիլ ածին խորհր
 դոյն, կամ արանցն: զոր պարտէ
 նմանապէս բնիւ և շէշտիւ որոշել:
 Այրբեմն բարին և ճարն և այլք,
 Թէպէտ դնին առանց գոյակա
 նի և ոչ նշանակեն զգոյակին ինչ՝
 ոչ յատկապէս և ոչ անյատկապէս,

բայց և ոչ են մակբայք • այլ են
 գոյական անունք եղեալք ՚ի
 տեղի բացականաց իւրեանց՝ բա
 րութի չարութի։ Այլ ասել, բա
 րին և չարն ներհակ են միմեանց։
 այսինքն բարութին և չարութին։
 Եւ յսպիտիք են՝ քաղցրն և դառն,
 պարզն և պղտորն, և այլք։
 Եւ երկու գոյական հասարակ ան
 ունք զնոյն իր նշանակողք,
 թէ անմիջապէս շարադրին ընդ
 իրեարս և թէ միջոցաւ, համա
 ձայնիլ պարտին միմեանց թունով
 և հոլովիւ։ Եւ անմիջապէս, որդոն,
 քակեցին զմեհենն զտեղին բազ
 նեաց։ Եւ միջոցաւ, քակեցին
 զմեհենն զայն մեծ զտեղին բազ
 նեաց։ Եւ ստ այսմէ, ՚ի քաղաք այ
 մերոյ ՚ի լեառն սբ նր։ Արոց եր
 կուցն ևս պարտի դնիլ հոլովա
 կան նախդիրն ունցուցաւ։
 Եւ յսպէս լինին և երկու ածա
 կանք զնոյն իր նշանակողք։

Իսկ երկու գոյականք, կամ երկու ածականք՝ այլևայլ իր նշանակողք՝ համաձայնին իրերաց շողկապահ: Ո՛րդան, քար և փայտ. քարի և փայտի. քարի՛ն և փայտի՛ն և այլն ॥ մեծ և փոքր. մեծի և փոքրու, և այլ:

Յս քս, լւ ամ հոլովմանց կարեն դնիլ համաձայն: Իսկ՝ սիմոն պետրոս, յուդա՛ կիւրեղ, զայն կանոն համաձայնութե ունին, զոր ունի նախադաս ածինն լւ գոյականին իւրում: Օ ի նախկինն կցեալ անունանց՝ իբր ածական՝ յատկացուցիչ լինի միւսոյն: Արպէս սիմոնն է յատկացուցիչ պետրոսին, և յուդայն՝ կիւրղին: Աստ այսցեն և յատուկ անունանք արահինք և իգականք՝ եղեալք առ հսրկն իւրեանց: Արպէս՝ սիմոն դպիր. կոյսն նունն է, և նմանք:

Իսկ չէզոքական յատուկն լւ իւր հսրկին այսպէս համաձայնի:

Վետն փիսոն, փիսոն գետն ॥ գե
 տոյն փիսոնի, փիսոնի գետոյն Կամ
 փիսոն գետոյն ॥ գետովն փիսոնի՛ւ
 Կամ փիսոնի, փիսոն գետովն ॥ Ի գե
 տոյն փիսոնի, Ի փիսոն գետոյն ॥
 Ի գետն փիսոն, Ի փիսոն գետն ॥
 Ի գետոջն փիսոնի, Ի փիսոն գե
 տոջն ॥ այսպէ և այլք:

Յաշագս Համաճայնութի Վերանուան
 ընդ տնուան: Պրմի 3

Աւնական Վերանունանքս՝
 Իմ, Կո, Իւր, Կր, Յէր, ուր վերջա
 դասին անունան, համաճայնին Ը
 նմա Թունով և հոլովի՛ւ Ի յեզա
 կանուամբ: Իսկ Ի յոգնականումն
 հոլովի՛ւ համաճայնին. Իսկ Թունով
 կէս հոլովն համաճայնի և կէսն ոչ:
 Ո՛րգոն, որդի Իմ. որդւոյ Իմոյ.
 որդւոյ Իմում. որդւով Իմով.
 զորդի Իմ. յորդւոյ Իմմէ. ցորդի
 Իմ. յորդւոջ Իմում. ս՛վ որդի Իմ:
 Որդիք Իմ. որդւոց Իմոց. որդւովք

Իմովք. զորդիս իմ. յորդոց իմոց.
ցորդիս իմ. ՚ի յորդիս իմ. ո՛վ որ
դիք իմ: Ա՛հա ուն ասացի՝ կէսն
յոգնականին համաձայն եդաւ
ըստ Թո՛ւոյն, և կէսն ոչ: զի՛ ոչ է
բարւոք՝ որդիք իմք, զորդիս իմս,
և այլն: Արք Թէյօտ գտանին ու
րեք, և նորքն յաճախ առնուան ՚ի
կիր, այլ ոչ և հինքն:

Իսկ յոգնականքս՝ իմք, քոյք,
մերք, ձերք, և սէի՛ւքն, յայնժամ
՚ի գործ ածիլ յարմարին, յորժմ
առանց անուան լը ինքեանց մի
այնակ դնիցին, և անուան զորու
Թեամբ իմացեալ լիցի: Ա՛րգոն,
յիւրսն եկն, և իւրքն զնա ոչ ըն
կալան: Իսկ ուր նախադասին
անուան, կարեն դնիլ համաձայն
հոլովի՛ւ, կամ սարաձայն: հիգոն,
վս իմոյ անձին, ի՛մ վս իմ անձին ॥
Իւրով զորու Թեամբն, կամ իւր
զորու Թէն, և այլ: Բայց՝ * , ՚ի
վերջադասիլն ևս՝ կայ եդեալ ՚ի

բազում ուրեք իբր սովորապէս
 անհամաձայն հողովիւ ընդ գոր-
 ծիական անունն: բանիւ քո. կա
 մօք քո, և այլ: Իսկ ըստ Թոճոյն
 համաձայնութե, նոյնպէս լինին
 ունկնքս ՚ի նախադասիւն՝ ոսկ և ՚ի
 վերջադասիւն: Բայց ոչ այնք սո-
 վոր են սոքին նխդասիւ անունն,
 որքան սովոր են վերջադասիւ:
 Ա՛ն գիտելիէ, զի ունականքս
 այսոքիկ՝ ի վր ունեցեալ իրացն՝
 են իբր ածական անուննք: Վսյ
 որպիսութի համաձայնութե սոցին
 ոչէ հեռի ՚ի համաձայնութենէ
 ածականին ընդ գոյականին:
 Աստի ոսկ վս նոցին յերեսն 316
 ասացաւ թէ՛ որն և իցէ նախա-
 դաս, հողովական նախդիրն՝ նմին
 առադրի, այսպէս և աստ: Ա՛րգոն՝
 զարարմունս իմ, զիմ արարմունս ॥
 ՚ի սրտի իմում, յիմում սրտի:
 Ղստանի ուրեք և երկոցն եդէլ:
 և զիմ զաչս եբաց ॥ ՚ի մերմէ ՚ի հո

զեղէն բնութիս ॥ Ե այս լինի ՚ի
 նախադասին դերանունան որպէս
 ցուցան: Այն մանանդ լինի
 սոյնպէս երկոցունցն ևս եզեալ
 յորժամ իմէջ երկուցն այլ ինչ
 բառ կամ բառք մտանեն: Իբրոն
 և զքո միւսանգամ զգալուստդ ॥
 ՚իքո յանձն առնու բնակիլ յո
 ղովայնի: Այն մինչ վերջադասին
 անունն ՚ի նախդրիւ հոլովման, հո
 ղովական նախդիրն իւրեանց զօ
 ղութի իմացեալ լինի: Նիգոն,
 զորդի իմ. զորդւոյ իմմէ. յոր
 դւոյ իմմէ. ցորդի իմ. յորդւոյ
 իմուամ: Աբրու այսպէս տալով
 իմացս, զիմ. զիմմէ. յիմմէ. ցիմ.
 յիմուամ: Այսց վս ծանրաձայն
 գոլոյ ասել զորդի զիմ, դնի զոր
 դի իմ: (Թէպէտ գտանի ուրեք
 և այնպէս. զխաղաղութիւն զիմ
 տամ ձեզ:) Ասկ' ուր նախադա
 սին անունն, անդ հոլովական
 նախդիրն դերանունն՝ ներգոր
 ծու

Ժուք դնի՛ և անուանն զօրուք
իմացեալ լինի։ Ա՛րքոն, զիմ արար
մուռնս. յիմուամ սրտի։ Ա՛ն ՚իսա
կան ուրեք երկուցն ևս դնի ույ
ցուցան, զիմ զաջս և այլ։

Ա՛ն յորժամ Թարց անուան դը
նին, առանց յօդի ո՛չ յարմա
րին. որպէս եդեալքն իվերոյ,
իւրքն, յիւրսն, և նմանք։

Օ՛ ի ՚ի տեղիս այսպիսիս՝ յօդքն
եզատառք՝ զօրութք իմացեալ
անուանն տան նշմարել։ Ա՛յ և այս՝
յորժամ զիւրն զամ հանիցէ.
այսինքն զիւր ոչխարսն։

Ա՛ն է՛ ուրեք՝ զի անուանն ե
դեալէ՛ և դերանուանն զօրուք
նշմարեցեալ։ Ա՛րքն, և ո՛չ զանձն
համարեցայ արժանի առքեզ գա
լոյ։ որ է՛ ասել՝ զանձն իմ ॥ զսէրն
այ ո՛չ ունիք յանձինս։ Ի՛նչ յան
ձինս ձեր։ Ա՛ն ոմանց այսպիս
եաց յոյժ պիտոյանայ բուժս՝
առ ՚ի պարզել զիմացուածն։

Տիէն, գնացէք ցուցէք զան
ձինս՝ քահանայից: որ է՝ ասել,
զանձինս ձեր: Յորում եթէ ոչ
դնիցի բուժն՝ քահանայից ան
ձինքն իմացեալ լինին:

Օանիր և զայս, զի ասացեալ
դերանունանցս սեռականն՝ կայ
եդեալ ուրեք՝ ի տեղի վերջահո
լով տրականի, և տրականն ի տեղի
սեռականի: Իբրու ի տեղի ասե
լոյ՝ ետու որդւոյ իմում, ինոյ, և
ի տեղի ասելոյ՝ վս որդւոյ իմոյ,
իմում: Ի սոյն ոճի են և այսք,
անուն նմա յօհաննէս: որում ա
նուն էր յոբ: զինչ անունէ քեզ

Ի տեղի ասելոյ, նր, որոյ, քո:

Եւ իւրն՝ եդեալ կայ ուրեք՝
իւրում, ի տեղի ասելոյ՝ իւր:

Տր ի տաճար սք իւրում: Եւ եր
քինին նստել ի կառս իւրում:

Ի տեղի է և այս, զի դերանունս
երկուս սեռականս և երկուս
գործիականս ունի: քոյ, քոյոյ

քով, կամ քոյով ॥ այսպէս և յողնա
 կանն, ունց ցուցանի ՚ի հողովմանն:
 Եւ մինչ վերջադասի անունն,
 քոյ և քով պատկանի: Իսկ ՚ինա
 խադասիլն՝ քոյոյ, քոյով: Ըրգոն՝
 գնա՛ ՚ի տուն եղբօր քոյ՝ սիրե
 լեա՛ն քով ॥ գնա՛ ՚ի տուն քոյոյ սի
 րելոյն՝ հանդերձ քոյովք այլովք
 սիրելեօք: Ի այց ոչէ այս այնպէ
 կանոն թէ միշտ այսպէս պարտէ
 լիսիլ, այլ իբրու թէ՛ յարմարա
 գոյնն այսէ: զի գտանին և այն
 պիտիք որք ոչ են այսպէ: Ըրպէս
 սեւ, վն քոյ բանիդ, կամ բանիդ
 քոյոյ: բանի՛ն քով, կամ բանի՛ն
 քոյով: Ը յսքան վն ունական
 դերանուննց: Իսկ

Երաբերական դերանունն որ,
 պարտի համաձայնիլ Ը իբրում
 նախընթացին թունով: Իսկ հող
 վի՛ն՝ առուրեք ըստ հանդիպման:
 որգոն, Ը է բուն բարու թիւն.
 որ է՛ անստեղծ բարի. որոյ բարու

Թիւնն անսպառէ. որով կայանայ
 ամբարի. շորով ոչինչէ բաց յին
 քենէ. շոբ բարեբանեն երկինք և
 երկիր. շորէ պատմեն հանուր բը
 նուիրք. յորէ իջանեն համայն բա
 րուիրք. աս որ ձկտին ամ իղձք.
 յորո՛ւմ ճշմարիտ երանուիրն կայա
 նայ: այս՝ էշախան: Լսկ յոգնակն,
 երանեցեալ են սքքն այ, որ բնա
 կեալ են յերկինս. որոյ տեսուիրն
 լի է հրճու՛անօք, և այլն:

Սա ըստ նախնեացն սովորուե՛
 գտանի՛ ի բազում ուրեք և թը
 իով տարաձայն լիւրում նախ
 ընթացին. այսինքն եզական թը
 իով ընդ յոգնականի եղեալ:

Որով ըստ հին օրինակին Գործ 9,
 արքն որ ընդ նմայն երթային:
 ՚ի տեղի ասելոյ՝ որք ॥ զամ ազգս
 զոր արարեր: որէ՛ զորս:

Եւ յարաբերելի անունն յարա
 բերականին՝ երբեմն պատա
 հաբար վերջադրի՛ նմին: Ս՛րգոն,
 որէ

որ առաքեացն զիս հայր՝ ընդիս է :
 որ է ասել՝ հայր որ առաքեացն
 զիս ॥ զոր ոչն կամիմ զչարն՝ զայն
 գործեմ : որ է զչարն զոր ոչն կա
 միմ : Ըսկ երբեմն նախընթացն
 ոչ դնի ներգործութի, այլ զօ
 ղու թեամբ իմացեալ լինի . կամ
 յատկապէս, կամ անյատկապէս :
 Ետիսպէս, որ ստեղծ զմեզ, կա
 մի՛ զի կեցցուք ॥ այսինքն ան :
 Ըսկ անյատիսպէս, որ հնայ յիս,
 կեցցէ ॥ այսինքն ուրք և իցէ :
 Ըսկ յարաբերականս՝ յոյժ օգ
 տակար ձեռնտուէ շարադրողին .
 զի յորժամ զանուն իմն կամիցիմք
 կրկնել և վերակրկնել, դնեմք որ
 և նովան հնարեմք զկրկնումն :
 զի զնոյն անուն կրկնել և վերա
 կրկնել ոչ բարւոք գայ լսելոյ .
 Ըսկ դնի յարաբերկնն ի տեղի
 նորին իբր յիշելով զնոյն անուն
 որ հոլովիւ և պահանջի . ուր ցու
 ցան ի վերոյ ի վր անունս՝ Ը :
 Ը :

Եղևապէլ եղակն անուանքն
զյարաբերական դերանունն՝
յոգնական թունով պահանջեն :

Ո՛րգոն, դաւիթ և մովսէս փիլիսո
փայքն հայոց՝ որք վարժեցան ՚ի
յաթէնս, իմաստութե արմատք
եղեն մեզ :

Իսկ էական և ցուցական դեր
անուանքս՝ նա, սա, զա, միշտ սե
ռակն հոլովիւ կցին ը անուան.
զի անունն ինչ հոլով և իցէ, սք
՚ի սեռական գոլոյ ոչ անկանին :

Ո՛րգոն, որդի նորա. որդւոյ նր.
որդւով նր. զորդիս նր. յորդւոց
նր. ՚ի յորդիս նր, և այլ: որք են
հոլովառութիք և ոչ համաձայնու
թիւնք: Օ ՚ի այնք դնին համա
ձայնք, որք զնոյն իր նշանակեն:

Իսկ որք զայլ և այլ իրս ցուցա
նեն, հոլովառութիւ շարակցին:

Այ ահա գործիականս՝ նովին,
և ներդոյականս՝ ՚ի նոն, որք
ըստ եղականին միայն ձևանան,
ք:

յորժամ ընդ անունն կցին, վս
զնոյն իր ցուցանելոյ՝ համաձայնին
ընդ նոսա Թունով և հոլովիւ:
Նովին մարմնովն ել յերկինս:
Ի նմին տան ագան/Ջիք:

Նա սոքին ևս յայսպիսի տե
ղևջ իբր յօդ ՚ի գործ ածին:
զի նոյն է ասել, նովին մարմնովն
կամ նոյն մարմնովն: Ի նմին տան
կամ ՚ինոյն տան: Նայսի և միւս
գէմքն, սովին դովին, ՚ի սմին ՚ի
դմին: Իսկ մինչ Ը բայի կցին՝
զուտ դերանուննք են և յարա
բերողք: Սրգոն, առ զվահանն հա
ւատոյ և նովին մարտիր՝ յոր կո
չումն կոչեցար՝ ՚ինմին կացջիր:
Իսկ Թէ ասիցի, այնու մարտիր,
ի յայնմիկ կացջիր կամ ՚ինոյնում
կացջիր, յօդքս՝ այնոս, և այլն՝ Ը
նին դերանուննք: զորոց և
յայլուր լուիցես:

Իսկ պակասականքս՝ Ռեանց,
իբերայ, ըստ ցուցականաց՝ սե

Բաղանա՛ւ կցին ընդ անու՛ւան :
 Այ՛ ասել՝ գործակցութե՛ իրե
 ղաց՝ շինեցին զտունս միմեանց :
 որք են ևս հոլովառութիւնք :
 Կարէ՛ լինիլ և ի-բեանն , ընկերն
 իւրեան . զընկերն իւրեան . ընկե
 ղա՛նն իւրեան : Թէպէտ հաղի՛ւ :
 Այ՛ ՚ի շարակնոցին , իւրեան գոր
 ծակցօք : Լակ՝ էս , դոս , ինսն , ընդ
 բային յա՛նէտ ունելով դրու՛ի՛
 անդ տեսցին :

Համաձայնութիւն Սանահան ան
 ուանց ընդ անուան :

Պրակ 4

Սանահանքս՝ ոմն , ոք , իմն ,
 համաձայնին ընդ անու՛ւան
 Թու՛ով և հոլովի՛ւ : որգոն ,
Ոմն կին . ուրումն կնոջ . կնա՛ւ
 միով ॥ կանայք ոմանք . կանանց
 ոմանց . կնամբք ոմամբք , եւսչն :
Լթէ ոք մարդ . եթէ մարդոյ
 ուրուք ॥ եթէ մարդիք ոմանք .
եթէ

Եթէ մարդոց ոմանց, և այլն:
Փայտ իմն. փայտի իրիք. փայտի՛ն
ի՛նք || փայտք ոմանք. փայտից
ոմանց, և այլն:

Եւ զհտելիէ, զի մասնականքս՝
կարեն թէպէտ նախադասիլ
և վերջադասիլ անունն, սակայն՝
ուրեք նախադասիլն է համեղ՝ ու
րեք վերջադասիլն. և ուրեք եր
կուքն ևս: Եւ յեզակն գոր
ծիականումն, յարմարագոյն է՝
ժող, քան ո՛մն: Արպէս ասել,
զնաց տիկինն միով նաժշտի՛ն, և
ո՛չ ոմամբ նաժշտի՛ն: զի ոմամբն
ո՛չ ունի պարզապէս զնշանակուի
միոյ մասնականի որպէս ո՛ն:

Եւսկ ՚ի յոգնականումն վայելչա
գոյնէ, եկն թագուհին նաժըշ
տիւք ոմամբք: Եւ զի՛ թունա
կան անունս՝ մի, ՚ի բլմ ուրեք
համազօր է մասնական անունց.
այր մի էր ՚ի կեսարիա: առն միոջ
էին ք որդիք: ո՛ր է այր ոմն. և այլ:

Լ'նունքս՝ այլ, ի-բարանչի-բ, որք
 ևս մասնականք համարին, ՚ի կը
 ցին ը մասնականացս՝ ոհն, ու, իհն,
 կարեն համաձայնիլ ընդ նս ըստ
 հողովման, կամ միտլ ուղղական:
 Ո՛րդոհ, այլումն, այլոյ ուրումն համ
 այլ ուրումն: Եւրաքանչիւրոք,
 իւրաքանչիւրոյ ուրուք համ իւրա
 քանչիւր ուրուք: Լ'յլ իմն, այ
 լոյ իրիք համ այլ իրիք: Լ'ստայսց և
 երկարանչի-բն լինի:

Գիտելի է և այս, զի մասնինքս՝
 ոմն, ոք, իմն, թէպէտ միապէս ըզ
 մասնաւոր է ու թի նշանակեն,
 Բայց իհն, անշունչ իրաց կամ յոյժ
 նունազ կենդանեց պատկանի դը
 նիլ: Ո՛րգոհ, քար իմն, շիւղ իմն:
 մըջիւն իմն, զեռուն իմն, և նման:
 Եւսկ ոհն՝ մարդոյս միայն պատկա
 նի: ոսկ՝ եթէ ոք կին աղօթիցէ,
 քահանայ ոք եթէ գայցէ, և այլ:
 Եւսկ՝ ոհն, թէպէտ ամենեցուն կա
 րէ պատկանիլ, բայց կենդանեաց

առանել, և մարդոյ յոյժ առա
նել: Եւ թէպէտ այսպէս, բայց
ինչ պատկան այն թուի՝ զի ոմ,
և ու, մարդոյս դիցին և հրեշտա
կաց, և այլոցն ամենից՝ իմն:

Իսկ ՚ի բնմուրեք ի վր անշունչ
խրաց՝ ՚ի տեղի սակաւու՝ կամ ա
սելոյ՝ իմն, դնի յարմարան պանհո
լով մասնականս՝ ինչ: Արպէս ա
սել, ՚ի ժողովելն նր խուիւ ինչ,
շիւղինչ եմուտ ՚ի մատն նր:

Իսկ թէ ասի՝ սկիւ ինչ, փոքր ինչ,
նխդս դնի անուան: սակաւ ինչ
խուիւ, փոքր ինչ խմոր, և այլ:

Եւ ՚ի ինչ, դնի ուրեք ՚ի տեղի մակ
բայիցս՝ մինչդեռ, տակաւին,
իբրև, յորժամ: և յայտնի է
ուր եդեալն է:

Արեւնչ, ոչինչ, լինին ընդհանրա
կան անուանք և ոչ հոլովին:

Ար ինչ իմ է՝ քո է: Աչինչ է իմ,
որ չիցէ քո: Իայց՝ ոչինչ, թէ ըզ
չբուծին ասէ, կարէ հոլովել է

զական. կախեաց զերկիր ի վերայ
ոչ ընչի յո՛ւ 26: յոչ ընչէ՛ արար ըզ
մեզ, և այլ: Ըսկ՛ ինչ, եթէ այ
րանք նշանակի, յա՛ւէտ յոգնկն
վարի. ինչք ընչեց ընչիւք, և այլ:
Ըսկ թէ մասնական անուն, ան
հոլով և ան յոգնական:

Սրինչ, ոչինչ, թէպէտ են ան
յոգնականք, բայց եզական կեր
պի՛ւ են գերագոյն յոգնկնք:

Ընչ՛ դնի ուրեք և իբր զարդ,
մի թէ դու մեծ ոք ինչես ք զնա:

Ընի թէպէտ և այլ տեսուիս,
բայց առ այժմ այս քան:

Սասնականս ունախ քան զինքն
ունեւով ո՛չ, լինի ընդհանրական
անուն ուն որինչ ոչինչ: Սրգոն,
ոչ ոք կարէ երկուց տէրանց ծա՛:

Ըսկ ըստ ինքեան ևս՛ ու, նշանա
կէ ուրեք զընդհանրութիւն:
մի՛ ումեք ասիցէք զբանդ:

Ըհա՛ ունի՛ է ըհանրական. բայց
այնպէ, ուն թէ մասնական և ընդ

Հանրական: զի զամ մասնականսն
 Ըհանրամ նշանակէ: Լ¹ յսպիեն
 իւրասանչ իւրն և իւրասանչ իւրոսն:
 Կրկնելով ուրեք զմի և զնոյն ա
 նուն, դնեն ՚իտեղի իւրաք չլւրի:
 Ս'բոն, միմի ՚ի նոցանէ տանէր
 մարս երկուս: որ է իւրաքանչիւր
 ՚ի նոցանէ: Լ² տուն տուն պա
 հապանս եղ: որ է իւրաքանչիւր
 տան: Լ³ վասն այնր լինի այս,
 զի և ձայնս իւրասանչ իւր՝ ինքնա
 կրկնեալ է: իւր, իւրաքանչիւր:
 Լ⁴ յս միջոցանս՝ տասնչ, երկուք
 միայն գտանին բարդեցլք: իւրա
 քանչիւր, երկաքանչիւր, և ոչ այլ:
 Տես և զայս, տենայն ոչ, տենայն ինչ
 յարմարի: Լսկ՝ ամենայն ոմն, ա
 մենայն իմն՝ ոչ:
 Լ⁵ վասն մասնական անունաց
 այսքան: Օ որոց թէ այլ ինչ
 անցան արտաքոյ համաձայնուէ,
 մի ինչ մեղադրեր. զի ըստ մերս
 դիտման աստ պատկանեցան:

Օգտագո Տամաճայնու-Թեան Յորի
ընդ տնուան: Պրահ 5

Յօդքս այսոքիկ, աչս, աչք, աչն,
ըստ նմանութեան ածական
անուանց՝ մինչ վերջադասին ան
ուան, համաձայնին ընդ նմա Թը
նով և հորովիւն: որգոն, Սանուկս
այս. մանկանս այսրիկ. մանկամբս
այսու կամ այսուհիկ. զմանուկս
զայս. ՚ի մանկանէս յայսմանէ կամ
այսմանէ. ՚ի մանուկս յայս կ' այս.

՚ի մանկանս յայսմիկ կ' այսմիկ:
Սանկունքս այսոքիկ. մանկինցս
այսոցիկ. մանկամբքս այսոքիւք.
զմանկունս զայսոսիկ. ՚ի մանկինցս
յայսցանէ կամ այսցանէ. ՚ի մանկ
ունս յայսոսիկ կամ այս՝, եւ այլ:

Ըսկ յորժամ նախադասին, ու
րեք համաձայնին և ուրեք ոչ:
որգոն, Սյս մանուկս. այս մանկ
անս կամ այսր մանկանս. այսու
մանկամբս կամ այս մանկամբս.

զայս մանուկս . յայս մանկանէս
 կամ յայսմանէ մանկանէս . յայս
 մանուկս . յայսմ մանկանս կամ
 յայսմիկ մանկանս : Այս մանկ
 կուռքս . այս մանկանցս . այս ման
 կամբքս . զայս մանկուռնս . յայս
 մանկանցս , և այլն :

Ան տէս , զի սոքա յորժամ վեր
 ջադասին անուան՝ հոլովական
 նախդիրն իւրեանց՝ երկուցն ևս
 դնիլ յարմարի՝ իսկ ՚ի նախադա
 սիլն ո՛չ : Ասկայն ՚ի վերջադասիլն
 ևս՝ կարէ՛ դնիլ յօդն առանց յիոյ
 բայց ո՛չ և առանց զայի ուն ցու
 ցաւ : Ան նախդիրս՝ «», որն և
 իցէ նախադաս՝ նմին առադրի :
 որդո՞ն , առ մանուկն այն . առ այն
 մանուկն : Ասկ նախդիրքս՝ յ, ը՞դ ,
 եթէ նախադաս լինի յօդն՝ նմին
 միայն առադրին : որդո՞ն , եկն մինչև
 ցայն մանուկն . խօսէր ընդ այն
 մանուկն : Ասկ եթէ վերջադաս
 լինի . երկուցն ևս նախադրին .

որպէս՝ ցմանուկն ցայն . ընդ մա
նուկն ընդայն :

Յօդքս այսօրքիկ՝ սոյն, քոյն, նոյն,
մինչ նախադասին անու՛ան, ու
րեք համաձայնին, ուրեք ոչ :

Ո՛րգո՞ն, նոյն մանուկն . նոյն ման
կանն կամ նոյնոյ մանկան . նոյն
մանկամբն կ՛մ նոյնով մանկամբն .

ի՛նոյնոյ մանկանէ կ՛մ ՚ի՛նոյն ման
կանէ . ՚ի՛նոյնու՛մ մանկան կամ ՚ի՛
նոյն մանկան : Վոյն մանկու՛նքն .

նոյն մանկինցն . նոյն մանկամբքն .
զնոյն մանկու՛նսն . ՚ի՛նոյն ման
կանցն, և այլ : Ըսկ եթէ վերջա

դասք լինին, պարտին համաձայնիլ
ընդ անու՛ան թու՛ով և հոլով՛ն :

սակայն յոյժ սակա՛ւակի հանդի
պի այն, ուն և յերեմն 134 ասա
ցեալէ :

Վ՛ն յօդս՝ նոյն, թնայտ լ
ինքեմն է՝ երրորդ դէմ, սակայն
առ երեք դէմսն ևս բայից կարէ՛

չըջածիլ : **Ո՛րգո՞ն**, ես նոյն տկարն
եմ . դու նոյն հզօրն ես . նա նոյն
գլխածնէ :

Լստ որում և դերանունանքս՝ ուր,
իսն, յերեսն 120 ասացան:

Լստ որոց են և պակասականքս՝
ժեռոց, իրերաց, տես յերեսն 126:

Նոյն, դնի ուրեք՝ ի տեղի ասելոյ՝
ոչէ այլևայլ: Ո՛րգոն, նոյն հո
գիէ որ տայ զանազան շնորհս:
Կամ թէ ասել, մի և նոյն հոգիէ
որ տայ զան՝:

Օանիր և զայս, զի սեռականս
այս, միշտ նախադաս լինիլ յար
մարի: Ո՛րգոն, այսր մանկանս. և
ոչ մանկանս այսր: Լսկ՝ այսորիչն,
վերջադասիլ առաւել յարմարի
քան նախադասիլ: Լ. յայ և վեր
ջահոլով տրականս՝ այսմ, նախադա
սիլ պատկանի, այսմ մանկանս:

Լսկ այսիչն՝ դնիլ կարէ յարմա
րայ նախադաս և վերջադաս:

Եւ տես, զի ձայնս՝ այս, է յօդ
և անուն գիւնի: այսայ և՝ այսս:

Լ. որդ՝ եթէ յօդ, հոլովի որպէս
յերեսն 137: Լսկ թէ անուն

դիւի, հոլովի որպէս գործ գոր
ծոյ գործով, և այլն:

Ազատառ յօդքս՝ ս, դ, ն, ուրեք
ուրեք հակադիմականք լինին.
այսինքն այլ դէմ այլում դիմի
առադրի: Արգոն, յոր եան յու
սացայ: որում դուն վկայեցեր:

գիտեմ զոր ընտրեցիր: Իքոյոցս
քեզ ընծայեմ, և այլ: և անտճառն
այսոցիկ երկար է: Բայց զայս
և եթ ծանիր, զի յայսպիսի տե
ղիս՝ բառն ինչ դէմ և իցէ՝ ըզ

նոյն դէմ պարտիմք ըմբռնել
Այ ձայնս՝ եան, թէ անտ ունի յօդ
երրորդ դէմ, բայց զի ինքն՝ ես,
է նախկին դէմ, նախկին դէմ հա
մարելի է: այսպէ և զայլնս իմա:

Արոց յօդքն իբրու զարդք են,
և ոչ ըստ յոյժ պիտանու թեան
եդեալք: Այ և այսք, որ յերկ
նիցն գայ: զոր ոչն գիտէք: և
այլք բազումք: Եւ ճարտասանք
Ի բազում ուրեք վս զարդարուն

քերելոյ զբանն՝ զեզատառ յօղն
 զատեն՝ ի բառէն իւրմէ և ընդ
 այլում բաղադրեն։ Ո՛րքո՞ն՝ զմա
 քուրն մայր, զանհայրն ծնող, ըզ
 մերն միջնորդ, սիրեմք և գովեմք։
 Որ իմանի՝ զմայրն մաքուր, ըզ
 ծնողն անհայր, զմիջնորդն մեր։
 Եւ տես, զի ասելն՝ վս կնոջն
 սամարացւոյ, զկինն սամարացի
 գոլ ցուցանէ։ Իսկ ասելն՝ վս
 կնոջ սամարացւոյն, կամ կնոջն
 սամարացւոյն, զկնոջ այրն սամա
 րացի նշանակէ։ սոյնպիսիք և
 այլք գտանին։
 Զօդս՝ ն, դնի ուրեք ի տեղի
 ամի. մարդն բանականէ, և կա
 պիկն անբան։ իբրու ասէ, ամէն
 մարդ. ամէն կապիկ։ Իսկ մարդն
 որովհետև տեսակ մերէ, կարէ
 և սէր՛ դնիլ։ Ո՛րքո՞ն, մարդս մե
 ղանչականէ։ Ի՞նչ է իբր ամէն մարդ.
 Թէպէտ գտանի՝ մարդ բանա
 կանէ, բայց չէ այնքան յարմար
 ույ յօդիւն։

Տամայայնուրիան Պարասիանայ
ըիտ Տարցական անուանց :

Պրակ 6

Տեսակք հարցման թէպիւր բա
զոււմք են, ոմանք անուանա
կանք, ովքես դու: ոմանք բայա
կանք, տեսերը զիս: և ոմանք մակ
բայականք, ուր էիր, Բայց աստ
ըզ հարցական անուանան միայն
պարտիմք իմանալ: Արք են, ով,
ու ուր: զի և այս ուր, ՚ի բազում
ուրեք հարցական լինի: Եւ պա
տասխանակին անուանն պարտի հա
մաձայնիլ հողովիւ ընդ հարցակա
նին յամ ուրեք: Իսկ թուով
ոչ յամ ուրեք: այլ ըստ հանդիպ
ման: որքոն, Ավ ստեղծ զքեզ
ամ: Այր ես պատկեր. այ: Իւ
կեաս. շնորհիւն այ: Ա ու
սոյց զքեզ. վրդպտք եկեղեցոյ:
Աւմ ես աշակերտ. վարդպտաց
եկեղեցուոյ: Իւ՛ ուսար զայդ.

շնորհօքն ալ: զի՛ն փարիլ կամիս.
 զքի՛ն: զո՛ առանձել սիրես. զքս: զումմէ՛ խօսիլ փափագիս, զքէ: յորմէ՛ ուսար զայդ, ՚ի սք եկեղեցւոյ: յո՛ դիմել ցանկաս, ՚ի քս յս: յում հանգչի քս, ըն սիրտս հեզոց: որ է դուռն երանութե, քս: Ա՛յք են սիրողքն զնա. պահողքն զպատճիրանս նր: որոց տայ զպսակն կենաց. սիրողացն իւրոց: այսն և այլքն:

Լ՛հա՛ ուն ասացաք՝ ոմանք եդան համաձայն հոլովի՛ն որ հարկէ, և ոմանք համաձայն թուով և հոլովի՛ն ըստ հանդիպման:

Լ՛ն տես, զի ուն յարաբերակնս "Է. ՚ի բզմ ուրեք լինի հարցակն, այսն և հարցակնս", դնի յարաբերակն: Լ՛րանի ում թող՝ եղև մեղաց. ՚ի տեղի ասելոյ՝ որում:

Ա՛րոյ մանա՛նուդ յոգնկնն՝ "յ", դնի ՚ի տեղի "բի": Ա՛րպէս ՚ի սք երգսն դա՛ն թի՛է տեսանել:

Յաղագս Տամաճայնութեան
Բայի ընդ Լեւոան:

Պրմի 7

ԼՏամաճայնութեալ բայի ընդ ան
ո՛ւան՝ անուն և դերանուն՝
մասնական և ընդհանրական և
հարցական անո՛ւանք՝ և յօդ՝ և
անունացեալ ընդունելութիւն
միապէս վարին: Արք Թէպա զա
նազան մասունք են բանին, սպ
կայն առաջի բային մի և նոյն են:
Ա՛յ զի որն և իցէ ՚ինոցանէ՝ կա
րէ ունիլ զբայն և կոչիլ անուն
բայի կամ տէր բայի: Ա՛սանորոյ
ի լսելն քո՝ անուն բայի, ոչ միայն
զանուն պարտիս մտածել, այլ
նաև զմիւս անունանց հոլովելի
մասունսն: որք ամբեան առաջի
բային անուն համարեցեալք են:
Լ՛ս այսէ պատճառն որ զՏամա
ճայնութիւն բայի ընդ անո՛ւան՝
ի վերջոյ եղաք քան զայլսն . զի

7:

353

այնո

այնոքիկ ամենեքեան համաձայն
եալքն ընդ իրեարս մինչև ցաստ՝
'ի կողմանէ բային անուն համա
րեալ են ուն ասացաք :

Արդ՝ ամ դիմաւոր բայ՝ ունի
կառավարող ինքեան անուն իմն
ուղղական . որ է տէր այնր իրա
կութե : Որքոն, պետրոսն գնաց .
պօղոսն մնաց . եպիփան ննջեաց :

Որև բայրն՝ իւրում անունն
պարտի համաձայնիլ թունով և
դիմաւ : Այսինքն՝ եթէ անունն
իցէ եզական , պարտ է և բային
լինիլ եզական : Այն թէ անունն
իցէ յօգնական , պարտ է և բային
լինիլ յօգնական : Այն թէ ա
նունն իցէ առաջին դէմ , կամ
երկրորդ , կամ երրորդ , պարտ է
և բային լինիլ այնպէս : որքոն ,
Աս գնացի . դու գնացեր . նա գը
նաց || մեք գնացաք . դուք գնա
ցիք . նոքա գնացին : Այն թէ նյութ
անունն և ընդունելութիւն ոչ ու

նին դէմս ինքեանց, սակայն յօ
դիւ՛ գիմա՛որին և յատկանան
որպէս յերեսն 132 ասացաւ:

Իսկ անյօդ ուղղական անո՛ւնքն
'ի համաձայնուէ բային՝ երրորդ
դէմ համարեցեալ են. զի զնոյն
դէմ բային պահանջեն սովորա
պէս. մտնա՛ւանդ յոգնականքն:

Ո՛րգո՛ն, երկիր շարժեցաւ. վէմք
պատառեցան. գր՛զմանք բացան:
և այլք բազումք:

Իսկ կոչական անո՛ւնքն թէ յօ
դա՛ւորք թէ անյօդք՝ ամքն են
երկր՛դ դէմ. որք և Ը այնմ դիմի
բային համաձայնին: Ո՛րգո՛ն,
ո՛վ պետրէ՛ լուր ձայնի: զա՛զարէ՛
եկ արտաքս: արդ թգ՛ւորք զայս
'ի միտ առէք: և բազումք:

Ս՛ղական ուղղականքն յայնժամ
մանա՛ւանդ դնին թարց յօդի,
յորժամ շարակցին ընդ սոսա,
ամէն. ամ. ոմն. ոչ ոք. իւրաքան
չեւր, և այլ: Ո՛րգո՛ն, ամէն մարդ

ընթանայ . ամ մարմին խոտէ .
 ոմն զինուոր էր ընդ նմա . ոչ ոք
 անզեղջ արդարանայ . իւրաքան
 չիւր մարդ է՝ յատուկ անձն .
 արցալին անուանքն ևս՝ ո՞ր, ո՞վ,
 Է երդ դիմի բային շարակցին .
 որպէ՛ս՝ ո՞րար, ո՞վ ասաց : Եւ՛ զ
 ասի՝ ո՞րարի, ո՞րարեր, և այլ :
 Բայց մինչ ընդ էական բայիս՝
 է՛, կցիցին, ընդ երիս դէմն ևս
 կարեն շարակցիլ : Դ՛րան, ո՞ր եմ ես .
 ո՞ր ես դու . ո՞ր է նա : Բստ այսց են
 և մասնականքն :

Իսկ յարաբերականս Դ, ի լինիլն
 հարցական՝ միշտ ընդ երդ դէմն
 շարակցի . որ է դուռն երկնից :
 որ բան գովեսցէ զքեզ, և՛ :
 Եւս ցետ էական բային՝ ընդ
 դերանուան կցիլ զոմնի ոմն ըզ
 միւսն : զի զկարէ ասիլ որ է
 սա, ոմն ասի ո՞ր է սա : Եւ՛ գիտա
 ցեալ փոքրին զհամաձայնութին,
 ծանիր և զտարաձայնութիւնն :

Օ ի յասելն՝ ես գնացաք, դու
գնացիք. ի՞ճ մեք գնացի, դուք
գնացեր. լինի տարածայնութիւն
լստ թո՛ւոյ: Եւ յասելն՝ ես գը
նացեր, դու գնացի. ի՞ճ մեք գը
նացիք, դուք գնացաք. լինի տա
րածայնութի ըստ դիմի: Եւսկ թէ
ասի՝ ես գնացիք, դու գնացաք.
Ի՞ճ մեք գնացեր, դուք գնացի.
Լինի տարածայնութի թո՛ւոյ և
դիմի: որք ամենեքեան աներք
և անկանոնք են:

Շ աղկապեալ եղին անուանքն
զբայն յոգնական թո՛ւով պահան
ջեն. զպատճառն ՚ի համաձայնու
թե անուան յերեսն ՅԻՃ անցաք:
Ո՛րգոն, ողորմութի և ճշմարտութի
պատահեցին, արդարութի և խա
ղաղութիւն համբուրեցին:
Եւսկ ոմանք ուրեք եղակներն հա
ւանին. ամպ և մէգ շուրջէ զնո
վա՛ւ. ահ և դողումն եկն ի վրիմ:
ամ դառնութիւն և բարկութի

Լ սրտմտութի բարձցի ՚ի ձէնջ:

Լ այլք սոյնպիսիք:

Եւ յսպիսեաց եզական բայն՝ զօրութի յոգնական իմացլ լինի. Լ կարէ դնիլ թէ կամիս. շուրջ են զնովաւ. եկին ի վր իմ. բարձցին ՚ի ձէնջ:

Եւ ոմանց նոյն եզական բայն՝ իմացել լինի զօրութի վերաբերիլ առ իւրաքանչիւր շաղկապեալ անունն. Արպէս այս, ուր հեռ Լ նախանձէ, անդէ անկարգութի՝ Լ ատելութի՝ Լ բարձումն ամ բարեաց: Արէ ատել ուր հեռ է Լ նախանձէ, անդէ անկարգութի Լ անդէ ատելութի Լ անդէ բարձումն ամ բարեաց:

Եւ այց քանզի զնոյն բայ կրկնել Լ այլ կրկնել ծանրաձայն թուի մի անգամ դնի Լ բաւ է:

Յորժամ զկնի եզական բային դնի իւր եզական անունն, ըզկնի նորին եթէ գայցէ շաղկապեալ յոգնական անուն, նոյն

եզական բայինն շատանայ: որքոն
 կոչեցան յն և աշակերտքն նորա
 ՚ի հարսանիան: գլուխ իմ լցան
 ցօղով, և վարսք իմ տարափով գի
 շերոյ: Վաղկապետալ անունանսն
 թէ այլևայլ գէմք գտանին,
 բայն նոցին՝ գերադոյն դիմին հե
 տեի: և է գերադոյն գէմ նախ
 կինն քան զերկրորդն, և երկրորդն
 քան զերրորդն: որքոն, լա և դու
 ուսանիմք. և ոչ թէ՛ ուսանիք:
 Վա և պետրոսն ուսանիք. և
 ոչ թէ՛ ուսանին: լա և դու
 պետրոսն ուսանիմք. և ոչ թէ՛
 ուսանիք, կամ ուսանին: լա ու
 րեք թարց շաղկապի դնին ան
 ուանքն. ուրբէն, շմանոն, ղևի,
 յուդա, եղբարք էին:
 Ընեզական անուանքն ըստ յոգ
 նակերպութեան ձայնին՝ զբայն
 յոգնական խնդրեն: Որքոն,
 լցան հարսանիքն բազմականօք:
 և կեանք են ՚ի կամաց նորա:

Նայց ոմանք ուրեք կարեն զը
 նիլ եզականաւ և ոչ է անդէպ :
 Լցաւ հարսանիքն , շինեցաւ բա
 ղանիքն , կարծիքն քո ստոյգ է ,
 և այլ : որև հնոցն է սովորութի :
 Լ . յապիսիքս յայնժմ մանաւանդ
 յարմարին եզական բայի , յոր
 ժամ ընդ եզական անունն զը
 նին կամ ընդ աներևոյթ բայի :
 Սրգոն , տրտմութիւնն կիրքէ .
 երկբայութիւնն կարծիքէ . աստ
 դոն քո փառքէ ինձ . խօսիլն քո
 կեանքէ մեզ : Սակ թէ յողնա
 կան է կցեալ անունն ընդ նմա ,
 յայտ է զի և բայն յողնին դնի :
 որգոն , բանքդ այդոքիկ կիրք են
 ինձ : Նայց անեզական անեզակա
 նի հանդիպեալ , կարէ ուրեք ե
 ղական բայիւ շարակցիլ : Սրտոն
 կեանքն մեր ընթացքէ . արտա
 սուքն վասն մեղաց՝ հոգևոր
 բաղանիք է :

Զայնս՝ ի-բարանչի-բ , ունելով ըզ

նշանակուի մասնաւոր ընդհանր
 րուե որպէս ասացաւ, կարէ շա
 րակցիլ երբեմն լեզական բայի
 և երբեմն լե յոգնակնի: Ս'բոն,
 եթող յայնժամ իւրաքանչիւր
 զգործն իւր: Թողին իւրաքանչիւր
 զգործս իւրեանց: Եւսկ' ՚իկցիլն
 ընդ եզական անունն, կամ ընդ
 մասնականիս ոք, սովորապէս զե
 զականն պահանջէ: իւրաքանչիւր
 այր՝ զիւրն հաց կերիցէ: իւրա
 քանչիւրոք զիւր միտս հաճեսցի:
 Սակայն կարեն երբեմն և յոգնա
 կանաւ դնիլ: իւրաքանչիւր այր՝
 մտին ընդ պահօք: Եւսկ թէ ընդ
 յոգնական անունն դնիցի, ՚ի
 հարկէ յոգնական դնի և բայն:
 Ս'բոն, իւրաքանչիւր ծաղկունք
 ետուն զհոտս իւրեանց:
 Աւ այսոքիկ, ամ ինչ. ամ ոք.
 ամ մարմին. որ ինչ. ոչ ինչ. ոչ ոք,
 Թպտ լեհանրական ասուիք են,
 բայց զի ձայնիւ եզականք են,

զբայն կամ զյարաբերին դերալ
 նունն եզական խնդրեն: որան,
 ամինչ նովան եղև: ամոք զնա՛
 բռնաբարէ: ամ մարմին խոտէ:
 որինչ իմ է՝ քո է: ոչինչ է չար
 նովան: ոչոք կարէ գալ առ իս:
 Լ. յսպ՝ ամինչ որ իմ է: ամոք
 որ թագանոր կոչէ զանձն իւր:
 Բայց այս՝ զորինչ ամ արար՝ բա
 րի՛ է, կարէ ասիլ ևս՝ բարի՛ են:
 Սու՛նական անու՛նքն՝ թէ և է
 զականք իցեն՝ վն բազում գողոյ
 թու՛եցլ իրին, զբայն յոգնական
 սովոր են առնուլ: Եթէ երկու
 աղայցեն ՚ի մի երկանս: երկու
 ճնճղուկ դանկի միոջ վաճառին:
 Տինգն ՚ի նոցանէ յիմարք էին:
 յորմէ եօթն դևն ելեալ էին:
 Բայց կարեն ուրեք և զեզակինն
 առնուլ: Տասն այր եկին առ մեզ,
 Տինգն գնաց Տինգն մնաց:
 Զօդքս՝ այո, այր, այի, ՚ի անձառս
 յոգնական կամ յոգնակերպ ան

ուն հանդիպելոյ՝ զհական բայն
 իմէջ մտել՝ յողնական դնիլ պա
 հանջեն։ որչա՛ն, լ՛յս են կամք
 հօր իմոյ։ այդիսկ են պանջելիք։
 այն իսկ են վարձք նոցա, և այլ։
 Արք ո՛չ միայն ընթոնոյն են տա
 ռաձայն, այլ և ըստ դիմաց․ բաց
 ՚ի յերրդ դիմէն․ զի ՚ի յայսպիսում
 դրութե՛ն յօդն ինչ դէմ և իցէ,
 դնի բայն երրդ դէմ։ ուստի ՚ի
 դնիլ յօդին երրորդ դէմ, համա
 ձայնին դիմաւ, բայց ո՛չ և թը
 ճով ուն և ցուցաւ։

Ա՛ւ տես՝ զի ասացի ի վերոյ, թէ
 (ամբայ դիմաւոր՝ ունի կառա
 վարող ինքեան ուղղակին անուն
 իմն․ որում պարտի համաձայնիլ
 դիմաւ և թո՛ւով) ուն և ցուցաւ։
 Այց սակայն՝ ուր իրակութիւնն
 թարց դիմի դնի, անուն նորին
 ըստ մեծի մասին սեռական լինի։
 և է՛ անդէմ իրակութիւն երևոյթ
 բայն և բայաւն ընանելութիս էաւ։

Ո՛րգո՞հ, յեւլանել դի՛ւին՝ համրն
 խօսեցան: Ի խաջիլ փրկչին՝ եր
 կիր շարժեցան: տեսեալ յու
 դայի՝ գնաց խեղդեցան, և այլք
 բազումք: Եւ յայսպիսի տեղիս
 ոչ ասի համաձայնիլ բայի Ը ան
 ունան. զի անդէմ իրակութիքս
 վս թի՛ւ դէմ՝ ոչ ունելոյ, անունն
 թէ եզական թէ յոգնական՝ թէ
 դիմանոր թէ անդէմ՝ կարէ՛ դը
 նիլ: Ո՛րգո՞հ, ՚ի տեսանելն իմ ըզ
 քեզ՝ կամ տեսեալ իմ զքեզ՝ ու
 րախ եղէ յոյժ: Ի տեսանելն ձեր
 զմեզ, կամ տեսեալ ձեր զմեզ՝
 ուր՞ եղ՞: տեսեալ այ և այլ:
 Եւ սացի, ըստ մեծի մասին սեռա
 կան դնի, զի երբեմն և ուղղա
 կանան վարին: Ո՛րգո՞հ, եկել տրն
 գտցէ արթունս: Ելեալ ծոյքն
 յանցս ճննարհին: Եւ յր համեստ
 ՚ի խօսիլն և ՚ի լռելն մի և նոյն է:
 Եւ ակ դրադէմ բայքն՝ ուրեք
 սեռականան շարադրին: որգո՞հ,

Տեսեալ է իմ զքեզ՝ ուր նստել
էր քո: Լ՝ յսինքն տեսեալ եմ
ես զքեզ՝ ուր նստեալ էիր դու:
Եւ յայսպիսի տեղիս՝ անուան
որ Թիւ կամ որ դէմ և իցէ,
բայն դնի եզական և երդ դէմ:

զի է՝ ՚ի կարգս անդէմ բայից:
Ո՛րքո՞ն, տեսեալ է իմ զքեզ. տե
սեալ է ձեր զմեզ: տեսել էր ման
կանցն զձեզ, և այլն:

Օ՛անիր ևս, զի երբեմն անուն
բային՝ աներևոյթ բայն լինի:
որքո՞ն, գնալն քո տրտմեցոյց զիս:
Ի ինի և բայած ՚իս անունն, դար
ձու մն ՚ի մեղաց՝ է՝ դիմել յած:

Երբեմն մասնական անունն ըստ
ինքեան. ոմն ՚ի մէնջ անդ Ֆնաց:
Եւ երբեմն յարաբերականն՝ որ,
կամ ըստ ինքեան, որ խնդրէ՝ առ
նու, կամ նախընթացիւք որ յիշե
ցեալ է յերեսն 334:

Եւ ուր մասնական անունն քն
դնին անուն բայի Եւ ինքեանց՝

լինին դերանունանք • զի 'ի տեղի
 անունան դնին, Խսկ հարցանինքն՝
 և ընդհանրականս՝ ամենեքեան,
 գրեթէ յար ը դերանունանց վա
 րին: զորոց քրեոս 127 նշարեցաւ:
 Եւ այսու ծանիր զվարիւն ըստ
 դերանունան, որ առանց անունան
 դնին. ոսկ ուրեք և յօդքն •
Տէս և զայս, զի 'ի տեղի ուրեք՝
 ըզհետ անունան բայի՝ դնի և
 դերանունն՝ ևս անունն նոյն բայի
 իբրու անելորդ: Ո՛րքոն, ցուպ
 քո և գանազան՝ նոքա մխիթա
 րեսցեն զիս: **Յ**ս նազօրեցի՝
 նա՛ քախեսցէ զտեզիս զայս:
 Խսկ երբեմն առանց անունան դը
 նի բայն • կամ յայտնագոյն գո
 լով դիմին, կամ վս նախ յիշեց
 ժանն: որքոն, 'Իքեզ տր յուսա
 ցայ, մի՛ ամաչեցից յաւիտեան:
 այս՝ յայտնագոյն գոլով դիմին:
Յարդ՛րեք քու՛մ փրկեա և ապ'':
 այս վս նախ յիշեցմանն, տր:

Լսացի, (յայտնագոյն գողով դի
 մին,) զի նախկին և երկրորդ
 դէմքն դերանունն՝ էս, Գո, վս
 գողոյն յայտնագոյն՝ ոչ միշտ հար
 կանորին դնիլ ՚ի բանի: Իսկ ուր
 այլևայլ դէմք յիշին, դնին անդ
 ներգործութի: որչա՛ն, Լս գրեցի՛
 դու ընթերցար: Պետրոսն և Ես
 ասացաք, Բայց դուք բնա՛ւ
 ոչ լու՛այք:

Իսկ ՚ի բնաւ ուրեք՝ տէր բային
 դնի ներգործութի, և բայն զօ
 րութի իմացեալ լինի: Ո՛րգո՛ն,
 մեք կան, և դու ստեղծիչ մեր:
Յորում իմանին հական բայքս
 էմ, էս: և այսպիսիք բազումք են:
Որպէս և մակագիրք այսպիսիք,
Վիրք ծննդոց: Վիրք ելից:
Սաղմոս դաւթի: Օրհնութիւն
 մովսէսի և որդւոցն իէլի, և այլ:
Յորս ամենեսեան իմանի զօրութի
 հական բայս՝ է:

Լս զտան համայնիութեանց այստան:

Յուզաֆու Տոլովառու-թեան
Ստասոնց Քանիս:

Պրտի 8

Տոլովառու-թե աստ՝
պարտիմք գիտել թէ
ոյք են առնլիք որք կո
չին խնդիրք, և ոյք են առողք
որք կոչին խնդրողք: Լ՛ռնլիք են
Տոլովք անուանց: Իսկ առողք,
անուան, բայ, և նախդիր: Լ՛այց
կոչմամբ անուանն՝ իմանին աստ
և միւս Տոլովական մասունքն .
որպէս յերեսն 353 ասացաւ .
Լ՛ն կոչմամբ բային՝ իմանի և
ընդունելութիւնն. զի ունի ըզ
նշանակութիւն անուան և բայի
որ ասցլէ: Ա՛յ երբեմն առնու
կամ առնանի իբրև անուան, և
երբեմն առնու միայն իբրև բայ:
Յասնցելոցս յայտ է՝ թէ ՚ի շարա
դրուէ երեք են Տոլովառու-իք,
7:

Լ'նունան, Բայի, և Երևան, և
զի կամ անունն առնու զանուն,
կամ բայն առնու զանուն, և կամ
նախդիրն առնու զանուն: զորոց
կարգան ասելի է:

Յառօր Տոլովան Լ'նունան:
Պրահ 9

Երկու գոյական կամ երկու
ածական անունանք՝ այլևայլ
իր նշանակողք՝ ոչ պարտին շա
րակցիլ Է իրեարս նման հոլովին
Որպի թէ ասել, ամպ մեզ, հող
ջուր, պարզ գեջ, թաց չոր:
Լ'մպոյ միգի, պարզոյ գիճի, ամ
պով միգով, պարզին գիճին, և
այլն: Լ'յլ պարտին դնիլ կամ
շաղկապան, կամ այլազան հոլ
վին: Ե շաղկապան, ամպ և մեզ,
հող և ջուր, պարզ և գեճ, թաց
և չոր: Իսկ այլազան հոլովին,
ջուր ամպոյ • ջրով ամպոյ • ի ջրոյ
ամպոյ, և այլ: Բայց թէ իցեն
Է:

նշանակողք նոյն իրի, շարակցին
ընդ իրեարս նոյնով հոլովին .

յս քս . սիմօն պետրոս . թովս կար
միր . մեծ գիտուն, և այլ :

Եւ ոչ եթէ երկու գոյականք
կամ երկու ածականք զնոյն իր
ոչ նշանակողք՝ ամենեւին ոչ կա
րեն շարակցիլ ընդ իրերս նման
հոլովին առանց շաղկապի . զի կա
րէ ասիլ՝ հաց ջուր բազում գոյ
աստ : Սակայն պատկանագոյն է
ասել հաց և ջուր :

Իսկ եթէ այնպիսիք իցեն որոց
մինն միւսոյն պատկանի, ամենեւին
ոչ կարեն դնիլ նման հոլովին .
ոչ շաղկապաւ, և ոչ առանց շաղ
կապի . զոր յառաջիկայդ ուսցիս :

Եւ յորժամ աւելի քան զեր
կուսն իցեն անո՛ւանքն, շաղկապն
նոցին՝ յետնոյն միայն դնի և
բաւ է : որպէս ասել, հաց ջուր
և հանդերձ : հաց ջուր՝ փայտ և
տեղի : Իայց այսպիսիք զանազն

կերպի՛ն կարեն դնիլ ըն հաճուե
շարադրողին: Ո՛րքո՛ն, հաց և ջուր
և փայտ: Հաց ջուր և փայտ:
Հաց և ջուր, փայտ և հուր:
Որք և ուրեք թարց շաղկապի
դնին. ուն յերեսն 359 ցուցա՛ն:

Յաշտոս Լ՛ուսան Սեռանիսին:
Պրա՛ն 10

Յորժամ երկու գոյականն ան
ու՛անց մինն միւսոյն պատ
կանի, այսինքն նր լինիլ ցւցնի,
միւսն այն՝ սեռկն հոլովի՛ն դնի:
Ուն ջուր ամպոյ, պտուղ ծառոյ,
գլուխ մարդոյ: Ա՛ն զի գոյակն
ուղղականքն իբրև ունսղ կամ
յատկացուցիչ ինքեանց՝ զսեռա
կան հոլովն խնդրեն. զի նա՛ն է
որ յատկացուցանէ զնս յայլոյ,
այսինքն սեռականն: Որն պատ
եղև տան յատկացուցիչ ջրոյն.
զի նովա՛ն իմացեալ եղև թէ ի՛նչ
ջուր է: այսպէս և միւսքն:

Ինի ուրեք՝ զի և ածկնն խընդ
րէ յատկացուցիչ ինքէն զսեռա
կանն: Ա՛րիքն հայոց, գիտունքն
յունաց, սբքն այ, և այլ:

Ա՛ն դնի երբեմն յատկացուցիչ
զկնի յատկացուցչի: Ճարճարնք
որդւոյն այ: գործիք ճարճարա
նաց որդւոյն այ: Ա՛ս յաջողու
թեան գործոց սիրողացն առա
քինուէ զտր աղաչեսցուք:

Ա՛ն ուրեք այնպէ յատկացուցիչ
դնի սեռականն, որ կարէր դը
նիլ ուղղական: Այ՛ ասել, ՚ի գը
նալն իմ ՚ի քաղաքն կեսարիոյ,
եստու նմա ինք քոռ ցորենոյ: որ
կարէ ասիլ՝ կեսարիա, ցորեան:

Ա՛ն տր ընկալցի աջոյ ձեռամբն
իւրով: Ա՛յ՛ է՛ աջ ձեռամբն:
Ա՛ստ այսց են՝ արք զօրութեան,
որդիք արատոյ: Ա՛րէ՛՛ արք զօրա
ւորք, որդիք արատաւորք:
Ա՛նջէր ՚ի քուն թանճրութեան.
որէ՛՛ ՚ի քուն թանճր: Վործ բա

ըուէ ոչ ունիմ. գործ չարութե
շատ ունիմ: ոչէ՛ գործ բարի,
գործ չար:

Եւ յորժամ ըստ պահանջման
շարադրութեանն՝ այսպիսեացս
հոլովել հարկաւորի, ուղղականն
որէ յատկացեալն՝ մտանէ ՚ի զա
նազան հոլովս ույ և պահանջի.
իսկ սեռականն որէ յատկացու
ցիչն նորին՝ մնայ միշտ ՚ի սեռին
հոլովման: Ո՛րքո՞ն, ջուր ծովու.
ջրոյ ծովու. ջրով ծովու. զջուրն
ծովու: Ս՛ուրբ ծովու. ջրոց
ծովու. ջրովք ծովու. զջուրս
ծովու, և այլն:

Յորժամ հոլովելի անուանն սե
ռականին՝ դնի ՚ի սեռական հո
լովում, յայնժամ երևի թէ եր
կու գոյական անուանք նոյն հո
լովին՝ դնին առ իրեարս: որպէս
ջրոյ ծովու. կամ ծովու ջրոյ.
Բայց այս՝ ՚ի սոյն հոլովում միայն
պատահի. զի որովհետև յատկա

ցուցիչն (ոպ ասացաք) է միշտ 'ի սեռական հոլովում, յատկացուցեալն ևս մինչ մտանէ 'ի նոյն հոլով՝ լինին նման իրերաց. Իսկ քայլ հոլովման ոչ լինի ասել՝ ջուր ծով. ջրով ծովով. զջուր զծով. 'ի ջրոյ 'ի ծովէ, և այլն:

Եւ է ուրեք՝ զի 'ի մէջ յատկացուցիչ սեռականին և յատկացուցեալ ուղղականին՝ մտանէ էական բայս՝ է: Ո՛րքէ, աղօթից է տունս այս. վարժման են այն տեղիք: Եւ որոց զկնի էական բային դնի աներևոյթ՝ իբրու ըստ այսցեն. այ է դիտել զմիտս. քաջ հովի՛ի է պհել զհօտն, և այլ:

Եւ ուր հոլովելն անունն վերջադաս դնիցի սեռկնին իւրում, հոլովական նախդիրն նորին՝ սեռականին դնի: Ո՛րքէ, զծովու ջուրն. 'ի ծովու ջրոյն և այլ: Եւ թէպէտ այսպէս առադրի, սակայն դու զնախդիրն զայն՝ մը

տօքդ յետին բառին կցելով և
զայն յառաջ դասելով, զսեփեմն
միշտ սեռական պարտիս իմանալ:
Օ՛ հրօրինակ, ասի զԾովու ջուրն
և իմանի՛ զջուրն ծովու: ասի՛ ՚ի
ծովու ջրոյ, և իմանի՛ ՚ի ջրոյ ծովու
Ա՛ն առ ուրեք կայ եդեալ նա
խադաս սեփեմն առանց նախ
դրի. ունի՛ ՚ի շարակնոցին, կուոցն ՚ի
պաշտելու թէ: ու է՛ ՚ի պաշտելու
թեանէ կուոցն:

Իսկ ոմանց ուրեք այսպիսեաց
հայցին նախդիրն՝ երկուցն եւ
դնի և ո՛չ վնասէ: Ո՛րքո՞ն, զայ ըզ
հոգին: Ի՛ննի այս մանաւանդ
յայնժամ, մինչ ՚ի մէջ երկուցն
այլ ինչ բառ կամ բառք մտանեն:
Ո՛րքո՞ն, զչարհարանս ՚ի յանձնա
ուեր զխաչի ॥ զմեղացն մերոց ըն
կալաք զպատիժն. զի զերկայնմը
տու թէ նորա զքաղցրութիւնն
ո՛չ ծանեաք: Օ՛ այս որպիսութի
ունին և սեռականքն ցուցական

և պակասական դերանունանց, և
 յարաբերականին: Ս'բոհ, յարոյց
 յս զնր զդուստրն ॥ ներհակ իրե
 րաց քակէին զմիմեանց զգործն ॥
 զորոյ մեք գիտեմք զՏայրն: **Գ**
 րտանի այսպէս և ըստ այլ հո
 լովմանց: 'ի բանիցն 'ի խոսովուէ.
 յորդուոց 'ի մարդկանէ, և այլ
 հանդիպի այս և նախադրուէ
 խնդրոյն: Ս'բոհ, զօտարի զՏետ
 ո՛չ երթան ॥ զմիմեանց զկնի շրջին ॥
 զորոց զՏետ մտեալ՝ կացին անդ:
Երբեմն նախդիրն և յօդն հայ
 ցականին՝ առադրին սեռակա
 նին, և ինքն հայցականն զօրուք
 իմացեալ լինի: **Տ**ո՛ւք զկայսերն
 կայսեր, և զայն այ: այսինքն, ըզ
 պատկերն կայսեր՝ զպատկերն այ:
Ըստայսմ է, բարբնեցէք զ'ի վճ
 քերօքէիցն: **Տ**ո՛ւք զվս մեղացն:
Որ է ասել, բարեբանեցէք ըզ
 նստեալն ի վճ քերօքէից: **Տ**ո՛ւք
 զստրգն զայն, որ է վս մեղաց:

Նախնայան անուանքն՝ յոգնական թուով՝ զյոգնական սեռականն առնուուն նոյնն յատկացուցիչ ինքենց։ Արգոն, բանակք հրեշտակաց, գունդք սերօբէից, դասք քահանայից, երամք աղանեաց, և այլք։

Երգործական լուսելուքս՝ օղ, իչ, սովորամյ ըստ մեծի մասին՝ զկրօղն իւրեանց սեռակա նաւ պահանջեն։ Արգոն, բարձօղն մեղաց, փրկիչն Տի։ Ար իմանի՝ բրձօղն զմեղս։ որև ուրեք այնն դնի։ Իսկ՝ իչն, հայցականաւ. ուն այս՝ լուսիչ զցօղն երկնային։ հազիւ ուրեք գտանի։

Իսկ լի, ի բզմ ուրեք զներգործօղն իւր՝ սեռկնաւ առնու. սիրելին սրբոց՝ գովելին վերնոց՝ կոյսն մարիամ։ Ար իմացել լինի՝ սիրեցն ի սբց, գովեցն ի վերնոց Ստայամ է օծելն այ. գովեալդ ի էլն. առաքեալք քի. և այլք։

Լ՛ճ՝ արդ՝ սեռական հոլովն՝ լինի
կամ յատկացուցիչ ունի ցւցն.
որդի այ: Կամ իննդիր նախդրու
թեան. վս այ: Լ՛ճ՝ կամ անուն
բայի չունողի զդէմ. տեսեալ այ
զգարիսն մեր:

Լ՛ճ՝ լինի յատկացուցիչ գոյնն
գոյականի, գլուխ մարդոյ:
Լ՛ճ՝ ական ածականի, մեծն գիտ
նոց: Գոյական ածականի, գի
տունք ազգաց: Լ՛ճ՝ ածկն գոյա
կանի, տեղիք գիտնոց:

Լ՛ճ՝ տես, զի անուն իմն յատկա
նայ կամ սեռականա՛ն, որպէս
գլուխ միոյ: Կամ դերանունամբ,
գլուխ իմ: Կամ ածականա՛ն,
սբ սիրտ: Լ՛ճ՝ կամ ածանցեալ
անունամբ, ոսկեղէն աթոռ. որ է
ևս ածական: որ կերպ կարէ՛ ևս
ասիլ՝ ոսկի աթոռ:

Լ՛ճ՝ ինի յատկացուցիչ ուրեք և
գործի՛. բնութեալի: լինի ևայսպէ՛
՛ի բնէ լոյս, ՛ի ծնէ կոյր, ևայլ:

Յաշագս Տարվաառարեան Լ՛ծա
խան Լ՛նուանց: Պրախ 11

Լծականքս՝ հանգէտ • կը
ցորդ • պատեհ • պատշաճ •
պատկան • ըմբոն • հմուտ • տե
ղեակ • գիտուն • գիտակ • ներհակ •
համեմատ • հա՛ւասար • հպատակ •
հնազանդ • ցա՛ակից • պիտանի •
անպիտան • պարտական • արժանի •
անարժան • Թշնամի • ընտանի • շա
հա՛ւոր • օգտակար • համաձայն •
տարաձայն • Լայլք սոյնպիսիք՝
խնդրեն զվերջահոլով տրականն •
Ս՛րի՛ն, սքն յօհաննէս մկրտիչ՝
անմարմնն վարուքն եղև հան
գէտ հրեշտակաց • որ էր կցորդ
առաքելոցն և մարգարէից •

Լ՛ծականքս՝ հեզ • ժիր • ծեր •
Լիստ • ծոյլ • կոյր • ժանտ • բիրտ •
Լիբ • գարշ • գուլ • Լի • դառն •
բաղջր • զգօն • զգաստ • հզօր • խո

Հեմ. խոնարհ. արդար. առողջ.
 ամբողջ. արթուն. մաքուր. ան
 բիծ. տգեղ. վատթար. անարգ.
 զազիր. տկար. Տիւննդ. գեղեցիկ
 Տանձարեղ. և այլք սոյնպիսիք
 որք զգով կամ զպարսաւ նշանա
 կեն, զգործիկնն առնուն: Իրոն,
 Ասարուք յինէն, զի հեզեմ և
 խոնարհ սրտիւ: Սիրն հոգևով
 ոչ կասի ՚ի հոգևոր պատրզմին,
 թէ և իցէ ծեր մարմնով:

Ըծականքս՝ մեծ. փոքր. լայն.
 նեղ. կարճ. երկայն. ցած. բարձր
 ծանր. թեթև. կարծր. կակուղ.
 քաղցր. դառն. մանր. խոշոր.
 լոյծ. պինտ. չար. բարի. հզոր. տղ
 կար. խոհեմ. յիմար. գիտուն.
 տգէտ. կարմիր. պայծառ. տգեղ.
 և յոյժ բազումք, առնուն ըզ
 հայցակնն, նախդրիւս Ին: Կամ
 անծանցմամբ՝ գոյն, գին, կամ թարց
 անծանցման: Իրոն, մեծ՝ կամ մե

Ժագոյն քան զլեառն մասիս :

Տրտում, իմ տրտմագին քան ըզ
ծնող որդեմեռ, և այլ :

Եւ գրեթէ՝ ամ ածականք զոր
հոլով և պահանջեն, յետ այն
հոլովոյն՝ կարեն առնուլ և հայ
ցական՝ միջնորդութեանս Նախդրացս՝
քան, կամ տատել քան : Արզան,

Յօջաննէս հմուտէ գրոց՝ քան
զայլ ուսումնակիցսն : Արև թնայտ
մանուկէ, բայց զգօնէ բարուք
առանել քան զծերսն :

Եւ ծականքս՝ մերկ, զուրկ, խառն
ունայն, դատարկ, թափուր, պա
րապ, սք, մաքուր, զգոյշ, օտար,
անմասն, անխնամ, անպարտ, տա
րագիր, և այլք սոյնպիսիք՝ զս
կզգնականն խնդրեն : Արեւ,
լաւնէ մերկ ՚ի հանդերձից՝ քան
զմերկն յիմաստից :

Իսկ մնացեալ հոլովքն, այսինքն
արտագոյականն, պատմականն,

Նախդրի՛ւ տրականն, և ներգոյա
կանն, ո՛չ են սովոր խնդրիլ յան
ո՛ւանէ. Թէ՛պտ ուրեք ուրեք գը
տանին, այլ զնս՛ բայն պահանջէ.
Իսկ կոչականն ո՛չ յանո՛ւանէ
խնդրի և ո՛չ ՚ի բայէ. այլ բացար
ձակ դնի ՚ի բանի. անուն բայի
միայն լինելով.

Եւ ծանիր աստ, զի ածական
անո՛ւանք զոր հոլով և պահան
ջեն, զնոյն հոլով խընդրեն և
բայքն նոցին. Ո՛րչո՛ւ, լա՛ւ է մերկ
՚ի հանդերձից, ք զմերկն յիմաս
տից. լա՛ւ է մերկանալ ՚ի հանդեր
ձից, քան մերկանալ յիմաստից.
այսպէս և այլքն.

Ծանիր ևս, զի հոլովառու թի
բառից կրկինէ. եզառական,
յոգնառական. Եզառկն այնէ,
որ բառ իմն զոր հոլով և առնու
իբրու միշտ զնոյն պահանջէ.
Ո՛պ հոնգէր՝ իբրու միշտ զտրա
կանն խնդրէ որպէս ցուցաւ.

ԼճԻ յողնառական այն է, որ բառ
ինն կարէ առնուլ երկուս հո
լովս ո՛չ իմիասին, այլ կամ զայս
կամ զայն: Ո՞ւր անհաս՝ կարէ առ
նուլ կամ զտրականն աննախդիր՝
կամ զսկզբնականն՝ յողնական
Թճճով: Ո՞րչա՞ն, անհաս հը
րեշտակաց և մարդկան: Ի՞մ
հրեշտակաց և ի մարդկանէ:

ԼճԻ այս երեք կին լինի: Լճա
ջինն է նոյն բառի՛ն և նոյն
դիտմամբ: ո՞ւր եղեալս ի վերոյ,
անհաս: զի՛ Թէ հրշտակաց՝
Թէ ի հրշտակաց՝ մի և նոյն է իմաց
ուսման: Լճի ըրդն է՝ նոյն բառի՛ն
և այլ իմացմամբ: որպէս այս,
պատմեցի քեզ, պատմեցի զքէն:
Լճա՛ս բայս՝ պատմեցի, կարաց առ
նուլ Թէպէտ զհոլովսն՝ թե՛, զքէն,
բայց ո՛չ են ի նոյն իմացման: զի
այլ է ասելն պատմեցի քեզ, և այլ
պատմեցի զքէն: որ է, վասն քո:

ԼճԻ երրորդն է այլ բառի՛ն և այլ
դիտ

դիտմամբ, կամ նոյն դիտմամբ :

Լ՝ յլ բառիւ և այլ դիտմամբ ,
մերկ մարմնով, մերկ յիմաստից :

Լ՝ յլ բառիւ և նոյն դիտմամբ,
մերկ մարմնով, մերկ ՚ի հանդեր
ձից, և այլք :

Լ՝ որդ՝ ասացեալ հողվառուիքդ
անունանց մինչև ցայժմ, են եզա
ռականք : ուստի դնելի է սա
կաւ ինչ և յոգնառական :

Ս՝ ասնականքս՝ ոմն, մին, միւս,
իւրաքանչիւր, երկաքանչիւր .
և թուական անունքն և դասա
կանք նոցին, կարեն առնուլ զսե
ռականն և զսկզբնականն յոգնա
կան թուով : Լ՝ ինչ, ոմն ՚ի գիտ
նոց, կամ գիտնոց : հինգն նոցա,
կամ ՚ի նոցանէ : չորրորդն ՚ի զին
ուորաց, կամ զինուորաց, և այլն :

Արոց սկզբնականն յաճախ ՚ի կիր
արկանի քան զսեռականն : Լ՝ այց
կարեն առնուլ և զներգոյականն
նոյնպէ յոգնական թուով : Լ՝ մն ՚ի
Ե :

նս. Տինգն 'ի դոսա . չորրորդն 'ի
նստեալսդ . և այլ :

Ըծականք ոմանք առնուն ըզ
տրականն կամ զսկզբն ահանն :

Ընհաս մտաց , կամ 'ի մտաց : Տե
ռի իմաստից , կամ յիմաստից :

Ըն՛ լի վերջացեալ ընդունելու
Թիք գերազանցուէ նշանա

կիչք՝ ըստ սց վարին : Ընտանելի
համայնից , կամ 'ի համայնից ॥ ան

քննելի վերնոց , կամ 'ի վերնոց . և
այլք այսպիսիք : Արոց տայ զնշա

նակութի գերազանցուէ մաս
նիկս՝ ան : զի բառնալով զչափա

ւորութիւնս բառին , ածէ՛ զնա
յանչափութիւնս :

Ըծականք բազումք՝ առնուն
այլ և այլ հոլովս ըն երդ կերպին :

հիլէն , ՄԲ սրտիւ , սբ 'ի մեղաց ॥
մերկ մարմնով , մերկ յիմաստից ॥

սուր մտօք , սուր 'ի չարիս , և այլ :

Ոմանք ևս՝ կարեն առնուլ ըզ
գործիական կամ զներգոյական :

Լ' նպարագիր էութի, կամ յէութի
մշտնջենաւոր գոյութի, կամ ՚ի
գոյութի: Ոմանք յայսպիսեաց և
զսկզբնականն առնուն: անտես
էութեամբ կամ յէութի. անտես
յուսմքէ. և այլք:

Բաղդատական ածանցլա՝ գոյն,
ըստ մեծի մասին իբրու սովորապ
թապ զհայցականն առնու նախ
դրիւնս ասն, բայց կարէ՛ ուրեք
առնուլ ևս՝ զսեռականն, կամ
զսկզբնականն, կամ զներգոյա
կանն յոգնական թուով: որիէն,
Նորբագոյնն գիտնոց, կամ ՚ի գիտ
նոց, կամ ըն գիտունան:

Բստայամ իմա և զածանցլա՝ էշ:
զի գոյն, էշ, ՚ի հոլովառութեան
միապէս վարին:

Բայց տէս, զի այն որ հայցակա
նաւն դնի՝ ցուցանի ոչ գոլ
ինքն ՚ի բաղդատելոցն յայնցանէ:
ոպ մինչ ասի, հեզագոյնէ քան ըզ
գառն, ցուցանի թէ բաղդատելն

ոչ է գառն, այլ՝ այլ ինչ է ուրիշ
 բաղդատեալ առ գառն: Ըսկ է
 դեալքն միւս այլ հոլովիւք, ցու
 ցանին գոլ ՚ինոցանէ: որպէ մինչ
 ասի, պարարտագոյնն ՚ի գառնց,
 կամ ՚ի գառինսն, ցուցանի միոմն
 ՚ի գառանց: 'Նաև՝ հայցականն
 կարէ՛ բաղդատել զերն առ միինչ
 և առ բազումս: որպէ՛ հեզագոյն
 քան զգառն, կամ ք զգառինս:
 Ըսկ միւսքն առ բզմս միայն կա
 րեն բաղդատել ուր ցուցաւ:

Յաշագս Չստոս Շարունայ Վա
 նայի: Որոյ չափօղն և չափելին
 զանազան հոլովիւք վարին:

Պրայ 12

Չափօղն ուղղական և չափե
 լին գործիակն. Տախտակս
 այս երկայնութն է ե կանգուն,
 և լայնութն երկու կանգուն:

Չափօղն ուղղական և չափելին
 հայցական. գետինս այս ունի ըզ
 լայն

Լայնուհին երկոտասան կանգուն,
և զերկայնուհին յիսուն կանգուն
Չափօղն ուղղական և չափելին
տրական. նաև այս շինցւ եօթն
կանգուն ՚ի լայնութի, յիսուն
կանգուն յերկայնութի:

Չափելին ուղղական և չափօղն
սեռական. լայնութի պարտիզիս
է քսան կանգնոյ, և երկայնու
թիւնն երեսուն կանգնոյ:

Չափելին ուղղական և չափօղն
գործիական. այսր յարկիս եր
կայնութինն է վեց կանգնաւ, և
լայնուհինն է հինգ կանգնաւ:

Չափելին ուղղական և չափօղն
սկզբնական. բարձրութի տանս
այսորիկ շինեցաւ ՚ի չորից կանգ
նոց, և լայնուհինն ՚ի վեցից:

Չափօղն և չափելին ուղղական.
Թանձրութի որմոյս է եօթն թիզ
և բարձրութիւնն հարիւր թիզ:

Լա-վասըն անուան՝ հոլովառու
Թեան՝ Ե ար լիցի այստան:

Յազգո Տոլովառուրեան (Լ-յի)
'Լեբգործականաց: Պր-ի 13

Ներգործական բայքն վասն
ներգործկնուե իւրեանց՝
առնուե սովորապէս ըզ Տոլովն
Տայցական: զի կրօնն իրակութե
ներգործականին՝ Տայցականն Տո
լովիւն դնի: ոպ այս՝ մովսէս էՏար
զվէմն: Լ՛ն ներգործկնաց ոմանք
զՏայցականն միայն առնուե:

Յիշեցի զուստ և զբարիքն:
Լ՛ստ այսմ են, կապել, քակել,
լարել, ճափել, կտրել, մանրել,
փշրել, հերկել, հնձել, փորձել,
դատել, կշռել, ձաղել, նեղել,
պատուել, խաբել, թուել, սեր
տել, քննել, սիրել, ատել, օրհ
նել, գովել, բախել, բանալ, զե
նուլ, և բազումք: Վապեցին ըզ
յս և տարան: քակեցին զյարկն
ուրէր յս: ելէք լարեցէք զա
ղեղուս: Երեմ 46:

Իսկ ոմանք յետ հայցականին և
այլ հողով պահանջեն. որպէս ՚ի
ստորև ՚ի հետևեալսդ ցուցանի:

Ուշափան յետ հայցականին:

Վերգործկնքս՝ կոչել, անու՛ա
նել, օժանել, ստեղծանել,
կացուցանել, նստցնել, առնել,
դնել, շինել, կազմել, և այլք նը
մանք, յետ հայցականին՝ զուղ
ղականն պահանջեն: Վուրք կո
չէք զիս վարչսն և տր: յս զսի
մոն՝ պետրոս անու՛անեաց:

Ի՛նչ ուղղականացս այսոցիկ յոգ
նակոնն՝ ը կերպի անորոշ հայցա
կանին դնի: Ո՛րչան, էօժ զնա քա
հանայ, և զիս կացոյց պաշտօնեայ:
արար զմեզ քահանայս և պաշտօ
նեայս: և ո՛չ քահանայք և պաշ՛:

Սեռափան յետ հայցականին:

Վերգործկնք յոյժ սակա՛ւք՝ յետ
հայցականին զսո՛ւկնն խնդրեն:
Ո՛րչե՛ն, գնեցի զակն զայն հնգից

դենարից: վարձեցի զայս ձի՝ եր
 կուց սատերաց: գնեցեր զմեզ
 այ, յայտ 5: զոր ստացաւ աբրա
 համ գնոց արծաթոյ: | Ինի այս
 և նախդրինս ընդ: վաճառեաց
 յուրա զքս ընդ երեսուն ար
 ծաթոյ: Բայց այս կերպ՝ գնեցի
 զակն զայն հնդից դենարից և այլն,
 ոչ բարուք թուի ինձ ասել սե
 ոական. այլ տրական համարեալ
 լինի: Արոյ և տաճկե վարն այնս
 ձևանայ. պէշ տինարէ սաթըն
 ալտրմ: որ թէ սեռական լինէր՝
 տինարըն ասիւր և ոչ տինարէ:
 զի տինարն սեռականէ, և տինարէ
 տրական: Բայց որովհետև այլք
 սեռակա: համարեցան, և մեք ՚ի
 նոյն շահիղ ընթացաք:
 Եւ ներգործականք ոմանք՝ առ
 նուն զսեռականն յետ հայցա
 կանին՝ նախդրացն միջնորդուք:
 դիր զմեզս ՚ի վերայ մեղաց նց:
 Բստայսմ են, շինել, դիզել կու
 տել

տել, բարդել, սփռել, ցանել,
ձգել, արկանել, ենթադրել, կա
ցուցանել, և այլք բազումք:

Ա՛րգո՞ն, շինեաց զտուն իւր ի վ՛ր
ա՛ւազոյ: Լճնթադրեաց զմեզ ՚ի
ներքոյ ոտից իւրոց: Աացոյց ըզ
մեզ առաջի դքսին, և այլ:

Լճ՛ բ՛լւմ բայք յետ առնլոյ զՏ՝
լովս իւրենց՝ կարենն առնուլ և ս
սեռկն միջնորդուք նախդրաց:

Տրա՛նս Աեռա՛նայնս՝ շինի Տայն՛:

Վերգործականքս՝ յայտնել,
յանձնառնել, ա՛ւանդել, ըն
ծայել, պարգևել, նո՛ւիրել, ըն
ձեռել, շնորհել, յաջողել, պատ
ո՛ւիրել, վճարել, դասակցել,
կցորդել, հաղորդել, խոստանալ,
տալ, մատուցանել, հատուցանել,
և նմանք, յետ հայցակնին խընդ
րենն զտրականն վերջահողով:

Յայտնեցի զանունքո մարդկան:
բեզ յանձնառնեմ զանձն իմ. և՛

Տրւան Անբնահրով յեփ

Տայցականին :

Անբրգործկնքս՝ ածել, բերել,
տանիլ, մղել, սուզել, ձգել,
կոչել, փչել, ծագել, ցրուել,
հեղուլ, ընկենուլ, առաքել, ար
կանել, հողովել, գլորել, մու
ծանել, յուղարկել, ժողովել,
հրահրել, ամբառնալ, համբառ
նալ, և այլք, յետ հայցականին
խնդրեն զնախդրի՛ տրականն :
Համբարձի զաչսիմ՝ ՚ի լերինս :
Յայցանէ բազումք՝ ունին և
զսկզբնականն զօրութի՛ք. և ուր
պիտոյ լինի՝ դնին ներգործութի՛ք :
Տարա՛ն զմեզ ՚ի տուն իւր : այս
ինքն՝ ՚ի փողոցէն, կամ այլ :
Եւ՛ ուրեք դնի սկզբնականն, և
տրականն զօրութի՛ իմացել լինի :
ընկէց զքարն ՚ի ձեռնցն. այսինքն
՚ի գետին, կամ ՚ի ծով, կամ յայլ :
Իսկ ուրեք երկուքն ևս ներգոր
ծութի՛ք դնին : ընկեցին զսօնան

'ինանէ անտի 'ի ծով: Լճէ՛ զի
 երկուքն ևս զօրութեամբ: մըտ
 ըակ 'ի կուշտ արարեալ՝ վաղեցոյց
 զձին: ո՛ր է 'ի տեղուցէ 'ի տեղի:
 Ըստ այսմ է, առաքեց զբան իւր
 և բժշկեաց զնս: ո՛ր է յերկնից 'ի
 յերկիր: Լճէ՛ զի հայցականն ևս
 ո՛չ է եղեալ: առաքեալ կոտորեց
 զմանկունսն: Ար իմանի, առաքեց
 զզինուորսն յէմէ՛ 'ի բեթլէհէմ:

Տրախն ընդիւ յե՞ր հայո՛՛:

Բայքս՝ խառնել, յօդել, լծել
 զուգել, դնել, հիւսել, յեռուլ,
 զուգակցել, լծակցել, շողկա
 պել, բաղճիւսել, շարակցել,
 յարակցել, բաղադրել, պսակել,
 և այլ, յետ հայցականին խնդրեն
 զտրականն որ կազմի ընդիւ:

Արոց զարիւնն պիղատոս խառ
 նեաց ընդ զոհսնց: մի՛ յօդեր ըզ
 սուտն Ը ստոյն. լծելով զգարչն
 ընդ գարչին: Յեզականուամն սց

նախդիրս ընդ, է՛ զատական նախ
դիր. առադրեցեալ վերջահոլով
տրականին: Ասկ ՚ի յոգնականումն
լինի հոլովական նախդիր, շինող
զնախդրի՛ւ տրականն: Այ՛ ասել,
եդի ըզթեւն ընդ մետաքսին և
հիւսեցի ընդ նմա. այլ զինչ՝ ար
դեօք յեռից ընդ նոսա:

Տես՝ ընդ նմա՝ ընդ նոսա. և ո՛չ
ընդ նոցա ի՛մ ընդ նոցին:

Ի բանս, (զոր ամ զուգեաց՝
մարդ մի՛ մեկնեացէ,) զօրութի՛ւ
իմանի այս, (զկինն ընդ առն:)
որոյպէս և այլք գտանին:

Ղարծիւն յեռ հայցանին:

Վերգործականքս՝ հովու՛ել. գա
նել. ծեծել. խոցել. խոցոտել.
ջախել. ջախջախել. բախել. տան
ջել. քերել. քերթել. խազել. ծա
կել. ծակոտել. ծասկել. ծամել.
կիզել. կնքել. ճմլել. չափել.
պատել. ծածկել. ներկել. հար

կանել . խողխողել . չարչարել .
սփոփել . կերակրել . խրատել .
մխիթարել . ընուլ . խնուլ , և բա
զումք , յետ հայցականին գոր
ծիական պճնջեն . հովու՛նեսցես
զնս գա՛նազանա՛ն երկաթեա՛ն :
Լցին զսփորն ջրով , և խցին խո
տով զբերան նր : Յայսցանէ բա
զումք՝ ուր հարկն ո՛չ պահանջէ՝
դնին թարց գործիականի :
Տը հովու՛նեսցէ զիս : Էլից զօր
էսան մովսէսի : խցին զբերանս
առիւծուց , և այլ :

Լորտագոյական յետ հայցականին :

Բայք ոմանք՝ Երգործականք՝
առնուն զարտագոյականն միջ
նորդուք անորոշ հայցականին :

Լուցին հուր զեկեղեցեա՛նս :
զտեղեա՛նս յարդ ծխեցին :
զբանտի՛նս զինու՛որս եդին :
և բազումք լինին այսպիսիք :
Յորոց ոմանք առանց հայցականի

գնին: ուն ասել, փորեցին զծա
 ուովն: ջրեցին զվարդենեանն:
 անեւեցին զխորանօքն, և այլ:
 Որոց որոշակի հայցականն զօր
 ուք իմացեալ լինի: Իբրու ասել,
 փորեցին զգետինն զծառովն:
 Եւ ուրեք արտագոյականն իտե
 ղի հայցականի գնի: Պատեցին՝
 պարսպեցին զքաղաքանն: Որ է
 ասել զքաղաքն: 'Նշկահեցին'
 քամահեցին զինն: 'Ե է զիս:
 Ըստ այսց է՝ ծիծաղեցան զինն,
 կամ իվերայ իմ: որ է ևս՝ զիս:
 'Նաև այս՝ բանբասեցին զինէն:
 որ իմանի ևս՝ զիս:

հայտիտն անորոշ Օգոստինոս Ռոմայն:
 Բայք ոմանք 'Ներգործականք'
 առնուան զանորոշ հայցականն
 յոգնական թունոյն յետ հայցա
 կանին որպէս իվեր յիշեցան:
 Ըրար զմեհեանսն եկեղեցիս և
 դպրոցս: Սացոյց զմեզ քննայս

Լ պաշտօնեայս: Նստուցանէ ըզ
նս իշխանս ընդ իշխանս ժողովը
գեան իւրոյ: Լ այլք:

Պատմական շինի հայցականին:

Ի այլք ոմանք 'Ներգործականք'
զկնի հայցականին առնուն ըզ
պատմականն. ուն ասել, ոչ գիտեմ
զբարութի զնմանէ: Ս'ի' խոկար
մի' խորհիր մի' կարծեր մի' մտա
ծեր զայդ զինէն: Ընդէն վը
կայեսս վճռեսս պատմեսս և հաս
տատեսս զուրդ զայդ զեղբօրէ
քումմէ և զմէնջ: Ս'եք զայդ պի
ինչ ոչ իշխեմք և ոչ համարձա
կիմք ստորոգել զումեքէ:

Իբրու ասել՝ մեք զայդ պիսի ինչ
ոչ ստորոգեմք զումեքէ: այսինքն
ոչ ասեմք իվր ուրուք այդ պիսի
ինչ: Պատմական հողվս և զտանի
սեռականն՝ համազօրք են իրերց:
Ուն ասել՝ պատմեմ ձեզ զքէ, է
ասել՝ վս քի: Ըստն՝ ճառեմ

ձեզ այսօր զերանելեցն հողւոց,
է ասել՝ վս երոնելեացն հողւոց:
Եւ յոյժ սակաւք են որք ոչ լի
նին այսպէս: Այ ասելն՝ բուռն
է հար զհանդերձէ նր, ոչ կարէ
ասիլ՝ վասն հանդերձի նորա:

Անբնական յեռ հայցականին:

Սերգրծկնքս՝ փրկել. զըկել.
մաքրել. սրբել. թիւրել. հեր
քել. մերժել. ժտել. խնդրել. խը
լել. հանել. զատել. ջոկել. ջնջել.
բառնալ. առնուլ. ազատել. բա
ժանել. անջատել. տրոհել. ար
տաքսել. աքսորել. արձակել. ար
գելուլ. խափանել. լուծանել.
փարատել. բժշկել. գողանալ.
մուրանալ. և այլք, յետ հայցա
կանին զսկզբնականն խնդրեն:

Փրկեցեր զանձն իմ՝ ի մահունա՝

Սրբեա՛ զմեզ՝ ի մեղաց մերոց:

Սոյնպիսեաց ևս բազմաց սկըզբ
նականն զօրուք իմացեալ լինի:

Փրկեաց զնա աջ իւր ॥ եթէ զոք
զրկեցի, հատուցից նմա: Ար իմա
նի՛ փրկեաց զնա ՚ի վշտաց ॥ եթէ
զոք զրկեցի յընչիցն:

Ներգոյտիտի յեռ հոյսիանին:

Ներգործկնքս՝ դնել. թաղել.
պահել. ծածկել. գրել. տպել.
կնքել. պնդել. արածել. տարա
ծել. ծրարել. համբարել. տպա
գրել. գծագրել. գտանել. հե
ղուսել. բւեռել. սւեռել. մա
կագրել. փորագրել. որոնել. տը
պանորել. նստուցանել. թաքու
ցանել և այլք, յետ հայցականին
առնուն զներգոյականն: Ադին
զիս ՚ի գբի ներքնումն ॥ թաղեցին
զս ՚ի նոր գերեզմանի ॥ պահեա՛
ղբանս իմ՝ ՚ի սրտի քում, և այլ:
Ա՛հ գրեթէ՛ ամբայք՝ յետ առ
նելոյ զհոլովս իւրեանց, կա
րեն առնուլ ևս զներգոյականն
նշանակող զտեղի նոյն իրակուէ:

Օ ի որովհետև ամ իրակութի
ի տեղևոջ կատարի, ունի ամ բայ
ներգոյական մի տեղական. որ զօ
րութի իմանի. և ուր հարկն պա
հանջէ՝ դնի յայտնայ: Այ մինչ
ասի, մովսէս է հար զվէմն առջի
ժողովրդեանն, յայտէ թէ՛ յանա
պատին: այսպէ և այլքն:

Եւ ծանիր աստ, զի բայք ոմանք
ներգործանք յոյժ սականք՝
զկրողականն իւրեանց՝ վերջահո
լով տրականաւ առնուն և ոչ
հայցականաւ որպէս այլոցն է սովո
րութի: Արք են, յաղթել տիրել
իշխել. առաջնորդել. երկրպագել
իւմ երկիրպագանել: Արգո՞, քա
ջալերեցարուք զի ես յաղթեցի
աշխարհի: Ար իշխանքն են՝ տի
րեն նց: Աին՝ մարմնոյ իւրում
ոչ իշխէ: Առաջնորդեա՞ մեզ տր
ի յարդարութի: Արկրպագեմք
քեզ տր ամ մեր: Արկիրպագեն
նմա ամ թգ՛ւորք երկրի. և այլ
է:

Յաղթելն՝ թէպէտ ըստ յարմա
 րուէ՝ զՏայցականն առնուլ ցու
 ցանի, ոպ և կարէ դնիլ, բայց Ե
 սովորուէ՝ տրականաւ շարադրի:
 ոպ եդեալն ի վերոյ և այլք:
 Եւ և այլ ներգրծինք՝ որ թպտ
 ունին զՏայցականն, բայց ՚ի
 տեղի Տայցականի՝ կարեն ուրեք
 զայլ Տոլով առնուլ: Որչան, կե
 ըին զՏացն նր, կամ ՚ի Տացէ նր՝
 արբին զՋուրն գետոյն, կամ ՚ի
 Ջրոյ գետոյն՝ քննեսցուք զայդ,
 կամ զայդմանէ: Սչկահէ քամա
 հէ՝ արհամարհէ զմեզ, կմ զմեօք:
 Բանբասէ վատաբանէ՝ չարախօ
 սէ՝ զմեզ, կամ զմէնջ, կ վս մեր:
 Սայելեցաք զբարութիւն տն,
 կամ ՚ի բարութէ տն, կամ ՚ի բա
 րուէ տն: Տաւատացաք զանձ,
 կամ յանձ, և կամ այ: Բայց՝ Տա
 յատալ զանձ՝ կամ յանձ՝ է՝ Տաւա
 տալ զգոլն նր: Իսկ Տաւատալ այ՝
 է՝ Տաւատալ բանիցն նորա:

Լ՝ յսպ՝ հարցանել զնա կամ ըզ
նմանէ կամ վասն նր՝ էն ՚ի նոյն
նշանակութե՛ : Իսկ հարցանել
նմա՛ է այլ նշանակութիւն :

Սոյնպիսիք են ևս, ասել, ճառել,
պատմել, վիպել, և այլ :

Լ՝ ն և ոմանք՝ որք զկրօղն իւր
եանց կամ հայցականա՛ն առ
նուռն կամ սո՛ւկնա՛ն՝ նախդրի՛նս
ի վերայ, կամ վասն : Արք են, լալ.
ողբալ. կոծալ. սրգալ. և այլ :

Ստածել, իմանաել, զկրօղն իւր
եանց՝ կամ հայցականա՛ն կամ
պատմականա՛ն և կամ վասնի՛ն սե
ռականա՛ն առնուռն :

Լ՝ էլն, զլո՛ւեալն՝ ուրեք հայցա
կանա՛ն առնուռ, ուրեք տրակա
նա՛ն : Լո՛ւր տր ճայնի իմու՛մ ॥

Լո՛ւայ զճայն քո և երկեայ :

Գնի և պատմականա՛ն. Լո՛ւաք ըզ
նմանէ յեփրաթայ : որ կարէ ևս
ասիլ, վն նորա : Խորհիմն լինի՛
խորհիմ զայն . կամ յայն . կամ

զայնմանէ . կամ վասն նորա :
Խոստովանիմն՝ զնա , կամ ՚ի նա ,
կամ զնմանէ : Լ՝ յսպիսիք և
այլք գտանին :

Օ՛իծաղիլն՝ ՚ի ներգործականն ը
շանակութեան՝ զկրօղն իւր կամ
սեռականա՛ւ առնու՛ նախադրի՛ւս
իւրոյ , կամ արտագոյականա՛ւ :

Լ՝ սացի այժմ , (ծիծաղիլն ՚ի ներ
գործականն նշանակութեան ,)
զի մինչ լսելով ինչ կամ տեսա
նելով կամ մտածելով լինի ծի
ծաղիլ , է՛ ընդմիջական : Իսկ թէ
հեզնել լինի որ է տնազել , է՛ հա
սարակ բայ : որ ունի զնշանակուի
ներգործկանի և կրողականի :

Օ՛անի՛ր և զայս , զի մինչ վասն
բայի իրիք ասի թէ՛ առնու զայս
ինչ հօլով յետ հայցականին ,
ո՛չ է այնպէս անխախտ կանոն թէ
նախ հայցականն պարտի դնիլ և
ապա միւսն և միւսն , այլ ՚ի կամս
շարադրողին է : Արա՛մ բանս այս՝

(պետրոս վազեցոյց զձին ՚ի դաշտէ անտի ՚ի լեառն ,) ըստ բնական կարգին է շարամանեալ :

Ըստորում պարտի դնիլ նախ անուն բային , ապա բայն , ապա հայցականն , ապա սկզբնականն , և ապա տրականն ո՞ր և եդա՛ւ :

Բայց շարադրողն ըստորում համեղ համարի՝ այնպէս շարադրէ :

որդո՞ն , Պետրոս ՚ի դաշտէ անտի վազեցոյց զձին ՚ի լեառն :

Պտրս զձին վազեցոյց ՚ի լեառն ՚ի դաշտէ անտի :

Օ ձին ՚ի դաշտէ անտի վազեցոյց պետրոս ՚ի լեառն :

Օ ձին վազեցոյց պտրս ՚ի լեառն ՚ի դաշտէ անտի . և այլ :

Ըհա՛ այսոքիկ չորեքին ևս՝ են ըստ ախորժական կարգին և ո՞չ ըստ բնականին . զի ըստորում և ախորժեն՝ այնպէս շարադրեն :

Ը՛ թէ զիարդ ասի բնական կարդ , վս զի բնութի՛նն և նախ է հոլթիւնն քան զերակուլի իւր :

Իսկ անուանն է էութիւն, և բայն
իւրակութիւն. վս որոյ նախ անուանն
պարտի դնիլ, և ապա բայն :

Եւ ներդրծկան բային անմիջոց
մօտևոր՝ իւր կրօղնէ. վսյ զկնի
ներդրծկանին պարտի դնիլ իւր
հայցականն: Եւ բայս վաճարոյ,
որովհետև ունի զտեղական նշա
նակութի, հարկէ զի նախ այն մը
տածիցի յորմէ սկսանի վազելն,
և ապա այն՝ ուր դադարի վա
զելն: վսրոյ ասացաւ, ՚ի դաշտէ
անտի ՚ի լեառն: այսպէս և զայլս
այսպիսիս դիտասցես:

Եւ որդ՝ յետև յառաջ դրութիք բա
ռից ՚ի շարադրութեան՝ թէպէտ
սակս համեղ բերելոյ է զբանն,
սակայն ո՛չ ամ քերթօղ բաւա
կան է այսմ: այլ այն միայն, որ և
ճարտասանականին ունի զհետև
ուամ: Օ ՚ի քերթողութի՝ ուղիղ
շարադրելոյ տայ զկանոն. իսկ ճար
տասանութի՝ համեղ բերելոյ:

Յոշոփո Տորվառուրեան Կրատոր
իան Բայից : Պրահ 14

Որպէս Երգործական բայքն
բաց ՚ի յոյժ սականուց՝ վս
ներգործուէ իւրեանց առնու
զՏայցականն, այսպէս և Կրահ
րականքն վս կրահորութե իւր
եանց զսկզբնականն պահանջեն :
Օ ի որպէս կրողն իրակութեան
ներգործականին՝ Տայցական Տո
լովին դնի, այսպէս և ներգործողն
իրակուէ կրահորականին սկզբ
նական դնիլ պահանջի : Որքոն ,
մովսէս էՏար զվէմն . վէմն Տա
րահ ՚ի մովսիսէ : Եւ զորինչ Տո
լով պահանջէ ներգործականն ,
բզնոյն առնու և կրահորականն
բաց ՚ի Տայցականէն : **Օ** ի յորժմ
Տայցական ունող ներգործականն
փոխարկի ՚ի կրահորականն իւր ,
ուղղականն նորին լինի սկզբնա
կան , և Տայցականն ուղղական :

Իսկ այլ հողովքն թէ գտանին՝
մտան ՚ի նոյն հողովոջ: Արգո՛ւ, մով
սէս է հար զվէմն գա՛ւ ազանա՛ւ ॥
վէմն հարա՛ւ ՚ի մովսիսէ գա՛ւ ա
զանա՛ւ: Ի ուրք հոչէք զիս վար
դապետ և տր ॥ ես հոչիմ ՚ի ձէնջ
վարդա՛յտ և տր: Յուգա վաճա
ռեաց զքս՝ հրէից ընդ երեսուն
արծաթոյ ॥ քս վաճառց՛ւ ՚ի յու
գայէ հրէից Ը Շ արծա՛ւ:

Իսկ բայս այս՝ աշակերտել՝ մինչ
փոխարկի ՚ի կրանորականն իւր,
ուղղականն տրական լինի և ո՛չ
սկզբնական: Յս՝ աշակերտեաց
զպետրոս ॥ պետրոս աշակերտե
ցա՛ւ յի: Ի ստայամ են, նազան
դել, հպատակել, խոնարհեցու
ցանել: Արոց ներգրծկանին ևս՝
է՛ տրական մի զօրու թք. որ մինչ
հարին պահանջէ՛ դի՛ի յայտնապ:
Պետրոս նազանդեաց զպատա
նեակն ինքեան ॥ պատանեակն հը
նազանդեցա՛ւ պետրոսի:

Եւ այն ներգործականք որոց
կրօղն տրական դնի, մինչ փո
խարհին ՚ի կրանորականն, նոյն
տրականն լինի ուղղական:

Բն յաղթեց Յի. աշխարհ յաղ
թեցան ՚ի քէ, և այլն:

Եւ սեւ, ճառեւ, պատմեւ, վիպեւ,
և նմանք, մինչ միայն պատմա
կանան գնին, պատմականն այն
է՛ նոցա ՚ի տեղի հայցականի:

Պօղոս պատմէ զքէ. քն պատմի
՚ի սօղոսէ: այսպէ և այլն:

Ի այց այս գիտելի է, զի յոյժ
սականք գտանին ներգործա
կանք ՚ի շարադրուէ՝ որոց հայցա
կան կրօղն զօրուք իմացլ լինի:
ոպ առաքեալ կոորեայն: Իսկ կրա
նորականաց մեծ մասին ներգոր
ծօղ սկզբնականն զօրուք իմացլ
լինի: որքոն, Ի աչեցար և թաղե
ցար վս մեր: Ի իմանի, խաչե
ցար ՚ի հրէից կամ ՚ի զինունորաց,
և թաղեցար ՚ի յովսեփայ:

Եւ բազում այսպիսի սկզբնա
կան ներգործողք մինչ երևիլ
հարկանորին, դնին սեռականաւ
Լնախորհւա՛ ՚ի Յեու: Որքոն, խա
ջեցար ՚ի ձեռն հրէից, և թաղե
ցար ՚ի ձեռն յովսէփայ:

Եւ այս վն պարզելոյ զբանն՝ ՚ի
տեղի ուրեք յոյժ հարկանորի:
որչա՛ն, հրեշտիք զկոյսն մարիամ
վերափոխեցին յերկինս: Աոյսն
մարիամ վերափոխեցաւ ՚ի ձեռն
հրեշտակաց յերկինս: Օ ՚ի եթէ
ասիցի, ՚ի հրեշտակաց վերափոխե
ցաւ յերկինս, շփոթումն լինի
խմացունածոյն. որպէս թէ ՚ի միջոյ
հրեշտակաց վերափոխեցելիցէ:
Այ ասի, զեմի՛ զրկիցիմք ՚իսատա
նայէ: որ է ասել՝ զեմի՛ զրկիցիմք
՚ի շնորհաց ՚ի ձեռն սատանայի.
այսինքն խաբէութիւնս ստնյի:
Հարկանորի ևս յայնպիսի տե
ղով, ուր ներգործող սկզբնա
կանն որ միայն կրանորականին

պատկանի՝ և Տ՛ւրկ սկզբնականն
որ ներգործականին ևս պատկա
նի՝ իմիասին հանդիպիցին:

Ո՛րքո՞ն, քս ազատեաց զմեզ ՚ի սա
տանայէ՛: մեք ազատեցաք ՚ի սա
տանայէ՛ ՚ի ձեռն քի: Օ ի եթէ
ասիցի՛ ՚ի սասանայէ ՚ի յէ, իսառնակ
և ծանրաձայն լինի: Աստանօր՝
՚ի յեան յի՛ զօրութե՛ սկզբնական
իմացեալ լինի. զի իրակութիւն
կրողին ՚ի նմանէ արտահոսի:

Կարէ՛ ևս ասիլ՝ քի՛ն, կամ ազա
տութեն քի: Ա՛ն ուր ո՛չ ունիցի
կրա՛նորականն՝ ներգործօղ սկզբ
նական, ոչ ներգործե՛ք ոչ զօրութե՛,
անդ կրա՛նորականն այն լն նմա
նութե կրա՛նորակերպ լմիջականի
եղել լինի: Ես ո՞պ ջուր հեղայ,
և ցրու՛եցան ամ ոսկերք իմ:

Ա՛ն բազումք են այսպիսիք որք
կոչին կրա՛նորականք լն այնմ
զի կրօղ են իրակութե. և ընդմիջա
կանք ըստայնմ, զի ո՛չ ունին ներ

Գործօղս: Եւ ներհակ այսմ՝
 լինի ուրեք, զի ընդմիջականն
 իրակութիւն իւրոյ ներգործօղ ու
 նետով իբր զկրանորական վարի:
 Սեռան միհրմն իբաջացն հայոց:
 Եղբայրն իմ տրտմեցան յինէն:
 Լ'նկեայց և ևս իթշնամեաց իմոց:
 Լ.յս՝ և յերեսն 283 յիշեցան:

Հոլովառուիւն հասարայ Բայից:
 Պրայ 15

Եւ վասն հոլովառուէ հա
 սարակ բայից գիտելիէ,
 զի զորինչ վս հոլովառութեան
 ներգործականացն և կրանորա
 կանացն ասացաք, զնոյն իմա և
 զայնցանէ որք ուրեք ներգոր
 ծապէս և ուրեք կրանորապէս
 ի կիրարկանին: որգոն, Սարիամ
 ծնան զքս. քս ծնան ի մարիա
 մայ: Եւս դանանիմ զքս որդի այ.
 քս դանանի կմ դանանեալ լինի
 յինէն որդի այ: Իս թացեալ

զպատառն 'ի ջուրն' ետ յուգայի:
պատառն թացել 'ի քէ 'ի ջուրն'
տու՛աւ յուգայի, և այլն:

Մէ վարդապետն ի գնատիրոս' ի գե
ղեցիկ մեկնութեան զուկասու
աւտրնին (որ յայսմ ամի տպեցւ)՝
ի վ՛ր բանին' (ամ որ խստովեացի
յիս առաջի մարդկան,) առէ վ՛ն
աշակերտացն՝ թէ այսու ամին
զօրութի յաւելլու 'ինն. արհա
մարհել զմահ, և խոստովանիլ 'ի
նա առաջի մարդկան թէ ամէ:
և խոստովանիլ 'ինմանէ առաջի
հօր և հրեշտակաց թէ վկայք են
ամուսն նր: յերեսն ճճթ:

Լայց հասարակքս՝ նայել, հայել,
զկրօղսն իւրեանց սկզբնահոլով
տրականաւ խնդրեն: Լայեցայ
'ի քեզ, և նայեցայ 'ի քէն:
Հայեցայ 'ինա՛, և հայեցայ 'ինը
մանէ: Լսկ բայիս Ժու՛ր արտա
գոյական դնի կրօղն: ու՛յ՝ փարե
ցայ զնովաւ, և փարեցայ 'ինմանէ
և այլ:

Աբն նարեկացին յաղօթական
բանս իւր 'ի գլուխն ք' ասէ ,
մի' եղիցի ինձ կողկողիլ և ոչ ոչ
զորմիլ : որ է' ողորմելի : Եւ 'ի
գլուխն ք' ասէ , 'ի քէն ողորմեալ
փրկիչ Յի : որ է' ողորմեցեալ :

Յորոց յայտէ թէ և' ոչ ոչ , կա
րէ դնիլ 'ի կարգս հասարակաց :
Սակայն և այս' 'ի ներգործական
նշանակուէն' զկրօղն իւր տրա
կանաւ առնու : և հրամայականն
կարէ լինիլ' եա , եաց : ողորմեա'
ինձ տր զի հիւանդ եմ ես : ողոր
մեաց մեզ տր ամ մեր :

Յառաջ հոլովութե լ' զգլխին
Լ' : Պր' 16

Լ' Ուղղականին :

Բայքս լ' նդմիջականք' կալ մը
նալ . նստիլ . երևիլ . կերպալ
նալ . ձեանալ . պատկերանալ .
ենթակայանալ , և այլ , թէպէտ
և զայլ հոլով կարեն առնուլ ,

սակայն ուրեք ուղղականա՛ն շա
րադրին: Եւ կացի Թագա՛նոր՝ ի
նմանէ ॥ պետրոս պաշտօնեայ մը
նաց ॥ պօղոս դատա՛նոր նստա՛ն ॥
Ժառքդ տեղւոյդ՝ մարդիկ երև
եցան ինձ ॥ Լայլ:

Եւ կացի՛ (Թէպէտ և զայլ հողով
կարեն առնուլ,) որպէս ասել,
կացի և մնացի ՚ի տան նորա:

Նստա՛ն յս ի վ՛ր իշոյ ॥ նստա՛ն ՚ի
լերինն ձիթեմեաց: Երևեցա՛ն
ճի ॥ երևց՛ն ՚ի Թաբօր, և այլ:

Եւ կական բայքս՝ եմ, լինիմ,
եղանիմ, սովորապէս զուղղա
կանն պահանջեն: Եւ եմ ծոյ.

դու ես արքայ. պետրոս եղև քա
հանայ: և բազումք այսպիք:

Ստայսց վարին և բ՛զում կրա
նորականք: Տունս այս դպրոց
չինեցա՛ն. այն փայտ աթուռ կազ
մեցա՛ն. դու վարժապետ կարգե
ցար. ես պաշտօնեայ կացուցայ.
դ՛դքա մանկունք կոչեցան, և այլ:

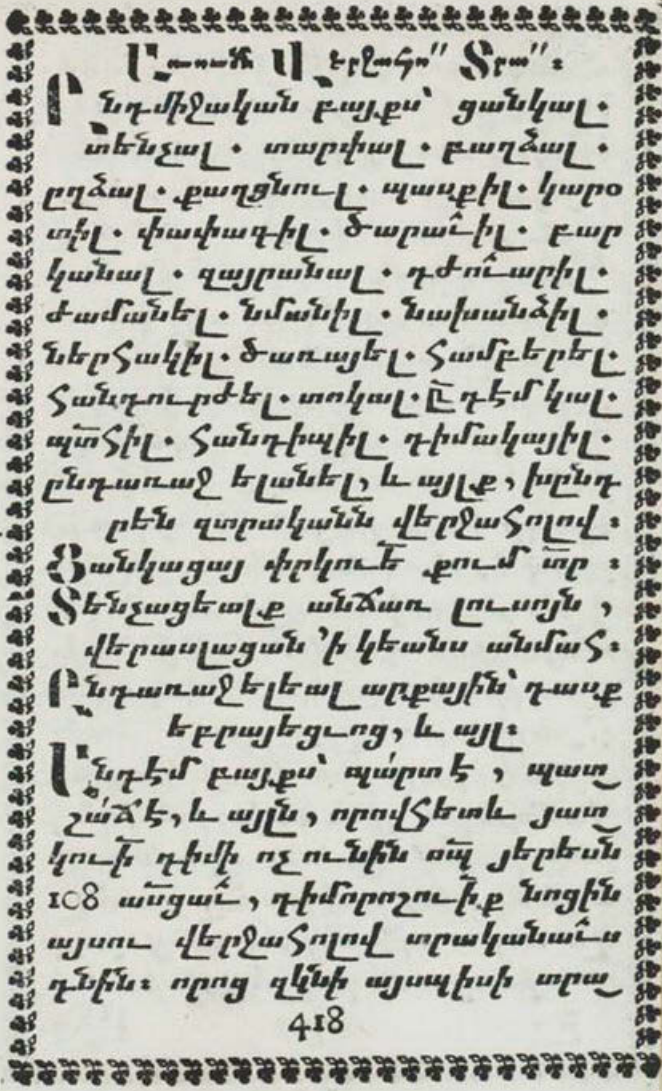
Որք ունին և զսկզբնականն զօրուք . և ուր պիտոյ լինի՝ դնին :
Որ կերպ ուրեք և Ըմբշականին հանդիպի . ես կայի թագանոր ՚ի նմանէ : Յորում բայս Կայի , է իբր զկրողականն ածանցելոյն Կայոյայ : տես և յերեւ. ն 288 :

Առան Ստուգանին :

Սնդմիջականք ոմանք առնուն զսեռականն՝ ՚ի ձեռն սնկանառու նախդրաց : Սրգոն , խնդամ , ցնծամ , խայտամ , բերկրիմ , և զունարձանամ վն հանատոյս :
Իսկ լամ , ողբամ , սրգամ , կոծամ , տրտմիմ , տխրիմ , ցաւիմ և վարանիմ վասն գործոյս :

Յն փրկիչն Յի՛ աշխատցն վաստակեցան քրտնեցան անարգեցան նախատեցան չարչարեցան խաչեցան և թաղեցան վն մեր :
Չիանամ զարմանամ . քչանամ և ափշիմ ի վր մեծամեծացս այ :

Տանգեաւ Տողին իվր եղևսի:
 Լացէք իվերայ անձանց ձերոց:
 Լացաք մնացք ինեբքոյ Տարկիս:
 Լնկանիմք առաջիք տիրամայր:
 Լն բազում կրանորականք Ե
 այսոյ վարին. ուն իվերոյ՝ անար
 գեցանն և այլ. Եան այլ բնւմ
 բայք վերաբերին առ այս կերպ.
 որք կամ առանց այլինչ Տողւոյ,
 կամ յետ առնոյ զՏողովս իւր
 եանց՝ առնուն ևս զսեռականն՝
 այսնի նախդրացս միջնորդուք:
 ուն և յերեսն 392 եղև յիշեցլ:
 Լն տարակուսելի է աստ՝ Թէ
 այսպիսի Տողովառութի նախ
 դրին է արդեօք՝ Թէ բային:
 Լսելի է Թէ՝ ըստ դրուե՝ նախ
 դրին է, բայց ըստ մտաց՝ բային է
 Տամարելի. զի և նախդիրն խընդ
 րովն իւրով վասն բային մտացն
 եդեալ լինի. Արպէս յասելն՝
 վն ձեր, իվր մեր, առանց բայի
 իմացումն ինչ ոչ լինի:

Լ՝ ԵՐԼ՝ Գ՝ ՏՐ՝ :

Բնդմիջական բայքս՝ ցանկալ .
տենչալ . տարփալ . բաղձալ .
ըղձալ . քաղցնուլ . պասքիլ . կարօ
տիլ . փափագիլ . ծարաւիլ . բար
կանալ . զայրանալ . դժո՛ւարիլ .
ժամանել . նմանիլ . նախանձիլ .
ներհակիլ . ծառայել . համբերել .
հանդուրժել . տուկալ . Ը դէմ կալ .
պտ՛հիլ . հանդիպիլ . դիմակայիլ .
ընդառաջ ելանել , և այլք , խընդ
րեն զտրականն վերջահոլով :

Յանկացայ փրկուէ քում տր :
Տենչացեալք անձառ լուսոյն ,
վերասլացան ՚ի կեանս անմահ :

Բնդառաջելեալ արքային՝ դասք
եբրայեցւոց , և այլ :

Լնդէմ բայքս՝ պարտէ , պատ
շա՛ճէ , և այլն , որովհետև յատ
կուէի դիմի ոչ ունին օպ յերեսն
108 ասցաւ , դիմորոշուիք նոցին
այսու վերջահոլով տրականաւս
դնին : որոց զկնի այսպիսի տրա

կանին՝ շարակցի աներևոյթ բայ,
 կմ ուղղական անուն իբրու տէր
 իրակութե։ Ո՛րքան, պարտէ ինձ
 գրել. ճահ է քեզ ընթեռնուլ
 հարկէ նց միտ դնել։ Պատշաճ է
 մեզ տեղիս այս. արժան է քեզ
 պատիւ դայդ. ըմբոն է նց այնպի
 զգեստ։ Հաճելի է ինձ մնալ աստ
 փութալի է և քեզ գալ այսր։
 Եւս կերպ՝ ուրեք բացարձակ
 դնի առանց դիմի յատկութե։
 Որ շարժէ և ո՛չ շարժի, նմա՛ տալ
 լի է պաշտօն։ Եւ ուր այսպէ՛ դնի
 առանց յատկութե, ցուցանի թէ
 առ ամ ոք պատկանի։ Որպէս այս
 իբրու ասէ, ամցուն պարտ է
 նմա տալ պաշտօն։

Եւս կան բայս՝ եղև, մինչ դնի միայն
 ըստ ինքեան, լինելով միադիմալ
 կան անդէմ, խնդրէ զտրականն
 վերջահոլով՝ դիմաւորիչ ինքեան
 և անուն բայի. և զկնի նորին ան
 երևոյթ բայ։ Եւ զլե նմա անցնել

ընդ արտորայս : Լալև մտանել
նմա 'ի Ժողովուրդն , և այլ :

Եւ ահա՛ յայսպիսի կերպում՝
անուն բային տրական դնի ույ
ցուցան : Օ 'ի Թէ աներևոյթս՝
անցանել՝ դիմանոր դնիւր , ա
նուն բային ուղղական լինէր
այսպէս , էանց նա՛ ընդ արտորայս :
այսպէս և միւսն :

Եւ տրականս՝ ինչ , և այլ , ըստ
կերպի զոր ասելոց եմ , քղում
ներգործական բայից պատկանի
բաց 'ի խնդրոցն իւրեանց : « Ինչ ,
հար ինձ զհանն զայն , և արա՛
ինձ խորտիկս : Բաց ինձ զդուռն
քո , և փակեա՛ զնա այլոց :

Եւ ինեաց դարպաս որդւոյ իւր
ում , և այդի տնկեաց նմա 'ի պա
րարտ անդուջ : Ար կերպ ուրեք
ի բրու զարդ դնի : Տես դու ինձ
զբազմութի արանցդ ॥ Սոյն այս՝
ուրեք և ընդմիջականի լինի :

Եւ՛ զդու ինձ 'ի գլուխ լե
րինդ , և այլ :

Լ՝- - - Կ՝- - - Ե՝- - - Տրայանի :

Լ՝ նդմիջականքս՝ դալ. դնալ. եր
 Թալ. փուԹալ. դառնալ. անսալ.
 մերձիլ. մերձենալ. մօտիլ. մօտե
 նալ. վստահիլ. վստահանալ. վե
 րանալ. հասանիլ. բարձրանալ.
 Թռչիլ. մատչիլ. երդնուլ. յե
 նուլ. պշնուլ. յօժարիլ. յանդրդ
 նիլ. ճեպել. վազել. խնայել.
 անխայել. ելանել. մտանել և
 այլք, զնախդրի՛ն տրականն պա
 հանջեն: Վայ յս՝ ՚ի գիւղ մի:
 Վնաց յանապատ տեղի: Լ՝՛րթ
 ՚ի սելովամ, և այլ: ॥ Յայսպիսեց
 բազումք՝ ունին և զսկզբնականն
 զօրուք. և ուր պիտոյ լինին՝ դնին:
 Տես յերեսն 392 և բա՛ն է:

Լ՝ական բայի՛ն կերպս այս տրա
 կանի՝ (ես եղէց ձեզ ՚ի հայր, և
 դուք եղիջէք ինձ յուստերս և
 ՚ի դատերս,) յաճախ ՚ի կիր ածի
 ՚ի բանս նախնեաց: որ իբրու

զուտ ուղղական իմացեալ լինի:
Լ, Եղէց ձեզ հայր, և դուք է
ղիջիք ինձ ուստերք և դաստերք:

Լ. ուն հրահանգն ընդին:

Ընդհանրապէս՝ հաճիլ. հաշտիլ.
կագել. կռուիլ. վիճել. վիճաբա
նել. հակաձառիլ. բանակուիլ.
մարտնչիլ. խոժոռիլ. ոգորիլ. խա
ղալ. շնալ. պոռնկիլ. անցանել.
հիանալ. զարմանալ և այլք, առ
նուն զտրականն ընդին: Հաճե
ցար տր ը երկիր քո: Լ, Երթ հաշ
տեաց ընդ եղբոր քում:

Լ. յս ընդ՝ յեզնունումն այսպիսեց՝
ուրեք ընդ ուղղականի կցին,
ուրեք ը վերջահոլով տրականի
ոպ ցուցան ը երկիր, ը եղբոր:
Իսկ ՚ի յոգնականումն՝ դնին ոպ
նախդիրքս՝ ի, յ, ընդ երկիրս, ը
եղբարս: Տէս և յերեսն 395

Լ. ոմանք ը միջականք իբր սղ
վորայ՝ ուն առնուն զտրկնն

որք են, դիմել, զօրել, կանխել,
 առա՛ւօտել, ստահակիլ, ամբարըշ-
 տիլ, անիրա՛ւիլ, անօրինիլ, կողկո-
 ղիլ, բողոքել, կարդալ, աղաղա-
 կել, բարեխօսել և այլ: Վարդա-
 ցին արդարքն առ տր: աղաղակե-
 ցէք առ անճ յակոբայ: բարեխօ-
 սեա՛ առ միածին որդինքո՛ւ, և այլ:

Լ. ուն Վարժիպետն:

Վնդմիջականքս՝ յագիլ. խայտալ
 ցնճալ. պանճալ. խնդալ. բերկ
 ըիլ. տխրիլ. ախտանալ. համրա-
 նալ. պապանձիլ. աշխատիլ. վաս-
 տակիլ. արբենալ. զովանալ. Թու-
 լանալ. ժրանալ. զօրանալ. ծերա-
 նալ. ջերմանալ. լիանալ. մեծա-
 նալ. շատանալ. ծանրանալ. դան-
 դաղիլ. կարկամիլ. աճիլ. սնանիլ.
 զարգանալ, և այլք բազումք,
 զգործիականն առնուն: Յագե-
 ցան կե՛րկրօք: Սայտայր ալեօքն
 ծերունին և ցնճայր հողւոյն:

Լ՝ առն Լ՝ բրազոյակնին :

Ի նդմիջականք ոմանք յոյժ սա
կաւք՝ առնուն զՏոլոյն արտա
դոյական : Ե ոլեցն զեզերօքն :
Լ՝ նցին զկրետեաւ : Եստան ըզ
պարսպոյն : Գեբրազանցեցին զայլ
ուսումնակցօքն , և այլ :

Լ՝ առն Տայցականին :

Ի նդմիջականք ոմանք առնուն
Թէպէտ զՏայցականն , բայց
ոչ զայլ բառ , այլ զինքեանս :
Ո՛րքոն , ախտացն զախտն մահու :
տրտմեցաւ զտրտմութիւն մեծ :
կորեաւ զկորուստն յաւիտենից ,
և այլ : Ե ինին ըստայսց և ոմանք
գործիականք : գօտեւորեալ գօ
տեաւ . զինաւորել զինուք , և այլ :
Գտանին և սակաւք այլ բառիւ
առեալ զՏայցականն : գնայր զճա
նապարհ իւր ուրախուք :
Լ՝ ոմանք Ըմիջականք՝ զորքա
նութի ժամանակի Տայցակա

նա՛ն պահանջեն: Եւստան շուրջ
զնովա՛ն զեօթն տի՛ն և զեօթն դի
շեր: Կացաք առնմա զերիս ա
նուրս: Ո՛չ եկն անձրև զերիս
ամս և զվեց ամիս, և այլ:

Իսկ ուրեք՝ միայն զժամանակ՝
և ո՛չ զորքանութի ցուցանեն:
զտի՛ն և զգիշեր աշխատէաք:
զօրն ողջոյն և զգիշերն ողջոյն
տառապէաք:

Եւս կերպ՝ և այլ բայից պո՛հի:
Եւրգործո՛ւն, զտասն օր գործեցք
ի յայգւղջնր: Կրտո՛ր՝ շիննաժս
այս՝ զերիս ամս շինեցա՛ն, և այլ:

Եւս Գարմախնին:

Ի նդմիջակնք ևս յոյժ սակա՛նք՝
առնուն զպատմականն: Եւոր
հակա՛լ եմ զքէն սիրելի իմ, զե աշ
խատեցար վսիմ՝ իգալքո՞ առիս:
Իայց աղաչեմ զքեզ սէր իմ,
մի՛ բնա՛ն ինչ երկբայիցիս զինէն
թէ սիրիցեմ արդեօք զքեզ:

Վոճանամ զտնէ իմմէ, զի ոչ եր
բէք երկմտեցայ զսիրոյ քումմէ:
Յամօթ լիցին ուրեմն որք քրթ
մնջեն զմէնջ ընդ միմեանս: Որք
և զընկալեալ բարեացն տրտըն
ջողք են միշտ:

Լ. Կ. Կ. Սիւրբ հայտնիք:

Սնդմիջանքս՝ զարթնուլ. յառ
նել. դողալ. սարսիլ. պակնուլ.
խուսել. ջու՛նել. փախչիլ. զզո՛ւիլ.
գարշիլ. շեղիլ. ամաչել. երկնչիլ.
կորնչիլ. պակասիլ. Տեռանալ. կաս
կածիլ. պատկառիլ. զարհուրիլ.
սարսափիլ. մոլորիլ. վրիպիլ և բա
զումք, զսկզբնականն խնդրեն:
Օ արթեա՛ն՝ ի քնոյ կորիւնն ա
ռիւծու: յարեա՛ն՝ ի յերկրէ հո
վիւն հօտից: յորմէ դողան և սար
սին երկինք և երկիր: Յայսպիս
եաց և ս ոմանք՝ ունին և զտրակնն
զօրուք. և ուր պիտոյ լինի՝ դնին:
Տէս և զայս յերեսն 393 և բա՛ւէ:

Լատին 'Ներգոյականիս :

Նդմիջականքս՝ կալ . մնալ . նրս
տիլ . բազմիլ . յամել . ճեմել . զդը
նալ . զքօսնուլ . զբաղիլ . ննջել .
հսկել . աղօթել . հանգչիլ . օթել .
օթագայիլ . իջլանիլ . ագանիլ .
բնակիլ . բանակիլ . դեգերիլ .
առանձնանալ . միայնանալ . շրջիլ .
լողալ . զեռալ և այլք , զներգոյա
կանն առնուն : Ասցաք մնացաք
'ի դպրոցի անդ : նստա՛ն և բազ
մեցա՛ն 'ի բարձի իւրում :

Յոլովս այս 'Ներգոյական, (ուն
յերեսն 400 ասացա՛ն ,) գրեթէ
ամբայից կարէ՛ պատկանիլ : զի
ոչէ իրակուի թարց տեղոյ և
ժամանակի : Աստի ուր հարկն
պահանջէ յայտնել զտեղին իրա
կութե՛ կամ զժամանակն , դնի
ներգոյական տեղոյ և ժամանա
կի . կամ մակբայ տեղական և ժա
մանակեան . ունօղ զնշանակուի
ներգոյականի : Արս՛ մինչ ասի ,

անտէ դպրոցն մեր՝ մակբայս աստ
է՝ ի ներգոյական նշանակութե.
որէ ասել՝ ի տեղւոջս յայսմիկ :
Եւ ուրեք վն զարդարուն բե
րելոյ զբանն՝ մակբայն և ներ
գոյականն իմիասին շարադրին :
աստ ի տեղւոջս յայսմիկ է դրպ
րոցն մեր : Եւ յսպէս և զժամա
նակի մակբայսն իմա :

Եւ բազում բայք Ըմբականք՝
առնուն զներգոյականն անե
րևութին ի տեղի մակբայիցս՝
յորժամ, իբրև, փնչ : Եւ րկէն, ստոյգ
զղջացօղն՝ սարսափի ի յիշելն ըզ
մեղս իւր : զարհուրի և դողայ ի
մտածելն զգտատանն ասանոր :

Ի խօսիլն հառաջէ՝ ի նայիլն ամա
ջէ : Եւ ըթուն կայ ի ննջելն, և
արտասունէ ի յաղօթելն :

Ի տեղի ասելոյ՝ սարսափի յոր
ժամ յիշէ զմեղս իւր : զարհուրի
և դողայ մինչ մտածէ զգատա
տանն ասանոր : և այլն :

Ի նին ըստ այսց և ներգրծինք:
Ի տեսանելն իմ զքեզ ուրախ ե
ղէ յոյժ: Արէ ասել իբրև տե
սի: Լա՛ն ահա՛ այսպիսի աներև
ոյթք՝ հուպ ինքեանց եղեալ դի
մանոր բային զժամանակն յայտ
նեն ուն և ցուցան:

Լա՛ն աներևոյթ բայս՝ ըն ինքեն
անկատարէ ՚ի բանի. որսն այս՝
Ի տեսանելն իմ զքեզ, և կատարի
դիմանոր բային, ուրիս եղէ յոյժ:
Լա՛ յսնէ և ընդունելուիս՝ եւ
տեսեալ յի զժողովուրդն: և կա
տարի՝ ել ՚ի լեառն: Լստ այսց են
և ստորադասական բայքն. եթէ
սիրէք զիս: և կատարի՝ զպատ
ունիրանս իմ պահեստընք:

Լայց տես, զի ստորադասական
բայքն ո՛չ միայն Ռէի՛ն կամ ԵՒէի՛ն
կերպուրին. այլ ինչ ձայնի՛ն և իցէ
մինչ անկատար մնայ բայն, կոչի
ստորադասական: որպէ՛ս ձայնքս՝
յորժամ, իբրև, մինչ, մինչդեռ,

Լևմանք՝ անկատար Թողուն ըզ
բանն: Ոպ ասել, յորժամ տեսի
զքեզ, իբրև տեսի զքեզ, մինչ
տեսի զքեզ, մինչդեռ անդ էի:
որք սմենեքեան են անկատարք,
և կատարին դիմա՛նոր բայի՛ւ:

Յորժամ տեսի զքեզ, ուրախ է
դէ յոյժ, և այլն:

Լ՛ունէ անկտար զբանն՝ և դեր
անու՛նս ո՛ր, ՚ի դնիլն ՚ի սկզբան
բանի: Որ առնէ զպտ՛ւիրանսիմ:
և կատարի՝ նա՛ է որ սիրէն զիս:

Լինի սոյնպէս և յօդի՛ւս՝ այն:
ստոյգ խոնարհ այնէ, որ ո՛չ գի
տէ գոլ զինքն խոնարհ: Փրկէ՛
տր զայնոսիկ, որք մաշեալ են սրը
տիւք: Լ՛սսպ և զայլ անկատար
Թողող մասու՛նսն իմա:

Լ՛ա՛ յորժամ բայն՝ անկատար Թո
ղող ձայնի հանդիպի, խնդրի
դիմա՛նոր բայ զև կատարեսցի ան
կատարն ուպ ասացա՛ւ և ցուցա՛ւ:
Լ՛այց յորժամ նախքան զմասն

զայն անկատարակերտ՝ դնիլ պա
 տահիցի՝ ոչ, յայնժամ միով դի
 մանոր բայի՛ն տակա՛նին անկա
 տար մնայ։ Ու պասելս, ոչ եթէ
 դուք ընտրեցիք զես, որ է տակա
 նին անկատար. և կատարի երկըդ
 բայի՛ն. այլ ես ընտրեցի զձեզ.
 Եւ սոսմէ և այն՝ յորում զկնի
 անկատարակերտ մասնկանն՝ դնի
 աներևոյթ՝ կամ, եալ։ Ու պայտ
 քիկ, եթէ խօսիլ պարտ լինիցի
 քեզ ընդ նոսա, մի շատաբաներ.
 Իսկ եթէ լռել ոչինչ խօսիցիս,
 զդէմդ մի՛ խոժոռիցես։ Եւ յսպս
 և զայլն իմա։

Եւ ծանիր աստ, զի ՚ի սկզբան
 հոլովառութեանս՝ յերեսն 368
 ասացա՛ն՝ Թէ երեք են որք խընդ
 րեն զհոլովս անունանց. այսինքն՝
 Եւոն, Եւայ, և Եւախդիր.
 Եւ որդ՝ զհոլովառուէ անուն և
 բայի՛ անմանրախոյզ քննութի
 ասացա՛ն ցաստ ՚ի կարճոյ։ Իսկ ըզ

Նախադրութեն հոլովառութի՝
ուսար ՚ի նախադրութեան անդ
յերեսն 140: Ընայց այն՝ զի ասա
ցաւ վս ընդունելութե՝ թէ եր
բեմն առնու կամ առնանի իբրև
անուն, և երբեմն առնու միայն
իբրև բայ, տես զօրինակսդ:
Ընունուլ միայն իբրև անուն,
ծնօղն այ մարիամ, մայրէ և կոյս
կոյսէ և մայր: Ընունուլ և առ
նանիլ իբրև անուն, զծնօղն այ
զկոյսն մարիամ գովեսցուք և մե
ծացուսցուք: Եւրանօր՝ ծնօղ,
առաւ թէպէտ ՚իբայիցս՝ գովես
ցուք և մեծացուսցուք, բայց և
ինքն էառ զսեռականս՝ այ:
Իսկ առնուլ միայն իբրև բայ,
խրփեալ զգիրսն՝ ետ ցպաշտօն
եայն: որ է ասել ՚իսփեաց զգիրսն
և ետ ցպաշտօնեայն: Եւ տես,
զի մինչ երկու դիմաւոր բայք
ըզկնի միմեանց դնին, իմէջն՝ և
պատկանի: Եւրպէս այս՝ ՚իսփեաց
Ը:

զգիրսն և ետ ցպաշտօնեայն :
 Կամ և այս, ետ ցպաշտօնեայն և
 նստան : Իսկ թէ մինն՝ էալ դը
 նիցի, ոչէ պիտոյ՝ ե : որպէս այս՝
 խփեալ զգիրսն ետ ցպաշտօն :
 Իսկ ուր երկու էալ, կամ եր
 կու աներևոյթ զկնի իրերաց
 դնին, անդ ևս պարտի գոլ ՚ի
 մէջն՝ ե : Արմայ ասել, խփեալ ըզ
 գիրսն և տունեալ ցպաշտօնեայն՝
 նստան անդ : Կամ այսպէս, ՚ի
 խփելն զգիրսն և ՚ի տալն ՚ի պաշ
 տօնեայն՝ նստան անդ :
 Իսկ այց գտանին ՚ի բազում ուրեք
 երկու դիմանոր՝ կամ երկու
 աներևոյթ՝ և կամ երկու էալ պ
 ոանց շաղկապի : Կացաք մնացաք
 աստ ՚ի մեղս մեր : Տրամայեաց է
 լանել նստիլ ընդ նմա : Պատեալ
 պաշարեալ պահէին զիս, ե այլ :
 Իսկ ընդունելութիս՝ լոյ, ընդ
 էական բայիս՝ է, սովորէ կցիլ :
 գալոցէ որդի մարդոյ : Սակայն
 թ :

կարէ ուրեք և այլ բայի՛ն կատա
րել զբանն: գալոց գիտեմք
զորդի մարդոյ:

Եւ բաց յերիցս այսցանէ հոլո
վառուեց անուան և բայի և
նախադրուե, Սիջարկուեցն ևս
ոմանք ունին զխնդիր: Երանի՛
հեզոց • վայ քեզ քորազին: Եւ
ասի ուրեք, երանի՛ է քեզ •
վայ է նոցա • եղո՛ւկ է ինձ, և այլ:

Յաշտօ Լրգիւտալ Խնդրոյ:

Պր-ի 17

Եւ սացել ՚ի կարճոյ զխնդիրս
հոլովառու մասանցն բա
նին, ասելի է սակա՛նինչ և զար
գեւմանցն նոցին:

Բազում մանգամ ՚ի բանի՛ հան
դիպեալ դիմա՛ւոր բայի անե
րևոյթ բայ՝ արգելու զխնդիրն,
և ինքն դնի ՚ի տեղի նորին:

Ոպ ասել, յուսամ հասանիլ թո
ղուե մեղաց: Լ՛հա՛ աներևոյթս

հասանիւ, հանդիպեալ դիմաւոր
բայիս յուսամ, արդեւ զինդիրն
նախդրիւ տրակն. և ինքն եդաւ
ի տեղն նորին: Եւ ինքն բայս
հասանիւ, էառ զվերջահոլով տրա
կանս խողովն. որ է ինդիր իւրոյ
դիմաւոր բայութեանն: զի ամ
աներևոյթ առնու զինդիրն իբր
զդիմաւոր: Արմայ այս, յուսամք
ի տր ամ մեր: պարտէ մեզ յու
սալ ի տր ամ մեր: Ասկ յասելն,
յուսամք ի տր ամ հասանիւ թո
ղուէ մեղաց, աներևոյթս հաս
նիւ, ոչ կարաց արդեւ լու զխն
դիր բային. զի յեաոյ դիպեցաւ
քան զինդիրն: այսպէս և
զայլսն իմա:

Ասկ բայք ոմանք սովորաւ զան
երևոյթն պահանջեն: որք են,
ջանամ, փութամ, ճեպիմ, խընդ
րեմ, խորհիմ, կամիմ, ըղձամ, փա
փադիմ, յօժարիմ, սկսանիմ, և այլ:
Ս անամ գնալ ի տուն իմ.

Վուժայր առնուլ զք՛ւքն • սկսա՛ն
խօսիլ ընդ նմա • և այլն :

Սաև սեռականառու նախդիրք
սմանք՝ ընդ սեռականի անե-
րևուժին յաճախ շարագրին :

Սասն ուղղելոյ զգնացս մեր •
յաղագս փրկելոյ զմեզ և այլ :

Քայց ուրեք այսպիսիք ուղղա-
կանա՛ն եդեալ կան : Ս՛ ս՛ ի
գիշերի և ի տուն ընջեան խօսիլ
մեզ զբան տն : Վ՛ ս՛ անդատապարտ
կալ մեզ առ : Ղ՛ ր՛՛ Վ՛ ս՛ զմեզ կե-
ցուցանել : Ստայցէ , Վ՛ ս՛ որք
՛ի լերինս յայրս և ի փա՛ :

Երեւորտ օրինակ Լ՛ րգեւալ Խներոյ :

Շաղկապքս՝ Ե , շի , բազում
անգամ պատահեալ բայից՝ ար-
դելուն զխնդիրսն : որան , Ս՛ եք
ծանեաք թէ դու ես քնն | յղգս
թէ զինչէ հոգի | ասա՛ տր զե բը
ժըշկեցայց | վասն զի մի՛ ընդ խո-
տանս գտանիցիմք :

Լ՛՛՛ն ա՛հա՛ շաղկապս՝ Լէ, պատա
հեալ ծանեա՛ք բայիս՝ արգել ըզ
հայցական խնդիրն նորին: զէ աս
տանօր բայս ծանեա՛ք է՝ ի ներդոր
ծական նշանակուէ որ զհայցա
կանն պահանջէ: Լ՛ն շաղկապս՝
շի, արգել զխնդիրն բայիս՝ ասա՛:
Լ՛ յսոյ իմա և զարգելմունս սե
ռականաց խնդրոց՝ նախադրու
թեանցս, յաշագոս, վասն:

Լ՛ րգելեալ խնդրոց Լ՛նդ օրի
նակ կալ քեզ զայնս՝ որոց խըն
դիրն զօրուք իմացեալ լինի:
Որոյ այս, եկ սիրելի իմ, առ զքո
տունեալն: Որ իմանի՝ եկ առ իս,
և առ յինէն զքո տունեալն ինձ:
և անթիւք են այսպիսիք:

Լ՛ ակ յորժամ բայ իմն խնդրովն
իւրով լինի հարցումն, ներպա
տասխանւոյն՝ զօրուք իմանի խըն
դիրն: Ույ այս, տեսեր զպետրոս:
տեսի՝ Որ է ասել՝ տեսի՝ զպտրոս:
Իսկ ուրեք բայն ևս ոչ դնի:

Ո՛վ է՛հար զքեզ: պետրո՛սն ॥ Որ է
ասել՝ պետրո՛սն է՛հար զիս:

Չորրորդ՝ լինի արգելումն խնդրոյ՝
յորժամ ՚ի տեղի խնդրոյ
բայիս՝ սեւ, դնի բանիմն կատա
րեալ, և ուրեք յոյժ երկար:
Լսէ՛ այն հիւանդութիւն չէ՛ ի
մահ, և այն: Որ իմանի՝ ասէ ցնս
ըզ բանս զայս: Լսէ՛ առն միող
էին երկու որդիք. Գիւն ՚ի վերջ
ստացիս: Որ իմանի՝ ասէ ցնոսա
զառակս զայս:

Չհինգերորդ՝ լինի արգելումն խնդրոյ՝
յորժամ յարաբերական
դերանունս որ, արգելու զխըն
դիրն անունն՝ կամ բայի՝ կամ
նախադրուէ՝ և կամ ախտակրուէ
որ է միջարկութի: Որ Գոն, լցան
անձինք մեր նախատունօք որք նա
խատէին զմեզ: Տագեա՛ զողորմու
թիւնս քո որք ճանաչեն զքեզ:
վս որք սաղմոսիւք և օրջնու՛՛:
երանի որ խորհի զաղքատն և՛:

Լք- սոջին այստան:

438

Եւ արդ՝ ՚ի վերջնում աստ հո
լովառուեց և արգելմանց նո
ցին՝ պարտէ գիտել թէ այն հո
լովառուիք՝ մանաւանդ բայից՝
որք իբրու կանոն ինչ մինչև ցաստ
եդան, ո՛չ թէ միշտ այնպէս պարտին
դնիլ ամենեքեան ուպ և եդան:
Լ. յւ բազումք ՚ի նոցանէ և այլք
նոյնպիսիք՝ այլապէս քան զոր կա
նոնեցանն դնին ՚ի բանի: զի զա
նազան դիտմունք բանից ՚իշարա
դրուե՛ զանազան խնդիրս պատ
ճառեն բայից: Օ որոց ամցւնց
իբրու անպակաս կանոնել՝ ո՛չ է
եղեալ յումեքէ: այլ թէ որ բայք
որոց հոլովից յաւէտ են խընդ
րողք՝ զայնցանէ միայն կանոն ե
դեալ են: Իսկ զմանրամասնեայս
նոցին՝ խնամով ընթերցումն հըմ
տացուցանէ: Եւ արդ՝ վն բո
լոր բայից իբրու հասարակաբար
ծնիր զայս, թէ ներշարադրուե՛
բայն երբեմն թարց խնդրոյ կա

տարէ զբանն: Արպէս այս, ննջէ
 ծոյն և զարթնու՝ և դձլ ննջէ:
 Արբեմն միով խնդրով կատարէ:
 աչքիմ տկարացան յաղքատութ:
 Արբեմն երկուս առնու խնդիրս:
 փրկեցեր զանձն իմ՝ ի մահ՛անէ:
 Ասկ երբեմն երիւք աւարտէ՝
 վազեցոյց զձին. տես յերեսն 405:
 Ինի ուրեք և չորիւք. տարաք
 զնա յարակիւոյ զկրետեան յէմ:
 Ասկ սեռական հոլովն ըստորում
 է յատկացուցիչ՝ զկնի ամ հոլ
 վոց կարէ շարադրիլ: Արդին այ.
 որդւոյն այ. որդւովն այ. զոր
 դին այ. յորդւոյն այ. և այլն:
 Ես և գործիականն ըստորում
 զորովն և զորպէսն նշանակէ, ամ
 բայից կարէ առադրիլ թէ պիտոյ
 լիցի: Արաւ, մովսէս է հար զվէմն
 գաւազնաւ: Արդէ, է հար զվէմն
 բարկութիւն: Ըստ այսմ և զներ
 գոյականն իմա. զորմէ յերեսն
 400. 427 եղև ասացեալ:

Յաղագս թէ որ հոլով յորպիս
տեղիս դնիլ պտկնի։ Եւ թէ՛
վասն էր կոչին Ուղղական ,
Սեռական , և այլն։ Պրտի 18 :

Ս ասն Ուղղականին :

Յորժամ զերն վն իւր միայն
յիշել կամիցիմք, դնել պար
տիմք զնա ուղղական : Պետրոս
գնաց, պօղոս մնաց, զուկասն ե
ղև քահանայ։ Եւ կոչի ուղղա
կան, զի զերն ուղիղ և պարզ յի
շէ առանց այլինչ նշանակուե :

Ս ասն Սեռականին :

Յորժամ զերն ոչ վն իւր, այլ
վն իւր եղելոցն յիշել կամի
ցիմք, պարտիմք դնել զնա սեռա
կան . ասելով՝ հայրն պետրոսի .
մայրն պետրոսի . և այլ։ Եւ կոչի
սեռական, զի սեռ՝ ընդհանուր
ասելէ կամ պարունակող։ Որպի
սեռականաւս՝ պիտրոսի, ամ ինչ

որ պետրոսի պատկանի՝ կարէ՛ մը
տածիլ ընդհանրապէս: այսինքն՝
քոյրն, կիսն, որդին, ձեռն, ոտն,
տոււնն, այգին, և այլն ամ:

Ս. ասն Վործիտիտիտ:

Յորժամ զիրն ո՛չ վասն իւր,
այլ վս այնր որ նովան լինի՝
յիշել կամիցիմք, պարտիմք դնել
գործիական: Սովսէսին եղև
այս գործ. գանազանան է՛հար
զվէմն: Եւ կոչի գործիական,
որէ գործիքական. զի այն՝ որով
գործ ինչ լինի, գործիք անունա
նի. որէ իբրու միջնորդ սպասող
գործոյն զոր էնկէզ ասեն:

Ս. ասն Հայցականի:

Յորժամ զիրն՝ անդ յիշեցեալ
իրակութեն կրօղ իմանամք,
պարտիմք դնել զնա հայցական:
Սետրոս սիրէ՛ զպօղոս. մովսէս
է՛հար զվէմն: Եւ կոչի հայցկն,

զի իրակուին ույ թէ հայցէ զնա
զի ՚ի նմա կայասցի : Օ որ և ո
մանք կրողական անուանեն վս
զերակուին կրելոյն ույ ասցաք :

Ս ասն Արամաբոյանին :

Յորժամ զերն այնպէս դիտեմք
թէ ՚ի բոլորումն նորին այլ ինչ
նշանակիցի, դնեմք արտագոյա
կան : Սպ ասել, նստան զպետրո
սին սիրելիքն իւր. պատեցին ըզ
բերդիւն թշնամիք նորա :

Եւ կոչի արտագոյական, զի ոչ
զինքն զերն, այլ զարտաքին կող
մունսն նորին ցուցանէ :

Ս ասն Պարմախանին :

Յորժամ զերն այնպէս նկատեմք
թէ վս նորին զրոյց ինչ լինի,
պարտիմք դնել զնա պատմական :
Սօսիմ ձեզ զպետրոսէ. որ պատ
մէր զյիսուսէ : Եւ կոչի պատմա
կան, որէ ասական. զի ասել ինչ
զումեքէ՝ պատմակննւ պատկանի :

Ս ասն Սիշեանի :

Յորժամ զիրն այնպիսի իմանալք
Թէ սկիզբն է իրակութեան .
այսինքն թէ՛ իրակութիւն անտի՛
սկսի , պարտի դնիլ սկզբնական .
Ոպիսեպէ՛ս ի պետրոսէ՛ առի զայս :
՚ի պօղոսէ՛ ուսար զայդ : յայն ամ :
Եւ կոչի սկզբնին , զի սկիզբն է
իրակութեան որպէս ասացաւ :
Ոմանք զայս առողական անու՛ն
նեն . իբրու թէ իրակութիւն անտի
առնանի : Եւ այլք բացառական
կոչեն . զվսէրն ինքե՛նք ասոցեն :

Ս ասն Տրակիանի :

Յորժամ իրն այնպիսի նկատի , թէ
դէպ ՚ի նա՛ դիմէ իրակութիւն ,
պարտի դնիլ տրական : Եւ եւ
պետրոսի կամ ցպետրոս . նայիմ
՚ի պետրոս . գնամ առ պետրոս :
Եւ կոչի տրական , զի դիմեալ
գործն ՚ի նա՛՝ ոպ թէ տրի՛ նմա .

Ասան՝ Ներգոյականին :

Յորժամ զերն ո՛չ վասն իւր ,
այլ վասն ՚իմէջ նորին կամ ՚ի
նմա՛ եղելոյն յիշել կամիցիմք ,
պարտիմք դնել ներգոյական :

Պատան նր՝ մնացի . յեկեղեցւոջն
ընթերցայ : Խորհուրդն մեր ՚ի
պետրոս մնաց . որո՞ւ և նորայն է՛
ընսիրտս մեր : Եւ կոչի ներգոյա
կան , (զոր այլք ոմանք կացողակն
անու՛անեն) զի իրն թէ ներորոյ
գոյ , և կամ թէ ո՛ւր կայանայ ,
զայն նշանակէ :

Ասան՝ Կոչականին :

Յորժամ զոք յանու՛անէ կոչել
կամիցիմք զի ասիցեմք ինչ նը
մա , պարտի դնիլ կոչական :

Ա՛դամ ո՛ւր ես : զա՛զարէ եկ ար
տաքս : շա՛տէ քեզ պո՛ղէ : ո՛վ տր
տե՛ս զտառապանս իմ : Եւ ասի
կոչական , զի կոչեմք յանու՛անէ
որո՞ւ անցաք : Տե՛ս և յերեան 258 :

Խրատ Դ՛անաչելոյ շՄ՝ աստանան
 Եւ արարելու Բանից .
 Պրահ 19

Որոք կամիցի կրթել զինքն՝ ի
 շարադրուի, այսքան ինչ գի
 տացեալ զզօրութիս հոլովմանց,
 պարտի իբրու վարժարան ինչ՝ ի
 ձեռն առնուլ ըզ շարագրածս
 այլոց, և ճանաչել զմասունսն բա
 նին թէ որն որո՞ւմ պտտխանէ՝ .
 Օ ի ոչէ քեզ բա՛ւական գիտել
 միայն թէ այս ինչ բառ՝ է այս ինչ
 մասն բանի. կ՛մ թէ լը այս ինչ հե
 տեման՝ է այս ինչ, Լ՝ յլ պարտիս
 գիտել զդրուի մասանցն՝ իշարա
 դրուե թէ սա՛ նորա՛ է և նա՛ սր՝ .
 Եւ զի զայսոսիկ գիտելով՝ կա
 ռիցե՛ս և դու առնել շարադրու
 թիւնս ըստ կանոնի քերթողացն
 որքան և կարն քո բերէ՝ .
 Լ՛ն այսպի ճանաչման զօր ասցի,
 կա՛լ քեզ օրինակ զհետեւեալսդ .

1 Արանեալէ: 2 այր: 3 որ: 4 ո՛ջ:
 5 Գնաց: 6 ՚ի խորհուրդս: 7 ամ
 բարշտաց: 8 ՚ի ճանապարհի: 9 մե
 ղաւորաց: 10 նա: 11 ո՛ջ: 12 եկաց:
 13 Լ: 14 յաթոռս: 15 Ժանտից:
 16 ո՛ջ: 17 նստաւ:

Ամասանցս յայսցանէ ՚ըն, 2 ին
 կրաւորական յարակտր բայնէ.
 որ ներգործական կերպիւ ե
 դեալէ * 2 ըն, 1 ին կո՛վարողնէ.
 որ կոչի տէր բայի կամ անուն
 բայի * 3 ըն, 2 ին յարաբերողնէ.
 որ ՚ի տեղի նորին՝ 5 ին կառավա
 րող եղեալէ * 4 ըն, 5 ին բացա
 սական մակբայն է * 5 ըն, 3 ին
 բայնէ * 6 ըն, 5 ին տրական խըն
 դիրնէ * 7 ըն, 6 ին յատկացուցիչ
 սեռականնէ * 8 ըն, 12 ին ներ
 գոյական խնդիրնէ * 9 ըն, 8 ին
 սեռականնէ * 10 ըն, 2 ին յարա
 բերողնէ. որ ՚ի տեղի նորին՝ 12 ին
 տէր եղեալէ * 11 ըն, 12 ին մակ
 բայնէ * 12 ըն, 10 ին բայնէ *

13 ըն, շաղկապէ բաղՏիւսական.
որ զբանն 4 ին՝ կապերէ Ը 14 ին *
14 ըն, 17 ին տրական խնդիրն է :
զոր և ներգոյակն ասել ոչ է ան
տեղի * 15 ըն, 14 ին սեռկանն է *
16 ըն, 17 ին բացասական մակ՝ *
17 ըն, դարձեալ 10 ին բայն է :

1 Նրկինք: 2 պատմեն: 3 զփնս:
4 այ: և 5 զարարածս: 6 ձաւ:
7 նր: 8 պատմէ՛: 9 հաստա
տութիւնն:

Յայսցանէ 1 ըն, 2 ին տէրն է *
2 ըն, 1 ին բայն է * 3 ըն, 2 ին խըն
դիրն է * 4 ըն, 3 ին սեռկանն է *
5 ըն, 8 ին խնդիրն է * 6 ըն, 5 ին սե
ռականն է * 7 ըն, 4 ին յարաբե
րողն է . որ ՚ի տեղի նորին՝ 6 ին
յատկցւցիչ եղեալ է * 8 ըն, 9 ին
բայն է * 9 ըն, 8 ին տէրն է:

1 Օր: 2 աւուր: 3 բղխէ: 4 ըզ
բան: և 5 գիշեր: 6 գիշերի: 7 ցու
ցանէ: 8 զգիտուութիւն:

Թ:

Սոցանէ 1 ըն , 3 ին տէրնէ *
 2 ըն , 3 ին երկրորդ խնդիրն է *
 3 ըն , 1 ին բայնէ * 4 ըն , 3 ին նախ
 կին խնդիրնէ * 5 ըն , 7 ին տրնէ *
 6 ըն , 7 ին երկրորդ խնդիրնէ *
 7 ըն , 5 ին բայնէ * 8 ըն , 7 ին նախ
 կին խնդիրնէ :

1 **Ս**'ի նախանձիր : 2 ընդ չարս :
 և 3 մի' : 4 ընդ այնոսիկ : 5 ոչք :
 6 գործեն : 7 զանօրէնուի :

Սոց : 1 ըն , է' բայ հրամայական .
 բայց ըստորում երկուէ հրա
 մայականն , յանձնառական և հրա
 ժարական , սա' մի' նախնի' հրաժա
 րականէ մակբայի' ս' մի' : Այն տր
 սորին զօրուի' իմանի : իբրու թէ
 առ ա՛մ ոք առէ , ով մարդ մի' նա
 խանձիր ընդ չարս : և մինչև ի
 տասն սուն և անդր' դնին բայքն
 սոյն այս զօրուի' իմացեալ ան
 ուանս * 2 ըն , 1 ին արական խն' *
 3 ըն , ունի զօրուի' զնախկին բայն .

որ իմանի ևս՝ մի՛ նախանձիր *
 4 ըն, այն զօրուք իմացել բային
 խնդիրն է. որ և նախընթաց է հըն
 գին * հըն, 4 ին յարաբերողն է.
 որ 6 ին անուռն եղեալ է * 6 ըն,
 5 ին բայն է * 7 ըն, 6 ին խն՛.
 1. Օ ի. 2 որպ. 3 խոտ. 4 վաղվա
 ղակի. 5 ցամաքեսցին. 6 որպէս.
 7 զգալարի. 8 խոտոյ. 9 վաղվա
 ղակի. 10 անցցեն.

Սոցին 1 ըն, պատճառական շաղ
 կապ է. (տէս յերեսն 170)
 2 ըն, նմանական նախդիր է *
 3 ըն, 2 ին ուղղական խնդիրն է.
 որ կարէ դնիլ ևս հայցական *
 4 ըն, 5 ին արագին մակբայն է *
 5 ըն, առաջին տանն 2 ին 4 ին և
 5 ին բայն է * 6 ըն, դարձեալ նը
 մանական նախդիր է * 7 ըն, 6 ին
 խնդիրն է. և է՛ ածական 8 ին *
 8 ըն, 7 ին գոյականն է. որ սեռա
 կան հոլովիւ՝ նմա իբրու յատկա
 ցուցիչ եղեալ է. Վայց սք այն

պիսիք են՝ զոր յերեսն 372 յիշե
ցաք թէ՛ սեռականն ուրեք այնպ
յատկացուցիչ դնի, որ կարէր դը
նիլ ուղղական: զի այս, զԳԼԻԻԻ Ի
ԳԼԻԻԻ, իմանի՛ զԳԼԻԻԻ ԻԳԼԻԻԻ Կամ ըշ
ԻԳԼԻԻԻ ԳԼԻԻԻ: Որ երկուքն իմիասին
մի հայցական խնդիր իմացեալ
լինին * 9 ըն, յայտնի՛ է * 10 ըն,
ու՛նի տէր՝ զտէրն 5ին:

1 Որոմեա՛: 2 ինձ: 3 անձ: 4 զի:
5 կոխեաց: 6 զիս: 7 մրդ: 8 զօր
հանապազ: 9 պատերազմու՛նք:
10 նեղեցին: 11 զիս:

Լսոցանէ 1 ըն, 3ին բայն է * 2 ըն
1ին խնդիրն է * 3 ըն, 1ին արնէ *
4 ըն, պառճառական շողկապ է *
5 ըն, 7ին բայն է * 6 ըն, 5ին խըն
դիրն է * 7 ըն, 5ին տէրն է * 8 ըն,
10ին Ժամանակակն մակբայն է *
9 ըն, 10ին տէրն է * 10 ըն, 9ին
բայն է:

1 Կոխեցին: 2 զիս: 3 թշնամիք:

4 իմ: 5 զօրհանապազ: 6 բժւմք:
7 էին: 8 ոյք: 9 մարտնչէին:
10 ընդիս: 11 իբարձանց:

3 այսցանէ 1 ըն, 3 ին բայնէ *
2 ըն, 1 ին խնդիրնէ * 3 ըն, 1 ին
տէրնէ * 4 ըն, 3 ին յատկացուցիչ
դերանուննէ ունական և ուղղա
կին. որ իմանի՝ իմ * 5 ըն, 1 ին մակ
բայնէ * 6 ըն, 7 ին խն" * 7 ըն,
զօրուք ունի զտէրն. որ իմանի՝
այնոսիկ, կամ այլ * 8 ըն, զօրուք
իմացելոյն յարաբերողն է * 9 ըն,
8 ին բայն է * 10 ըն, 9 ին խնդ" *
11 ըն, 9 ին երկրորդ խնդիրն է:

1 Սոնարհեցո՛: 2 տր: 3 զուսկն:
4 քո: և 5 լուր: 6 ինձ: 7 զե:
8 աղքատ: և 9 տնանկ:
10 եմ: 11 ես:

3 եդելոցս այսցանէ 1 ըն, 2 ին
բայնէ * 2 ըն, 1 ին տէրնէ:
որէ՛ անուն կոչական՝ զօրուք
երկրորդ դէմ: տես յերեսն 355:

3 ըն , 1 ին խնդիրն է * 4 ըն , 3 ին
 յառկացուցիչ ունական դերա
 նունն է . և է՛ հետ 3 ին հայցա
 կան * 5 ըն , 2 ին երկրորդ բայն է *
 6 ըն , 5 ին խնդիրն է * 7 ըն , պատ
 ճառական շողկապ է * 8 ըն և ինն՝
 10 ին նոյնական խնդիրքն են *
 10 ըն , 11 ին բայն է * 11 ըն , 10 ին
 արն է . **Վասցի՛** (նոյնական իրն
 դեր ,) զի խնդիրք բայից երկու
 են . նոյնական , այլական :
Նոյնական խնդիր այն է , որ առ
նոյն իրն նայի որէ տէր բային :
ոպ աստ (աղքատ և տնանկէմ ես)
աղքատ և տնանկ՝ նոյն ենն է :
Եւ այսպիսիք յաւէտ ըստ ուղ
ղականին լինին . որոց մեծ մասն
հակն բայիւ շարադրի : ասեղն է
երկաթ , մարդն է բանական , և՛ :
Իսկ այլ բայիւ , ասեղն երկաթ
ճանաչի , մարդն բանական կոչի ,
և այլ տեւս յերեսն 415 :

Իսկ այլական խնդիր այն է , որ

անլ էութի է քան զտէր բային :
 ույ յասելն՝ մովսէս էհար զվէմն,
 վէմն ոչէ մովսէս : Այն մինչ խըն
 դիր բային ուղղական դնի , գո
 լով և տէր բային ուղղական ,
 ասեն ոմանք այնպիսեց՝ թէ բայն
 երկու ուղղական առեալէ : այլ
 ոչէ այնու զի միննէ տէր բայի ,
 և միննէ խնդիր : որպէս յասելն ,
 ես եմ ծառայ , եմնէ տէր բայի ,
 և ծառայ խնդիր : Ասկ խնդիրն
 զինչ և իցէ՝ տէր բային դնիլ ուղ
 ղական սովորէ : որպէս՝ մովսէս
 էհար զվէմն . վէմն հարաւ՝ ի մով
 սիսէ . և այլ :
 1 Արհեստ : 2 զանձն : 3 իմ : 4 սբ :
 5 տր : և 6 փրկեալ : 7 զծառայս :
 8 քո : 9 ան : 10 իմ : 11 որ : 12 իբեզ :
 13 յուսացայ :
 Ասոցանէ 1 ըն , 5 ին բայնէ * 2 ըն
 1 ին խնդիրնէ * 3 ըն , 2 ին յատ
 կացուցիչ դերանուանէ . որ եր
 կուքն իմիասին իբրև մի հայցա

կան են * 4 ըն , 1 ին երկրորդ խըն
 դիրն է * 5 ըն , 1 ին տէրն է . որ է
 կոչակն անուն * 6 ըն , 9 ին բայն է *
 7 ըն , 6 ին խնդիրն է * 8 ըն , 7 ին
 ունական դերանունն է . որ է Ը
 նմա հայցկն * 9 ըն , 6 ին տրն է *
 10 ըն , 9 ին ունկն դերանունն է .
 որ երկուքն իմիասին կոչական
 են * 11 ըն , 7 ին յարաբերողն է .
 որ 'ի տեղի նորին' 13 ին տէր է
 ղեալ է * 12 ըն , 13 ին խնդիրն է *
 13 ըն , 11 ին բայն է :

~~~~~
 1 Նամբարձի : 2 զաչս : 3 իմ : 4 'ի
 Լերինս : 5 ուստի : 6 եկեացէ :
 7 ինձ : 8 օգնութիւն :

Սոցա 1 ըն , զօրուք ունի զտէրն
 իւր' է * 2 ըն , 1 ին խնդիրն է *
 3 ըն , 2 ին ունական դերանունն է
 որ է ընդ նմա հայցական * 4 ըն ,
 1 ին երկրորդ խնդիրն է * 5 ըն ,
 է' տեղական մակբայ , որև 4 ին
 յարաբերող եղեալ է . որոյպէս

Եւ այլ քկարեն դտանիլ * 6 ըն, 8 ին
բայն է * 7 ըն, 6 ին խնդիրն է *
8 ըն, 6 ին տէրն է:

1 ( ) գնու թի: 2 ինձ: 3 ինն է:
4 եկեացէ: 5 որ: 6 արար: 7 զեր
կինս: Եւ 8 զերկիր:

Ասոցան է 1 ըն, 4 ին տէրն է *
2 ըն, 4 ին երկրորդ խնդիրն է *
3 ըն, 4 ին նախկին խնդիրն է *
4 ըն, 1 ին բայն է * 5 ըն, 3 ին յա
րաբերողն է * 6 ըն, 5 ին բայն է *
7 ըն, 5 ետ 8 ին, 6 ին խնդիրն է:

Եւ յետ այսքան ինչ օրինակաց
ի տաղմոսացն դաւ թի, տամ և
օրինակ մի այլ՝ որ թո՛ւ ի նորուսից
սակաւ ինչ դժո՛ւար ճանաչիլ:

1 Քանաց. 2 Թէպէտ. 3 յոյժ.
4 փափուգ մամբ. 5 եղբայրն. 6 մեր.
7 մատթէոս. 8 ներ. 9 դպրատան.
10 ուսանիլ. 11 զարհետան. 12 պի
տանեգոյն. 13 ամ. 14 խօսից. 15
զկոչէցեալն. 16 քերթ ողութի.

17 սակայն . 18 զԷ . 19 ո՛չ . 20 ու
նէր . 21 որովք . 22 ընդր . 23 ըզ
մարմնականն . 24 իւր . 25 պիտոյս .
26 այնմ . 27 միայն . 28 պարապէ
լով . 29 այսմ . 30 ո՛չ . 31 կարաց .
32 հասանիլ :

Ամասանցս յայսցանէ 1 ըն , 7 ին
բայն է : 2 ըն , շաղկապէ Թէա
կան . որ անկատար Թողու զբանն .
Թէ կամիս տե՛ս յերեսան 172 . 173 ॥
3 ըն , 4 ին մակբայն է . որ իբրու
ածական անուն է նմա : 4 ըն , 1 ին
գործիականն է . որ իբրու մակ
բայն է նմա . զսաստկուԹի ջանա
լոյն ցուցանելով : 5 ըն , իբրու
ածական յատկացուցիչ է 7 ին .
որ երկուքն իմիասին՝ 1 ին կառա
վարողքն են : 6 ըն , 5 ին յատկա
ցուցիչ ունական դերանունն է .
որ ը նմա է ուղղական : 8 ըն , տե
ղական նախդիր է սե՛ն կնառու : 9
ըն , 8 ին խնդիրն է . որ նախ
դրին իւրով՝ 10 ին ներգոյական

Եղեալ է առ ՚ի ցուցանել զտեղին
 ուսման. զի նոյն է ասել ՚ի դրպ
 րատան. ներդպրատուն. իմէջ դրպ
 րատան: | 10 ըն, 1 ին աներևոյթ
 խնդիրն է. որ հմրի ևս 7 ին բայ: ||
 11 ըն, 10 ին հայցականն է. որ է՝ և
 տէր 15 ին: | 12 ըն, 11 ին ածա
 կանն է: || 13 ըն, է՝ ածական անուն
 ընդհանրական ՚ի վերայ 14 ին: ||
 14 ըն, 12 ին տրական խնդիրն է: ||
 15 ըն, դարձեալ 10 ին խնդիրն է.
 որև 11 ին իբրու բայն է. զի է՝
 ինքն բայաբուն ընդունելութի
 կրանորական. և վասն դիպելոյ
 նմա բայիս ուսմիւ, հայցական
 դնիլ հարկեցն. ոպ և արհեստն՝
 տէր գողով սորին, վս նոյն բայիս
 ուսմիւ, հայցին հողովիւ եդան: ||
 16 ըն, 15 ին նոյնական խնդիրն է.
 զի տէր նորին արհեստն է, և խըն
 դիրն քերթողութի. որ զմի իր
 նշանակեն: | ճն ցաստ՝ կէսն է շա
 րադրութես, 16 մասամբ գողով

անկատար: որ ունի ևս 16 առ ՚ի
կատարիլ: 17 ըն, է՛
այլական շողկապ. որ զվերջին
բանս այլապէս բերէ ի վերայ: 1
18 ըն, է՛ ևս շողկապ պատճառա
կան. որ յայտնէ զպատճառ ջա
սանելոյն: 19 ըն, 20 ին բացասա
կան մակբայն է: 20 ըն, դարձ
7 ին բայն է. որ զօրութի՛ ունի
զինդիրն՝ ինչս, կամ Գուս: 21 ըն,
զօրութի՛ իմացլ խնդրոյն յարաբե
րօղն է: 22 ըն, ևս 7 ին բայն է: 1
23 ըն, 25 ին ածականն է. որոյ նախ
դիրն, զ, և վերջին նուն՝ 25 ին են
պատկանելիք. իբրու այսպէս,
զպիտոյսն մարմնական: 24 ըն,
25 ին յատկացուցիչ ունական
դերանունն է: 25 ըն, 22 ին խըն
դիրն է. զի 23 ըն 24 ըն 25 ըն իմիա
սին մի հայցկն խնդիր են նմա: 1
26 ըն, 28 ին տրական խնդիրն է.
որ և 20 ին զօրութեամբ իմացլ
խնդրոյն յարաբերօղ եղեալ է: 1

27 ըն, 28 ին մակբայն է: || 28 ըն,
 7 ին աներևոյթ իրակութիւն է: ||
 29 ըն, 32 ին խնդիրն է. որև ին
 յարաբերող եղէլ է: || 30 ըն, 31 ին
 մակբայն է: || 31 ըն, դարձեալ 7 ին
 բայն է: || 32 ըն, 31 ին խնդիրն է.
 որ է իրակութի 7 ին:

Ա՛հ ահա՛ այսպէ՛ զամ մասունսն
 շարադրութեց պարտիս քննել
 և իմանալ թէ՛ որն որում պատ
 կանի: ( ) Ի անուն բային նայի՛
 առ իւր բայն. նոյնպէս և բայն
 առ իւր անունն: Խնդրող հօլո
 վոյն նայի՛ առ խնդիրն. նոյնպէս
 և խնդիրն առ խնդրողն իւր:

Ա՛յսպէ՛ ածականն առ գոյականն,
 յատկացուցիչն առ յատկացու
 ցեալն, մակբայն առ բայն, և այլ:
 Իսկ շողկապն ունի նայիլ յա
 ռաջկոյս և յետկոյս, ըստորում
 զնս՝ շարակցէ յիրեարս:

Ա՛հ յայտ է ահա՛ թէ՛ ոչ իմն
 մասն բանի կարէ դնիլ ըստ

ինքեն՝ եթէ ոչ ունիցի կապումն
ընդ այլում: Եւ այս է պտճուն ,
զի ոչ է բաճական մի մասն ըստ
ինքեան լինիլ բան կառլ առ ՚ի
ասել ինչ ումեք: Աւստի համայն
մասունք բանի բաց ՚ի միջարկու
թենէ՝ ըստ ինքեանց միայնակ՝
անկատար տան զիմացումն դիտա
ւորուէ. Եւսացի (բաց ՚ի միջար
կուէ,) զի այնպիսի միջարկուի
որ առնց խնդրոյ վարի, միայնակ
դնի ՚ի շարադրուէ. ոչ ունելով
կապակցութիւն ընդ այլում:
ուպ յերեսն 300 եղև յիշեցեալ
քանզի ինքն միայն բաճական է
տալ զիմացումն իւր ըստ որում
և իցէ կրից: Արպէս մինչ լսեմք
յումեքէ սրտառու ձայնիւ՝ ո՛հ,
սոյն մի ձայնիւ միայն՝ իմանամք
թէ ունի զտրամուկի կամ ափ
սոսումն ինչ ՚ի սրտի: կամ և սիրոյ
յորդուկիւն: այսպէս և այլն:
Իսկ և այն միջարկուի որ խընդ
րով

րով վարի, միայն այնու խընդ
 րովն՝ տայ կատրլ զիմացումն իւր
 ըստ կրիցն զոր նշանակէ: որպէս՝
 երանի՛քեզ, եղո՛ւկ ինձ, և այլ:
Լ՛ն կոչական անուն՝ յորժամ
 բայ ոչ ունիցի, նա և այն միայնակ
 դնի՛ ՚ի բանի. ո՛չ ունեւրով կապումն
 ընդ ումեք. և բան ինչ ո՛չ բացա
 յայտէ ըստ ինքեան: **Ս**պ՛ ՚ի հար
 ցական բանս յայս, (1 պետրոս .
 2 ուր . 3 գնաց . 4 պօղոսն,) 2 ըն,
 3 ին խնդիրնէ . որ իբրև նախդը
 րի՛ տրականէ նմա: 3 ըն, 4 ին
 բայնէ: 4 ըն, 3 ին տէրնէ: **Ը**սկ
 1 ըն, է՛ կոչական անուն ըստ ին
 քեան . որ ՚ի սոյնում շարադրու
 թեան ո՛չ նկատի առ այլ մասն:
Ըսկ թէ ունիցի ըզ բայ, նայի
 առ այն՝ և նա առ այս: **Ո**րպէս ՚ի
 բանս՝ (1 պետրոս 2 էկ 3 առ իս,)
 1 ըն որ է՛ կոչական՝ տէր բայի է
 2 ին: այսպ՛ և զայլն իմա:
Լ՛ սացի՛ (իբրև նախդրի՛ տրա

կան է նմա,) զի տեղական մակ
բայքն՝ երից հոլովոց զօրութիս
ուսինն։ Ակզնականի, Վախդրի՛
տրականի, և Վերգոյականի։

Լ՛ստի եկն, սստի գնաց՝ են որպէս
սկզբնականք։ Դ՛ստի վազեաց, Դ՛
ստի դիմեաց՝ են նախդրի՛ տրա
կանք։ Ա՛րանօր նստաւ, անդանօր
մնաց՝ են ներգոյականք։

Լ՛ստի ոմանք՝ ուրեք տրականի՝ ու
նին զնշանակութի, և ուրեք
ներգոյականի. որոց ճանաչումն
ի բայէն լինի։ Այ՛ անտի եկն սստ
աստի գնաց անդ, են տրականք։

Լ՛ստի ծնաւ, անդ մեռաւ, են ներ
գոյականք։ Լ՛ստայսց են, ուր,
ուրուրեք, ուրեք ուրեք, ո՛չ ու
րեք, ի վերկոյս, ի վայրկոյս, և այլ։

Լ՛ստայ և ի հարցման, ուստի՞ ե
կիր, է սկզբնական ॥ ո՛ւր գնաց,
է տրակն ॥ ո՛ւր էիր, է ներգոյա՞։

Արոց և պատասխանին ըստ նոյն
մտաց պարտէ դնիլ որ յայտէ։

Նախ քան ի կատարիլ ևրկեր
հատորիս Քերականութեան
որ ուսոյց շարակցել զմասունս
բանին ընդ իրերս ըստ կանոնի,
կամ իմ դարձեալ սկսանիլ ի սկզբ
բանէ՛ անտի Քերականութեան
և գալ այլիմն ոճի՛ն մինչև ցանդ,
ուր դարձեալ վերստին եղև սկզբ
սանիլ ճառել զանունէ զբայէ
և զայլոցն: Եւ յետ այնք ասել
սականուկ զկիրառութի՛ տառից
և վանկից, բառից և բանից, և
դադարումն տալ բանիս որպէս
և տր կամեսցի:
Եւ թերևս ասիցես, (ընդէքէ
այս յառաջ և յետ ընթացումն
կամ համառօտ խոստանալ և եր
կարել:) Վս դի զշարագրածս
զայս՝ թէպէտ երկար իմն հաւա
քեալ էաք ի գրո՛ւածոջ, սակայն
մինչ սկսան ի տպիլ, զամենայն
համառօտել կամեսցայ ույ և անդ
Դ. 464 խոս

խառնացայր : իբր լուսն զլուսն շաբաթակար
Ընդանն ուսմանն և զգիտութեանն միայն
Բերեւելով ի յիշումն : Բարասի և բար
գիտքն քորր թափեցի առ ի գիտ
լուսնայր ինկի ի ծոցի : Բարեկող ի
այնպէս միտելն յիմոց մասունեանն :
Բայց զի ի կամկոս մեր ընդպիսին զմիջ
արաց անպատեհ էր մի զլուսն զիմն
հար , երկարեցաք օտկաւ ինչ զմի
նացեալսն , և եղևաք զկրկնի առգ
եցաւ թի ինչ զարձեալ զանւան
եղև զմալ և զայլ երկուցն որք
կնի : Եւ մինչ առ սի թի ընկաւ
գոյն ինկի զիմն նգանն զհամկոս
չափն իւր , երգի իմնի առ և ս
երկարել և երկուս կարգել առ ի
թնի զմի ի ծոցի կրկնի : Եւ
թեպիս այնպիսի առ զայն ինչ
մալ նազր շարժի զմալ և ս
յու միջի , զմասնի ին ինչն ս
նայ և կամի այնպէս առ ի ս
նախա կե մալ և շարժ իմնի և եմի :
Եւ Թեմ քառք յաւ իմնս մալ և
Ժ ա :

~~Handwritten text at the top of the page, partially obscured by a large scribble.~~

Handwritten text in a cursive script, likely a historical or religious document. The text is arranged in several paragraphs, with some lines starting with large, decorative initials. The script is dense and fills most of the page below the drawing.

Լ շինական մարդիկ առնուն ՚ի
կիր . որքև գուեհիկ և ուամիկ կո
չին : Բերթողական այն է , որ է
ամենևին զուտ և կանոնաւոր .
զոր ՚ի գործածեն հմուտքն զը
րոց և գիտողք քերականութե :
որք քերթողք և քերականք ան
ուանին : Եւսկ՝ քաղաքական կամ
ատենական՝ այն է , որ չէ ամենևին
կանոնաւոր և ամենևին անկա
նոն , այլ՝ խառն յերկոցունց . ՚ի
կանոնաւորէ՝ և յանկանոնէ՝ :
Եւ զայս ՚ի գործածեն քչքական
մարդիկ և սականինչ տեղեակք
գրոց : Եւս քերթողք ՚ի յատե
նախօսութե և ՚ի զրուցատրուե՝
զքաղաքականն ածեն ՚ի գործ ,
զի դիւրաւ իմասցին լսողքն : և
զի այնպէս վայելէ խօսակցուե :
Եւսկ՝ յորժամ կանոնաւոր շարա
դրութիւնս կամիցին գրել , ըզ
քերթողականն առնուն ՚ի գործ .
որ է ամենևին զուտ , այսինքն

քերեալ և կանոնաւոր: Այն զայս
 քերթողականս որ է ամենեւին կա
 նոնաւոր՝ քերականութիւն ուսու
 ցանէ մեզ: Այն զանունն ՚ի գոր
 ծոյն առեալ՝ կոչի քերականութի:
 Բարորոժ անունի թունակա
 նութիւն վս թունելոյն. բժշկա
 կանութի ՚ի բժշկելոյն. և այլ:
 Արձալ, կոչի քերականութիւն
 որ է գրականութի. զի հոմերոս
 որ գտողն է քերականութե՝ ըզ
 գրելն քերել ասացեր է և զքե
 րելն գրել. ուն թէ ծայր գրչին
 ՚ի գրելն քերելով ընթանայ զե
 րեսն թղթին: Այն ուն ուսանողն
 հիւանութեան՝ կոչի հիւան, և
 դարբնութեան՝ դարբին, բժշկակա
 նութեան՝ բժիշկ, և այլ: Այսպս
 և ուսանողն քերականութե որ է
 քերթողութիւն, կոչի քերական
 որ է քերթող. այսինքն գիտող
 քերթողախօսութեան:

Ասացի՝ գիտող, և ոչ ասացի՝ ՚ի

գործածող: զի քերթօղն թէնյտ
'ի զրուցատրելն՝ ո՛չ միշտ 'ի գործ
ածէ զքերթողախօսութիւն, սա
կայն հմուտ գոլով արհեստին,
յորժամ և կամի՝ կարէ՛ քերթող
ղապէս խօսիլ և քերթողապէս
շարադրել զբանս իւր:

Ա Էրսոբն Յաշագս Սասանց Վե
րահանութե: Պրաջ 21

Սասունք քերականութե՝
տառ, վանկ, բառ, բան,
ո՛չ են նման նիւթակին մա
սանց տան կամ նա՛ւի, կամ այլոց
սոյնպիսեաց: Այն զի մասունք
այնպիսիք ո՛չ բաղկանան 'ի մի
մեանց, զի ո՛չ բաղկանայ և յո՛չ
գայ փայտն 'ի քարէ՛ կամ քարն 'ի
փայտէ՛ և այլն որք են նիւթակին
մասունք տան: Ասկ մասունք
քերականութեան՝ առ 'ի միմեանց
բաղկանան որպէս ցուցեալէ:
Արեմն կերպիւ՛ ինչ նմանին սք
նիւթ

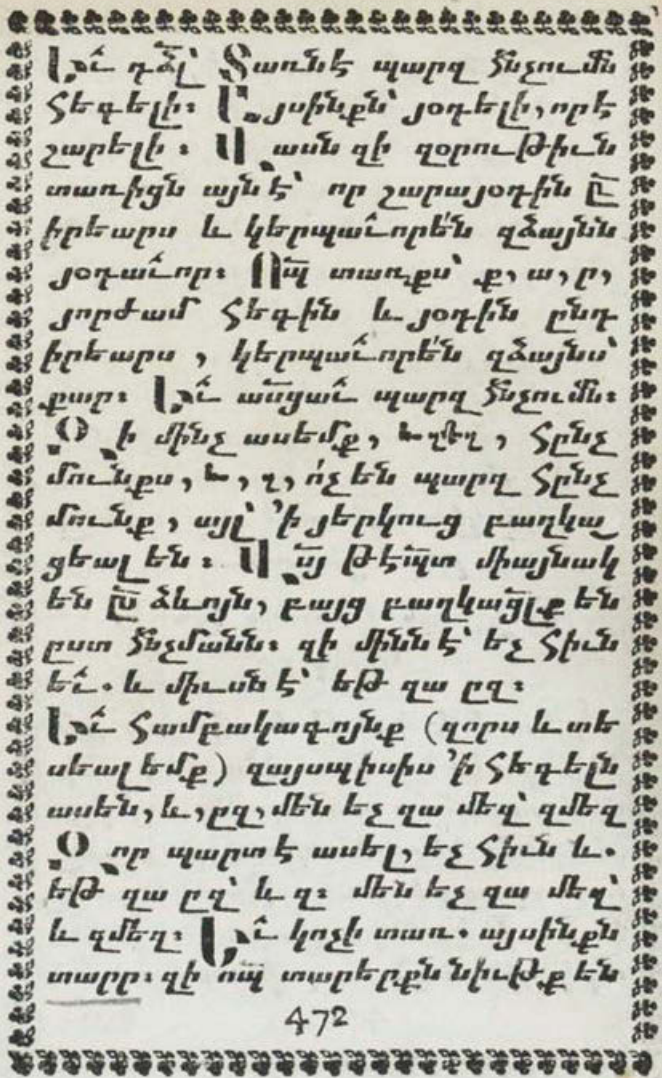
նիւթական և կերպանորին մա
 սանց հացի և այլոց սոյնպիսեց :
 Օ ի ույ ՚ի ցորենոյ կերպանորի
 ալիւրն, ՚ի յալերէ խմորն, և ան
 տի հացն : Լ՛յսայ ՚ի տառէ կամ
 ՚ի տառից կերպանորի վանկն . ՚ի
 վանկէ կամ ՚ի վանկից բառն . և
 ՚ի բառից բանն : Լ՛ն յայտէ աս
 տի՝ թէ այլէ մասն նիւթական,
 և այլէ մասն կերպանորական :
 Այ՛ ահա՛ նիւթական մասն հա
 ցին է՛ միայն ցորենն, կամ նաև
 ջուրն . իսկ այլքն են կերպանո
 րականք . որ ՚ինոյն նիւթոյ այլև
 այլ տեսակօք տեսականորին :
 Լ՛յսայէ և բամպակն, մանածն,
 հենքն, և կտանն : Լ՛ն ույ հացն
 ոչ յարմարայ կարէ կոչիլ մասն
 հացագործուէ, կամ կտանն կտա
 նագործուէ, զի կատարումն են
 արհեստինս Լ՛յսայ թէպէտ ոչէ
 յարմար կոչել զբանն մասն քե
 րականութէ, զի կատարումն քեր

Թողական գիտութե՛ է՛ բանն։
 Սակայն ույ ինձ Թո՛ւի վս ա՛յն կո
 չեցին զնա մասն քերականուէ՛ ,
 զի է՛ գլխա՛ւոր ուսանելի քերթո
 ղական ուսմանն։ Կամելով ասել
 Թէ՛ չորք են ուսանելիք քերթո
 ղուէ՛, տառն, վանկն, բառն, և
 բանն։ Եւ՛ յայտնապէս ցուցա՛ւ
 Թէ՛ նիւթական մասն և սկիզբն
 քերականութե՛ է՛ տառն միայն․
 իսկ վանկն բառն և բանն՝ են մա
 սունք կերպա՛ւորականք ըստ ղ
 րում ցուցա՛ւ։

Ա իրարին Յաշագս Տառի։

Պրա՛յ 22

Տառն է նիւթ և սկիզբն քե
 րականութե՛։ Տառն է մար
 մին՝ յօղա՛ւոր անմարմին ձայնից։
 Տառն է կերպա՛ւորութի յօղա
 ՛ւոր արտաբերուէ՛։ Տառն է բաղ
 կացուի կամ բաղկացա՛կն նիւթ՝
 մէկային ձայնա՛ւոր խօսակցուէ՛։

Լճ՝ դձ՛ Թառնէ պարզ հնչումն
 հեգեղն: Լօյսինքն՝ յօդեղն, որէ
 շարեղն: Ասան զի զօրութիւն
 տառիցն այնէ՝ որ շարայօդին Ը
 իրեարս և կերպանորեն զձայնն
 յօդանոր: Այ տառքս՝ ք, ա, ր,
 յորժամ հեգին և յօդին ընդ
 իրեարս, կերպանորեն զձայնս՝
 քար: Լճ՝ անցան պարզ հնչումն:
 Օ ի մինչ ասեմք, և շեղ, հընչ
 մունքս, և, շ, ո՛չ են պարզ հընչ
 մունք, այլ՝ ի յերկուց բաղկա
 ցեալ են: Այ թէնպտ միայնակ
 են Ը ձևոյն, բայց բաղկացլք են
 ըստ հնչմանն: զի միննէ՝ եչ հիւն
 են. և միւսնէ՝ եթ զա ըզ:
 Լճ՝ համբաղագոյնք (զորս և տե
 սեալեմք) զայսպիսիս ի հեգեղն
 ասեն, և, ըզ, մեն եչ զա մեզ՝ զմեզ
 Օ որ պարտէ ասել, եչ հիւն և.
 եթ զա ըզ՝ և զ: մեն եչ զա մեզ՝
 և զմեզ: Լճ՝ կոչի տառ. այսինքն
 տարր: զի ոպ տարերքն նիւթք են

ամ տարրեղինաց որք են մրմինք,
 այսպէս և տառքն սկզբունք և
 նիւթք են ամ յօդաւոր ձայնից:
 Այսցի՛ (յօդաւոր ձայնից,) զե
 մարդկային ձայնս՝ երկուէ. յօդա
 ւոր և անյօդ: (Յօդաւոր այն է՝
 որ գրով շարագուգի. ուն ամ ա
 սացեալ և իմացլ խօսակցութիւք
 ամ ազգաց զանազան կերպիւն:
 Ան անյօդ ասի այն, որ գրով
 շարագուգիլ ոչ կարէ. որոնք բնա
 կան ճնշմունքն մեր որ ամենայն
 ազգաց մի և նոյնէ: Այսինքն,
 լալն, ծիծաղիլն, հազալն, հեւալն
 հառաչելն, և այլ: Ասե՛ ձայնք
 տրղայոց մինչ՝ ի բարբառիլ լեզ
 ուին՝ անյօդք են: Ասե՛ խօսք
 ծանր հիւանդաց՝ և խիստ բար
 կացողաց՝ և ծանրալեզու ոմանց՝
 և քնով դանդաջողաց՝ կամ ի հե
 ոռւստ զրուցողաց, և այլք այս
 պիտիք՝ են անյօդք: Ան ցուցաւ
 թէ՛ ոմանք են բնական անյօդ,

ոպ լալն , և այլ : Լ՛ն ոմանք պա
տահմամբ անյօդ : որպէս Տի՛ւան
դացն , և այլ : Իսկ տրղայոցն՝
Թերու-Թեամբ է անյօդ :

Լ՛ն անյօդից ոմանք յոյժ Տե
ռի են ՚ի տառից , և ոմանք սա
կան ինչ մերձ : Իպ թէպտ ձայնք
Թռչնոց և անասնոց՝ և Տնչմուկք
անշունչ իրաց ընդ իրեարս բա
խեցելոց՝ ամենայնն են անյօդք ,
սակայն զոմանս ՚ինոցանէ ոպ թէ
նմանեցուցանելով շարայօդեն
տառիւք և գրեն : Իրպէս զուալ .
պոռալ . ճղփալ . ջթել . խխնջալ .
կռկռալ . ճլճլալ . ճոճոալ . հա
ջիւն . հնչիւն . Թնդիւն , և այլ :
Իպ և ՚ի մեր ձայնից ասի՝ հազալ
Տե՛ւալ , փոնդալ , տքտքալ , և այլ :
Օ որս ճարտասանքն առնուն ՚ի
կիր վասն բարուք հասկացուցա
նելոյ զասացունաժան :

Լ՛ն արդ՝ յօդանոր ձայնն մեր՝
մինչ ՚ի միտս է , իբր անմարմին է .

զի ուն անմարմինն ո՛չ տեսանի ,
տոյնսն և սա՛ ո՛չ լսի : Լճ՛ յորժամ
արտաբերի 'ի բերանոյ՝ կամ գրի
'ի թղթի , լինի լսելի և տեսանելի .
վս՛ զի զգեցան զտառն իբրև
զմարմին , և եղև լսելի և տեսա
նելի : Ս ասնայսորիկ ասացա
լիվերոյ թէ՛ տառն է մարմին յ՞
դանոր անմարմին ձայնից :

Յօդանոր , այսինքն շարանոր՝ որ
գրով շարի , քէ , այբ , ըէ , քար :
Լճ՛ անյօդ՝ այսինքն անշար . որ
գրով շարիլ ո՛չ կարէ ուն ցուցն .
Լճ՛ ահա՛ յորժամ ասեմք , քար ,
կերպանորո՛ւի նորին՝ են տառքս ,
ք , ա , ը : Ս այ ասացան , տառն է
կերպանորո՛ւի յօդանոր արտա
բերութե՛ : Լճ՛ մարդս յորժամ
խօսի 'ի սրտի իւրում , ո՛չ կարօտի
տառից . իսկ յորժամ արտաքս բե
րէ զբանն և մարմնացուցնէ , կա
րօտի զի տառիւք բաղկանայցէ :
Ս ասն որոյ ասացան՝ տառն է

բաղկացական նիւթ մարդկային
ձայնաւոր խօսակցութեան :

Իսկ անունքս՝ տառ, գիր, թիւս
'ի բզմուրեք 'ի տեղի միմեանց
դնին, բայց զանազանք են յիրե
րաց : Ասան զի՝ տառ այն է՝ որ
հնչմամբ արտաբերի և լի՛ : Եւ
գիր այն է՝ որ գրչաւ գրի և տե
սանի՛ : Տառ այն է՝ որ զձայնն կեր
պաւորէ . և գիր այն է՝ որ զտառն
ձևակերպէ : Օ ի որիւ տառն է
մարմին ձայնի, այսպէս և գիրն է
մարմին տառի : Եւ որիւ տառն
հնարեցաւ վասն ձայնի, այսպէս
և գիրն հնարեցաւ վասն տառի :
որպէս զի տեսուք գրոյն՝ անմո
ռայց մնասցէ տառն 'ի միտս մեր :
Եւ կոչի գիր, վս քերեւոյ գրչին
զերեսս թղթին զոր ասացաք :
Կոչի և գիծ, այսինքն նշան, զի
գիրն է նշան տառի որ ասացաւ :
Եւ տառին երեք ինչ տեսանին,
անուն, հնչումն, և կերպ :

Լնուան, ունի անմբ, այբ, բեն, գիմ:
Տնչուան, ա: Իսկ Կրդն է ձև գը
րոյն, ա, բ, գ, և այլն: Լն ծանիր
այսու՝ որ միայն հնչմանն ասի տառ
և ոչ անուանն կամ գրոյն: զի զօ
րութի տառին՝ միայն հնչումն է
որ է տառութիւնն:

Երեք տառքս, է, ո, օ, ըստ ան
ուանն և հնչմանն զանազանին
յայլ ձայնաւորաց: Օ ի այլոցն
ամենեցուն անունն այլ է և հըն
չումն այլ: Լ յսինքն՝ անունն
բազմագիր, և հնչումն միագիր:
Լնունն բաղադրեալ, իսկ հըն
չումն պարզ: ունի այբ, ա, և այլն:
Իսկ՝ է, ո, օ, անունն բաղադրեալ
ոչ ունին. այլ որինչ պարզ հըն
չումն է նոցին, նոյն է և անունն՝
է, ո, օ: Եւ երկու տառքս,
ը, ւ, զանուանս իւրենց այլ տա
ռիւ սկսանելով, եթ, հիւն, զանա
զանին ՚ի յայլոց: Օ ի այլն ամ
իւրով ինքեամբ սկսանի հեգել

զանուկն իւր • ուն՝ ա, յ, բ, այբ: ॥
 բ, ե, ն, բեն: ॥ գ, ի, մ, գիմ. Եւայն:
 Իսկ սք՝ ը, Լ, օտար տառիւ սկը
 սանին: ուն՝ Է, Թ, Էթ ॥ Տ, ի, Լ, ն,
 Տիւն. ॥ Եյ երկուքս այսօքիկ՝
 ոչ նոյնպէս ՚ի գործ ածին որպէս
 անուանին: ( ) ի էին՝ յանուան
 նիլն ճնչէ՛ Է: Լ՝ ի գործ ածի՛ ը:
 Եւ նոյնպէս Լ Տիւնն յանուանիլն
 ճնչէ՛ Տ: Լ՝ ի գործ ածի որպէս՝

Գ, կամ, ու:

Լ՝ նուանք տառից մերոց ամբն
 ըստ նախնեացն սահմանելոյ՝
 միավանկ պարտին ճնչել. որն ու
 նիմք ուսեալ ՚ի գրոյ Լ ՚ի լոյ:
 Եւ Եյ ոչէ ըստ նախնեացն ասել
 ինի • լիեօն, կամ լիւն. ըղատ •
 ըռա • տիեօն, կամ տիւն. էրէ •
 Տիեօն, կամ Տիւն • փիւր •
 Լ • յ այսպ, ին • լիւն • ղատ • ու •
 տիւն • ըէ • Տիւն • փիւր • Լ • վն
 այն զսոսա միայն յիշեցի, զի վն
 այլոցն ոչ գոյ կասկած երկ վանկ
 ճնչելոյ:

Ի իրն առ մեզ 'ի նախնեաց' է լը
այբն առաջին, քէն վերջին:

Իսկ օ, ֆ, յետոյ հնարեցեալ են:

Քանզի նախնիքն մեր' 'ի տեղե
գրեւոյ' օ, գրէին ուրեք, աւ,

ուրեք, ու: Այ յայտէ 'ի հնագիր

գրեանս մեր գրեցել օրն աւր:

Ե սերօքէն սերովէէ: Եւ 'ի տե

ղե ֆէի' մինչ պիտոյանայր, գը

րէին, փ: Ա սորոյ առաք զսոսա

յետոյ 'ի յուսաց, զի այլ բարուք

լինիցին գրածքն մեր: Այ ահա

բարեգոյնէ գրել օրէնք, քան

աւրէնք: սիօն, քան թէ սիովն:

Իսկ ոմանց' թէ օ, թէ ու՛ վայել

լուչք են. ու՛ սերօքէ, կամ սե

րովէէ: յօհաննէս, կ' յովհաննէս:

Եւ ոմանց վայելուչ գող թո՛ւի

ինձ' ու՛, քան թէ' օ: Այ մովսէս,

յովսէփ, հերովդէս, զովտ, և այլ:

Եսացի վասն ֆէին թէ' մինչ պի

տոյանայր: ( ) 'ի յայնժմ պիտոյա

նայ մեզ տառն' ֆ, յորժմ զբառս

այլոց լեզուաց՝ հայկական տա
ռիւք գծագրեմք. և այսր աղա
գաւ՝ ունիմք զնա: Իսկ ՚ի խօսս
մեր ոչ պիտոյանայ. զի ոչ գոյ բառ
հայկական՝ ֆէիւ շարայօդելի:
Պանի՛ր ուրեմն թէ՛ գծագրե
ցեալքն ՚ի մեզ ֆէիւ՛՝ ոչ են մեր
բառք. այլ՝ յայլուստ եկամուտ
եղեալ: ոպ ֆարտ, որէ պարսից,
և այլ: Լ՛ի տես՝ զի տառն ֆ,
ամենեին եկամուտէ ՚ի մեզ,
թէ ըստ ձայնին, թէ ըստ ձևոյն:
Իսկ տառն՝ օ. ը ձևոյն միայն է
եկամուտ. զի զձայնս՝ օ, որէ տա
ռուի նորին՝ ունիմք բնական ՚ի
մեր լեզուս. որպէս օր, օրէնք,
և յոյժ բազումք: Իսկ զձևն՝ օ,
ոչ ունելով, այլով զնա հնարէին:
Այ և այժմ գրեմք ու, և հըն
չեմք՝ ու: Այ կայ հաստատուն
երգս այս սբյս ներսէսի, Լ՛ւրհ
նեմք զքեզ հայր անըսկիզբս.
որ ըստ այբբենական պարգրն շա
թաւ:

րադրեցեալէ: Ան թէ տառքն
մեր իբնէ են լը, տամ երկուս
հաստատող պատճառս և բանէ:
Նախ՝ զի ՚ի համարողական տե
սու թիսն տառից մերոց ասեմք՝
այբն մէկ, քէն ինն հազար. իսկ
զանելորդսն, օ, ֆ, և, ՚ի թիւ ձը
գել ոչ ունիմք: Այդ, զի հին
բանաստեղծ քն մեր զորինչ բառ
դասաւորուե տառից մերոց են
արարեալ՝ այբիւ սկսեալ՝ քէիւ
դադարին: Այ այսօր անձառն,
արարչականն, և բազումք:

Յորոց յայտնապէս ցուցանի բը
նական քանիու թիւն տառից
մերոց գոլ լը:

Ան հնչմունք տառից երկու են.
ձայնաւոր և բաղաձայն որ ա
սացեալէ: Ան ձայնաւորացն եր
կառք են՝ է, օ: Սուղք են՝ ե, ո:

Իսկ միջակք՝ ա, ը, ի:

Արկարքն ՚ի հնչելն իւրեանց ՚ի
քիմս մեր ոչ մասն են. իսկ այլքն

ընդ այն անցանեն: Եւ այնք որք
 Է քմաւ ոչ անկանին՝ անքմառք
 կոչին: Լ անքմառ ասել այն է,
 որ քիմն ոչ առնու զնոսա: Իսկ
 որք ընդ քմաւ անցանեն, քմառք
 անուանին, զի քիմն առնու զնս:
 Եւ այս է պատճառ երկարութե
 Լ սղուէ նոցին: Օ ի որք ընդ
 քմաւ անցանեն՝ ույ թէ ՚ի նեղ
 ճանապարհ մտեալ՝ նուազ ճնչեն
 ք զայնս որք Է այն ոչ անցանեն:
 Լ յայտ է փորձիւ քննողաց:
 Իսկ ճնչմունք բաղաձայնից եր
 կու են: ձկտեալ Լ նստեալ:
 Չկտեալ ճնչումն բաղաձայնին
 այն է, որ բաղաձայնն նախադա
 սեցեալ ձայնաւորին՝ քարշի Լ
 ձկտի ըստ զանազան քարշողուէ
 ձայնաւորացն: Ույ՝ բա, բե, բէ,
 բը, Լ այն: Եւ նստեալ այն է,
 որ բաղաձայնն վերջադիր գողով
 ձայնաւորին, ճնչի Լ արտաբերի
 առանց քարշեցման: Ույ աբ, եբ,

էբ, ըբ, և այլն: Լճն պարզ որ
պիսուութի հնչման բաղաձայնին
որէ տառութի նորին՝ յայնժամ
յայտնաբար ցուցանի, յորժամ
Թարց քարշեցման իբր զնստեալ
ելուզանի. զի յայնժամ այնպէս
երևի Թէ՛ Թարց ձայնաւորի ինքն
ըստինքեան արտաբերի. ույ աբ,
եբ, էբ, ըբ, իբ, և այլն:

Լճն տե՛ս, զի տառս՝ յ, եթէ ձըկ
տեալ արտաբերի, իւրով հընչ
մամբն ելուզանի իբր զկէս՝ հ:
Ո՛րքն, յորբ, յակորբ, յարութի,
և այլ: Լճն մինչ նստեալ արտա
բերի, այլով հնչմամբ ելուզանի.
ույ մայր, քոյր, նայիլ, և այլ:
Լճն հնչումնս այս՝ է լ մէջ ձայն
աւորին և բաղաձայնին. այսինքն
ոչ զուտ բղձին, ոչ զուտ ձայնա
ւոր. այլ կերպիւ՛ ինչ ձայնաւոր,
կերպիւ՛ ինչ բաղաձայն:

Սոյնույ արտաբերին նաև՝ ե, ի,
յորժամ այլում ձայնաւորի

նախադրիցին: Ո՛րքո՞ւ, իւր, իւր,
 եօթն, եակ, և այլ: Լթէ քրուք
 նկատես, հա՛ւանիս ասացելոյս:
 Քանզի ձկտեալ հնչումն սոցին,
 և նստեալ հնչումն յիոյ՝ միւսոյն
 կերպի՛ն ելուզանին: Լա՛ն մինչ
 երկուքն իմիասին արտաբերին,
 երկու այնպիսութի՛ք հնչեն:
 Ո՛րքո՞ւ, հայեաց, հայիւր, նայեց,
 նայիւր, և այլ: Լա՛ն զայս հըն
 չումնա՛ ընդմիջական հնչումն կո
 չեցաք: Եբրու թէ՛ համեմատե
 լով առ ձայնա՛նորն և առ բաղա
 ձայնն, զմիջինն ունի աստիճան
 հնչողութե: Լա՛ն տառս այս՝ յ,
 յայնժամ արտաբերի իբրև ըզ
 կէս՝ հ, յորժամ սկզբնադիր լինի
 տառից և ձկտեալ հնչէ. ու՛յ յոբ,
 և այլն: Լա՛ն յայնժամ նստեալ
 արտաբերի, յորժամ տառիւք
 շրջափակի ՚ի մէջ վանկի:
 Լա՛սացի՛ իմէջ վանկի, զի յորժամ
 ՚ի սկզբան վանկին դնիցի և ոչ ՚ի

մէջն , յայնժամ թէ և ՚ի մէջ տա
 ուից անկանիցի , հոյական լինի
 հնչումն : Ուն բարեյաղթ , յեղյե
 ղուկ , դէմ յանդիման : Իսկ յոր
 ժամ վերջադիր լինի տառից ,
 անարտաբեր անուանի . զի դնի
 և ոչ հնչէ : ուն՝ ծառայ . սեթայ .
 երթայ . նոյ . գոյ . նորոյ , և այլ :
 Արք արտաբերին որն ծառա .
 սեթա . երթա . նո . գո . նորո :
 Օ ՚ի ՚ի տեղիս այսպիսիս դնի՝ յ
 ոչ զի հնչիցէ , այլ զի որոշիցէ ըզ
 հսրկ անուանն ՚ի յատկէն , և այլն ,
 զոր ՚ի կիրառութե տառիցն ուս
 ջիս : Իայց քանի մի ձայնից յոյժ
 սակաւուց վերջադիր յին՝ արտա
 բերի այնպէս՝ որն ի մէջ տառից
 հնչէ . որ է նստել արտաբերուի :
 Արք են , այ , բայ , հայ , ձայ , նայ ,
 վայ , անքայ , քայ , խոյ : Եւ յսպիսիք
 ՚ի լեզուն տաճկաց բազումք գը
 տանին : Արպէս եայ , աղեղն :
 թայ , քուռակ : սարայ , ապարանք :

մէյ, գինի: նէյ, փող երգեցո
ղաց: շէյ, իր: տույ, իմա: օյ, փո
րեա՛, և այլք նմանք:

Սմա՛ և զայս, զի յորժամ անար
տաբեր յիոյ այլ ինչ տառ հանդի
պիցի, յայնժամ արտաբերի և լի
նի ընդմիջական ճնչումն: որ իբ
րու թէ անկենդանն կենդանա
նայ: Ո՛րգո՛ն, կայ, կայք, կայուն ॥
արքայ, զարքայն, արքայից ॥ գոյ,
գոյի՛, գոյութիւն, և այլ:

Յորոց գտանին և այնպէս հան
դիպմամբ մնացեալ ևս անարտա
բեր: որպէ՛ արքայ որդի վերոյե
դեալ. և այլ: Նոյնպէ՛ և ձկտեալ
ճնչումն յիոյ՝ թէ և այլում տառի
հանդիպիցի, զճնչումն իւր ո՛չ փո
խէ. այլ նոյնպէս իւրական հընչ
մամբն արտաբերի: Որպէ՛ յոբ,
'ի յոբ, առ յոբ. յարկ, անյարկ,
մեծայարկ, և այլ:

Իւնն ևս լինի ուրեք անար
տաբեր. զի դնի և ոչ ճնչէ: որպէ՛

որդւոյ, հոգւոյ, և նմանք :

Օ ի իտեղիս այսպիս ոչէ սարսո
հիւնին թաւանալ և արտաբերիլ
ոպ վեւ. այլ պարտի ամփոփիլ և
ծածկիլ ի ներքոյ ձայնի ոյին :

Ա սգի դնի անդ ոչ իբրև ձայն
աւոր կամ իբրև բաղաձայն,
այլ վասն զանազանելոյ զհոլովս
չորրորդ կերպին ի յերրորդէն :

Աստի ոչ պարտին արտաբերիլ
որպէս որդւոյ, հոգւոյ, այլ ոպ
որդոյ, հոգոյ : Աթէ ասիցես,
զիարդ ապա նոյն հիւնն թաւա
նայ և վեւանայ ի նոյն բառին ի
գործիականումն, բարի, քրեաւ,
և նմանք : Ասեմ թէ՛ հիւնն այն
ոչէ նոյն որ ի սեռականին էր .
այլ այնէ՛ զոր պնջէ ձեն գոր
ծիականին լիւրում կերպին :
Աթէ ոչ, զիարդ ապա նոյն թա
ւացեալ հիւնն դնի և յայլում
բառի որոյ սեռականն ոչ ունէր
զհիւնն զայն : Ապ սրտիւ, և այլ :

Ինչն երբեմն ըստ հաճութե
 բանաստեղծից դնի բռնաբարե
 լով ՚ի տեղի հոյի ՚ի սկզբան բա
 ռից: Ա՛րգո՞ն, Լիւծեալ աղաչեմ,
 Լիւսել յիս բարիս: որք ՚ի տեղի
 հոյի են: Լա՛ւ այս հնարեցեալ է
 սակս ամբողջ բերելոյ զդասաւո
 լութի՛ այբբենական կարգին: Լա՛ւ
 դնի ուրեք նոյնպէ՛ ՚ի սկզբան
 բառից ըստ հնչման իւրոյ բաղա
 ձայնութեանն ՚ի տեղի եւի, առ ՚ի
 կարճելոյ զտողն տաղական բա
 նից: Ա՛րգո՞ն, ծընօղ հօր բանին,
 Ըանձառ միածնին: ՚ի տեղի ասե
 լոյ՝ և անձառ: Աւրանօր զի մի՛
 երկարիցի տողն, զկէսն դնէ եւին
 և բառնայ զվանկն: Բայց այս
 պիսիք բռնութե՛ն և ո՛չ ըստ կա
 նոնի: Օ ՚ի հասարակ կանոն է
 տառիցն մերոց՝ ո՛չ դնիլ ՚ի սկզբ
 բան բառից՝ և: և ո՛չ ՚ի վերջ
 նուսն՝ ե, ը, օ:

Ի տեղի է ևս, զի բաղաձայնից

ոմանք թա՛ւք են, այսինքն թմնձր
 և խոշորաձայն: և են սք, թ: Լ. ի
 Տ. շ. Ճ. ո. ց. փ. ք. Փ: Լ՛ն ասին
 թա՛ւք, զի թանձր են, և թանձր
 կազմելով զձայնն՝ փառատեն ըզ
 բերան ճնչողին ուժգին բախե
 լով: Լ՛ն ոմանք են լերկ. այսինքն
 նուրբ և բարակ. և են սոքա, զ.
 ծ. կ. ճ. մ. ն. պ. ս. տ. ր: Լ՛ն կո
 ջին լերկ, զի նուրբ են, և նուրբ
 կազմելով զձայնն, նուր և թեթև
 ճնչեցուցանեն: Իսկ ոմանք են
 միջակ. և են սոքա, բ. դ. դ. ժ.
 ձ. շ. ջ. վ: Արք միջակ ճնչելով՝
 միջակ ձայն ելուզանեն:

Իսկ տառս՝ յ, մինչ ձկտեալ ար
 տաբերի, է՛ թա՛ւ բաղաձայն, լծոր
 դակից հոյին: Լ՛ն երբ նստեալ
 ելուզանի, համարեսցի միջակ ՚ի
 մէջ ձայնա՛ւորին և բաղաձայնին:
 լծորդակից գողով նստեալ հըն
 չեցման եջին և ինոյ: Լ՛ն տե՛ս,
 զի տառս՝ յ, թէպէտ ը՛ հոյական

Տնչմանն նուրբ գտանի ք զՏոյ ,
սակայն ըստ իւրում կոչտ ելուզ
մանն որ ՚ի խաչափողէն Տնչէ ,
Թանձրագոյն արտաբերի . և
յայտ է նկատողաց :

Եւ տառս՝ և , մինչ բաղաձայն
անայ , է միջակ բաղաձայն ըստ
Տնչման վեհին . Եւ ՚ի ձայնաւո
րիւն՝ է անկատար ձայնաւոր . զի Ե
ինքեան վանկանալ ոչ կարէ :

Եւ արդ՝ ոպ ՚ի հաստ Թեւից մա
նածին լինի հաստ կտաւ , ՚ի
բարակացն բարակ , և ՚ի միջակացն
միջակ : Եւ յայէս ՚ի Թաւ բաղա
ձայնից կողմի Թաւ ձայն . ՚ինրբիցն
նուրբ . և ՚ի միջակացն միջակ :

Սիտեւի է դարձեալ , զի բաղա
ձայնից ոմանք սրածայնք կոչին ,
ոմանք բթածայնք : Սրածայն է
որ ինքն սուր գողով՝ զՏնչումն
ձայնաւորին հանգիստ արտաբե
րէ և ոչ խափանէ : Ոպ ազ , եզ ,
էզըզ և այլն : Եւ բթածայն է

որ ինքն գուլ գորով՝ զՏնչումն
 ձայնաւորին խափանէ՝ ի Տնչելն.

որպէս աբ, եբ, ըբ, որ, և այլն.
 Եւ սորա յայնժամ յայտնին,

յորժամ նստեալ արտաբերին:
 Օ ի թէ սուրէ հանդիպեալ

բաղաձայնն, հանգիստ Տնչէ ձայն
 աւորն. իսկ թէ բուրէ և գուլ,

բթի՝ և ձայնաւորն: Եւ այն է
 բթանալն՝ որ սակաւ ինչ թնդիմն

հանէ՝ և առժամայն խափանի,
 ույ ցուցաւ, աբ, եբ: Իսկ թէ

նախքան ըզբթաձայնն սրաձայն
 գտանիցի, սակաւ ինչ ոգի առնու

վանկն մինչև հասանէ ի բթալ
 ձայնն, և անդէն ամփոփել առ

ժամայն ծածկի: Եւ յսպէս և
 զմիւս կողմն իմա:
 Եւ սուր բաղաձայնք՝ են այսո
 քիկ, զ. ժ. Լ. խ. հ. շ. մ. յ. ն.
 շ. ո. ս. վ. ր. լ. ֆ: որք են վեշ
 տասանք: Եւ բուրթքն՝ են այսո
 քիկ, բ. գ. դ. թ. ծ. կ. ձ. ճ.

Զ. Կ. Ը. Թ. Գ. Փ. Ք. որք են Տըն
 գետասանք. Լայց տես, զի թէ
 սրաձայնքն և թէ բթաձայնքն՝
 ոչ ամենեքեան են ՚ի միում այ
 տիճանի. այլ՝ մի քան զմի առ՛հեղ
 և նո՛ւազ. և յայտէ նկատողաց.
 Լ՛ճ բաց յայսպիսի զանազանու
 թեանց՝ ութ բաղաձայնք կըրկ
 նակք կոչին. և են սոքա, զ. Լ. Խ
 Չ. Ը. Ը. Ը. Գ. Լ՛ճ կոչին կըրկ
 նակք, զի երկուց բաղաձայնից
 ունին ազդումն. Օ այս այլք ա
 սեն. և ես բարուք ոչ իմանամ.
 և այլ ինչ ասել ոչ ունիմ.
 Լ՛ճ չորքս՝ ղ, մ, ն, ր, նայք կո
 չին. իբրու կակողք, զսոցին և ս
 ոչ գիտեմ զպսձուն ոն պարուն է
 գիտել. Լ. յոքան միայն ՚ի գե
 ռապատո՛ւելի վարժչէն իմմէ Լե
 լով՝ թէ վս զի ՚իճնչեն գիւրաւ
 կարեն անյայտանալ. Լ՛ճ այլոմն
 ասէ թէ՛ նայ ասելն՝ ընդունակ
 բնութի ասելէ կապողութեան և

կարծրուէ: Այ մոմն ընդունակ
գողով ջերմին և ցրտոյն, կակղա
նայ և կարծրանայ: Այսպէս և
սոքա՝ ղ, մ, ն, ը, ուր զկնի բաղա
ձայնի դնիցին, սակա՛ւ ինչ թանձ
րագոյն հնչեն քան զդնիլն հուպ
զկնի ձայնա՛որին: Արպէս, կող,
կոճղ. և այլն: Աայց և այսու
ոչ հանգչին միտք քննասիրաց.
զի ոչ միայն այսոքիկ են այսպիք,
այլ և ամ բաղաձայնք: Արքնաւ
հարկ ունին զայս՝ թէ ՚ի ձկտիլն
սուր հնչեն քան զնստիլն: և պատ
ձառն յայտէ քննողաց:

Աարձկ հասարակայ խօսելով՝
բաղաձայնից ոմանք շրթամբք
ելուզանին. որպէս աբ, եբ:
Լ՛ւ ոմանք առանց շրթանց. ոպ
ագ, եգ: Ամանք լեզուի տակովն
հնչեն, ոմանք միջովն, և ոմանք
ծայրի՛ն: Ա՛ որ յոյժ շարժէ ըզ
լեզուն, է՛ որ սակա՛ւ, և է՛ որ
միջակ: Ա՛ որ ՚ի շնչափողէն է

լանէ, և է՛ որ ՚ի խռչափողէն :
Ոմանք զծայր լեզուին յատա
մուռնան հարկանեն, և ոմանք ոչ :
Օ որոց գոն և այլ տեսութիք
որք զքննելն սիրեն :

Տառս՝ զ, երբեմն արտաբերի
ոպ՛ ս : Ո՛րգոն, զգաստ, զգետտ
ազդուան, զգայուի, և այլ :

Տառս՝ է, եղեալ կայ բռնաբա
րելով վն հարկանորութե ՚ի
տեղի եջի ՚ի բանս սբյն ներսէսի
չնորհալոյ : Էրևեցար մարմնով
յերկրի : Էլեր յերդ ժամ ՚ի խա
ջին : Էրկինք և երկիր, Էկայք ող
բացէք, Էղկել զանձն իմ :

Տառս՝ Լ, երկուս հնչմունս ու
նի . հաստ և լերկ : Հաստ հըն
չուան լիւնին այն է, որ ծայր լեզ
ուին հարկանէ զյետին երեսն
ատամանց վերին կողմանն . որպ
լարել Լ՛ լերկն այն է, որ ծայր
լեզուին հարկանէ զծայր ատա
մանցն . ոպ՛ նշոյլ Լ՛ յոյժ սա

կա՛ն է զանազանուհին: Լա՛ն՝ իտե
ղի լերի լիւնին՝ գրեն զտառա՛ղ,
և դնեն ի վերայ զմակակէտս՝
որպէս նշոյղ՝. այսինքն նշոյլ:
Լա՛ն այս՝ իմ խակ մտացս ո՛չ թո՛ւի
բարուք. քղի բազումք շփոթե
լով զձայնն՝ զլիւնն զատ ընթեռ
նուն: Այ թէ հաստ թէ լերի,
պարզագո՛յն է դնել, Լ. որ և
վնաս ինչ ո՛չ ունի:

Լ, րեք լծորդատառքս իրերաց,
կ, գ, ք, յորժամ ձկտեալ ար
տաբերին՝ առ զանազան ձայնայ
նորս երկուս հնչմունս ունին.
այսինքն, ձիգ և թոյլ:

Ձիգ, որգոն, կա, կը, կո, կօ, կու,
Լա՛ն թոյլ, կե, կէ, կի, կիւ,
կեայ, կեօ: այսպէս և միւսքն:

Տես՝ ի լեզուն կորճէից՝ ձիգ հըն
չումն մեր ևս թոյլ արտաբերեալ
Լ. յսինքն, կազմելն կեազմել.
գալուստն գեալուստ. քաղաքն
քեաղաք, և այլք սոյնպիսիք:

Լ՛ճ այսպիսի հնչմունք թիւրէն
 երբեմն զբառն: որո՞ւ ո՞չ է նոյն,
 կալն ցորենոյ և կեալն կենդանի:
 գողն և գեողն, և այլ: Լ՛ճ այս
 լինի՝ յարտաբերիլն ձկսեալ ուն
 ասացաւ: Իսկ մինչ նստեալ ե
 լուզանին, առ ամ ձայնաւորս
 միապէս ձիգ արտաբերին. որպէս
 ալ, եկ, էկ, ըկ, իկ, ոկ, օկ.
 որոց ամենեցուն անզանազան
 միւսնոյն ձիգ հնչումն է. որ
 բացագոյն է փորձողաց:

Ս երջապէս ծանիր և զայս,
 բաղձայն տառն՝ միայն տառ է
 և ոչ այլ ինչ: Իսկ ձյնւոր տառն՝
 տառ է և վանկ: Տառ ըստ այնմ
 որ լինի մասն վանկի, ուն դամ:
 Լ՛ճ վանկ ըստ այնմ որ լինի մասն
 բառի. ուն ա, դամ: Լ՛ճ յապէս և
 միւս ձայնաւորքն: Իսկ երկուքս
 է, ու, բաց ՚ի գոլոյն տառ և վանկ,
 են և բառք: Ս ասն զի՝ է, լինի
 երբեմն անուն, երբեմն բայ:

Լ'նան' է, էի, էիւ: էք, էից, էիք
 Լ'ն բոյ' եմ, ես, է. եմք, էք, են:
 'Նոյնպէս և' , լինի անուն Տար
 ցական. ո՞ր էՏար զքեզ: 'Ներա
 նուն յարաբերակն 'իտեղի' ուրի.
 և յոյս նր 'ի տր ան է. ուրար զեր
 կինս և զերկիր և զամ որ 'ի նս.
 Լ'ինի և ախտակրուծի զարմա
 ցական. ո՞ր ո՞ր բան բաղդատեցէ
 զքեզ կոյս երջանիկ: 'Նաև նախ
 դիր կոչականի, ո՞ տր. ո՞ մարդ:
 Լ'ն վն Տառից այս քան:

Յառաջ Վ. անի Վ. էրորի:
 Վրն 23

Վանկին երեք անուն դնին.
 Տեգ, վանկ, փաղառուի:
 Տեգ կոչի շարայօգուծիւն տա
 ուիցն 'ի միում վանկի: Լ'ն վանկ
 կոչի ճնչումն և արտաբերուծի
 ձայնին: Լ'ն փաղառուի այն է
 որ ձայնանորն իմէջ բաղաձայնից
 փաղառեցել լինի. այսինքն շրջա
 Ժգ 497 փա

փակեցեալ. որ յերկու կողմն ևս
 բաղաձայն ունիցի. որպէս՝ քար,
 բեր, դիր, և այլ: Ա՛րդ՝ վանկն
 հասարակ անուն է սոցա. զի թէ
 հեգ լինի և թէ ոչ, թէ փաղա
 ութիւն և թէ ոչ, կարէ՛ կոչիլ
 վանկ, զի է՛ ձայն յօդա՛նոր. որ է
 շարա՛նոր կամ գրա՛նոր: Աւրեմն
 է՛ վանկ՝ որ հեգ է. և է՛ որ ոչ է
 հեգ. ոպ՛ ա զի: Ա՛րձի՛ է՛ վանկ
 որ փաղաւթի է, և է՛ որ ոչ է.
 ոպ՛ մարթա: Ա՛ն պատճառք հըն
 չելոյ վանկից՝ են ձյն՛նոր տառքն.
 զի բաղաձայնքն՝ թէ և բազումք
 իմիասին լինիցին՝ հնչել ոչ կա
 ընեն ոպ՛ ուսա՛ր իսկ: Ա՛յլ դնին
 բաղաձայնքն վ՛ս զձայնսն զանա
 զանելոյ. որովք մի և նոյն ձայն
 ա՛նոր՝ զանազան տեսիկս զգենու.
 ոպ՛ ար, քար, արդ, վարդ, վարդք՝
 աղ, ախտ, բանտ, գանձք, և բա
 զումք: այսպէս և միւսքն:
 Ա՛ն աստի իմանի թէ՛ վանկն՝ եր

կուս կերպանորութիւնս ունի
 ներքին և արտաքին: Կերքին
 են ձայնանորքն, և արտաքին՝ բա
 ղաձայնքն: Լա՛ն է՝ զի ՚ի միում
 հնչման՝ բազում արտաքին կեր
 պանորութք գտանին միմէջ միոյ
 Ոպ՛ ՚ի հնչելն՝ վարդ, բաց ՚իներքին
 կերպանորութն՝ ա, հնչին և ս իմիա
 սին՝ ար, արդ, վա, վար, վարդ:
 Որք ամենեքեան գոն իմէջ վան
 կիս վարդք: Եւսացի՝ (բղձյնքն
 ըստ ինքեանց հնչել ո՛չ կարեն:)
 Լա՛ն թէպէտ յասելն՝ տրի՛նչ, է
 րևի թէ՛ վանկս տր, թարց ձայն
 անորի հնչեաց՝ բայց ո՛չ է. զի ու
 նի զօրութե՛ք յինքեան զձայնա՛ն
 որս՝ ը: Որ թէպէտ ո՛չ դնի ըստ
 սովորութե, բայց ՚ի հնչելն տր,
 երևի. զի տր, հնչէ որպէս տր:
 Եւսպէս՝ սոսոս, հնչէ ոպ ըստըն
 տու: զորպիսեաց ՚ի հեղաղազ
 մութեան սակա՛նինչ երկար
 լու՛իցես:

Դարձկ գիտելի է, զի է վանկ որ
 միաձայն կամ պարզ կոչի, և է
 որ երկձայն կամ բաղադրլ կոչի։
Միաձայն կոչի այն, որ մի ձայն
 աւոր ունելով՝ մի պարզ հնչումն
 ելուզան է. որպէս բա՛րե՛սէր։
Լճ երկձայն կոչի այն, որ ՚ի վ՛ր
 պարզ հնչմանն՝ ունի ևս ընդմիջա
 կան հնչումն։ և լինի այս ը Տինգ
 կերպի. եա՛, եօ՛, իւ՛, այ, ոյ։
Սրգոն, կեանք. գեօղ. սիւն. ձայն
 գոյն։ Լայց տես, զի՛ եա, եօ, իւ,
 զընդմիջական հնչումն ՚իսկզբանն
 ունին. իսկ՝ այ, ոյ, ՚ի վերջնումն։
Լճ այս այն է՝ զոր յերեսն 484
 ասցաք թէ՛ ձկտեալն՝ ե, ի, և նրս
 տեալն՝ յ, միապէս հնչեն։
Լորդ ուրեմն որք ՚իսկզբանն ու
 նին զհնչումն ընդմիջական՝ եա,
 եօ, իւ, կոչեացին սկզբնաւոր
 երկձայն։ Լճ որք ՚ի վերջնումն
 ունին, այ, ոյ, վերջաւոր երկձայն։
Լերկձայն վանկն՝ յայլոց երկ

բարբառ կոչի . և ինձ բարձր
թուի երկձայն ասել , ք երկբար
բառ : ( ) ի բարբառն թուի թէ
բառի՛ է նշանակու թի . այսինքն
իմացունածոյ : Լ՛ն ձայնն նախ է
բնուք քան զբառն . զի ձայնի՛ն
զբառն իմանամք : ըստայնմ , ձայն
բարբառոյ յանապատի :

Լ՛րդ՝ թէ երկձայն , թէ երկբար
բառ , ո՛չ թէ երկուս որոշեալ
ձայնս ունին յինքեանս և վս այն
կոչին այնպէս , քանզի մի վանկն
մի ձայն է , այլ զի երկու այլատե
սակ հնչմու՛ք ՚ի միում վանկի
բաղադրեցեալք՝ իմիասին հնչեն
միով հնչմամբ : ( ) ի ասելն՝ երկ
ձայն , ո՛չ է ասել երկու ձայն , այլ
ուսող երկուց ձայնից . այսինքն
մի և նոյն վանկ՝ ուսող երկուց բա
ղադրեցեալ այլատեսակ հնչմանց
միով ելուզմամբ : Եւր՛նոք իմա
ինձ զուսողս զայս յինքեան ըզ
մեծն խորհուրդ : ( ) Եփ 1 . 14 :

Լ՛ճ ծանիր աստ, զի հիւնն ա
ռաջի ինոյ՝ երկու կերպիւ՛ դնի.
կամ իբրև բաղաձայն, կամ իբրև
ձայնաւոր: Թա՛հ դնի իբրև բա
ղաձայն, լինի վանկն միաձայն.

ոպ թիւ՛, բանիւ՛, և այլ: Լ՛ճ թի
դնի իբրև ձայնաւոր, լինի վանկն
երկձայն. ոպ սիւն, ձիւն, և այլ:

Լ՛ճ վանկս ու, ՚ի կարգս ձայնա
ւորաց՝ է միջակ ձայնաւոր. իսկ
ոմանք երկար անուանեն: զկա
տարեալն երաժիշտն գիտէ:

Լ՛ճ ըստայսմ տեսութե՛ լինին
պարզ ձայնաւորքն ութ, ա, ե,
է, ը, ի, ո, օ, ու: Իսկ երկձայնքն
լինին հինգ. եա, եօ, իւ, այ, ոյ,
ոպ ասացաւ և ցուցաւ:

Ոմանք զայսոսիկ ևս՝ աւ, եւ, էւ,
էւ, ըւ, իւ, երկձայն համա
րին, և կոչեն հիւնական երկբար
բառ. ընդոր հաճիլ ոչ կարացի
զպտձուն ոչ գիտելով. թի հիւնն
բղձյն զիարդ շինէ երկբարբառ.

Լ՛ճ արդ՝ սկիզբն և սեռ ամ
ձայնից՝ է՛ քննումն. որ է երկու.
մինն կոչի ձայն, և մինն քննումն
ոչ ձայն: Ձայն կոչի այն, որ ՚ի
բերանոյ շնչա՛նորացն ելանէ:
Լ՛ճ քննումն ոչ ձայն, կոչի այն,
որ յանշնչիցն ելանէ:

Լ՛ճ ձայնն է երկու. յօդա՛նոր և
անյօդ. կամ գրա՛նոր և անգիր:
գիր՝ զտառն իմանալով: Եօդա
նորն է երկու. նշանական, և ան
նշան: Նշանականն ևս է երկու.
յօդա՛նոր, և անյօդ: Լ՛նոր՝ ըստ
այսմ բաժանման՝ չորք լինին ամ
քննումնք: Եօդա՛նոր նշանական,
ոպքար: Եօդա՛նոր աննշան, ոպ
փա: Լ՛նյօդ նշանական, որպէս
կոչնակին ձայնն: Լ՛նյօդ աննշ
ան, բազում քննումնք:

Լ՛այց գիտելի է, զի յօդա՛նոր նշ
անականն որ է բառ, այնմ որ ոչն
հասկանայ՝ պատահմամբ աննշան
լինի: ոպ յունացն մեզ՝ Լ՛մերս նց

Սա՛մ Թէ և մերն այն զոր տակա
 շին ոչ գիտեմք , է՛ մեզ իբրու
 աննշան : Եւ ոմանք ՚ի ձեռն ան
 հմուտ գրչաց ՚ի գրիլն լինին ան
 նշանք , չճանաչելով ըզլծորդա
 տառան : Ուն բառս յսփի , եթէ
 գրի յսփի , ցրի իմացուն՝ թն և լինի
 աննշան : Եւ վանկն միատառ՝
 կոչի միագիր . և երկատառն եր
 կագիր : այսպս եռագիր . քառա
 գիր . հնգագիր . վեցագիր : Եւ
 վն վանկին շատ լիցի այսքան :
 Որոյ զերկարն և ըզսուղն Թէ
 գէս լիցի՝ յայլում տեղով
 յիշեսցուք :

Յաշագս Բառի Ա Էրսոխե

Պրոֆ 24

Բառից ոմանք հոլովակնք են ,
 ոմանք անհոլովք : հոլովա
 կան ասի այն , որ այլ և այլ ձևով
 ՚ի կիրարկանի . որն անունն , և
 բայն , և նմանք : Իսկ անհոլով

Կոչի այն, որ միշտ նույնն ձևովն
 ՚ի կիր արկանի. որպէս նախդիրն,
 մակբայն, և շաղկապն, նաև միջար
 կութիւն: Եւ յն որ հոլովական է,
 ունի աճումն այլևայլ ձևով.
 ուն, սիրտ, սրտի, սրտի՛ն, և այլն:
 Սրբեմ, սրբես, սրբէ, և այլն:
 Ըսկ անհոլովն՝ աճումնութիւն
 ո՛չ ունի: Այլ ձայնքս, վասն, այսօր,
 Կոչի, ոհ, միշտ մի և նոյն ձևով
 դնին ՚ի շարադրութեան որոնք և
 յայլուր ասացան յերեսն շն:
 Եւ թէպէտ կարէ ասիլ, (զվս
 մեր զայսօր խաչելն դիցուք ՚ի
 մտի,) բայց աստանօր նախդիրս՝
 զ, ո՛չ է վասնին և այսօրին, այլ
 զկնի եկեալ բառին, Ի՛նչեալ:
 Օր պարտիմք այսոն իմանալ,
 զխաչեալն այսօր վս մեր, դիցուք
 ՚ի մտի: Եւ յսպէս և զայլ այսոնի
 եդեալս իմա:
 Ի արձկ մեծ ըստուհին և քաջ
 քերթօղս մեր Սիմէոն ջուզայեցի՝

առեալ յարիստոսէլէ՛ երկու ա
սէ զբառն . նշանական և առնշա
նական . 'Նշանական ասէ զայն՝
որ իւրով ինքեամբ բա՛ւական է
տալ զնշանակուի իւր : ուն քար ,
փայտ . շինել , տրնկել , և նմանք :
Եւ առնշանական կոչէ զայն ,
որ իւրով ինքեամբ իբրու թե
րի՛ նշանակի . ուն այսոքիկ՝ վասն .
առանց . մինչև . մինչդեռ . որպէս .
իբրու , և նմանք : Եւ կոչին առ
նշանականք , իբրու թէ առնոսա
դնին և նոցա՛ միշտ հետեին .
այսինքն նշանականաց : Ո՛րան ,
վասն փառաց . ասանց մեղաց . մինչև
'ի տուն . մինչդեռ ուտէին , և այլ :
'Նշանական ասացելքս՝ կերպիւ
ինչ նմանի՛ : տառիցն ձայնա՛ւրց ,
և առնշանականքն բաղաձայնից :
Օ ի ուն ձայնա՛ւոր տառքն ըստ
ինքեանց ճնչեն , այսու և նշանա
կան ասացեալքս ըստ ինքեանց
իմանին . Եւ որպէս բաղաձայնքն

Թարց ձայնա՛որի ո՛չ կարեն կա
տարեալ ճնչել, այսպէս և առնշա
նականքն Թարց նշանականի կա
տարեալ ո՛չ բացայայտին. որպէս
ցուցա՛ւ՝ զսն փասայ, և այլ:

Իսկ հօլովական նախդիրքս՝ ի,
ըն, ո՛չ նշանական կարեն կոչիլ՝
ո՛չ առնշանակն. զի ո՛չ են բառք,
այլ՝ մասուհիք բառից:

Ըստ այսցէ և՛ ը՛ր, ՚ի լինիլն հօլո
վական նախդիր: Իսկ ՚ի լինիլն
զատական, է՛ բառ առնշանական:

Լ. յսպ և այնք՝ որք երբեմն բա
ղադրին և երբեմն զատ դնին:

Տէս յերեսն 151 և 395:

Դարձեալ՝ ՚ի բառից ոմանք են
միանշանք, և ոմանք բզմանշանք:

Ս՛րանշան ասի այն, որ բնականպ
զմի ինչ նշանակէ. ոպ քար, փայտ,
շինեւ, տնկեւ, և բազումք:

Իսկ բազմանշան ասի այն, որ բը
նականապէս երկուս կամ երիս
կամ այլ ա՛ւելի իրս նշանակէ:

Ունի միւսնոյն ձայնս՝ այր, նշանակէ՛
 զլիաՏասակ մարդն արու. և ըզ
 քարայրն կամ զՏողայրն մաշարայ:
 Եւ ձայնս՝ ահն, նշանակէ զտեսո
 ղականն, զմատանւոյ ակն, և ըզ
 ջրոյն: Եւ սակաւք են այսնիք
 ՚ի մեր լեզուս: Եւ և ոմանք՝ որք
 բազում ձայնիւ զմի իր նշանա
 կեն: որն դասն, լեղի ॥ քաղցր,
 անոյշ, համեղ ॥ զատել, մեկնել,
 անջատել, բաժանել, որոշել, ան
 ջրպետել, և այլ: Եւ որք միով
 ձայնիւ զմի իր միայն նշանակեն,
 են միանշանք. և որք միով ձայնիւ
 զայլ և այլ ցուցնեն, են բազմա
 նշանք. և որք բազում ձայնիւ
 զմի իր երևոցեն, են բազմաձայնք:
 Եւ տես, զի բազմանշանքն և
 բազմաձայնքն հակադրեցելք են
 իրերաց: Վս զի միոյն ձայնն մի՛
 և նշանակու թիւնն այլ և այլ.
 և միւսոյն նշանակու թիւնն մի՛
 և ձայնն այլ և այլ:

Բազմանշան բառից ոմանք հիմ
 նական և արմատական ձայնիւն
 իւրեանց նշանակեն այլևայլ .
 և ոմանք հոլովեալ և փոփոխեալ
 և աճեալ ձայնիւն: Հիմնական և
 արմատական ասեմ զեզական ուղ
 ղականն անո՛ւան պարզ և նախա
 տիպ: և զնախատիպ աներևոյթն
 բային: Բաց յորոց՝ այլքն ան՛ւն
 և բայի՝ կոչին հոլովեալ, փոփո
 խեալ, աճեալ, կամ ծնեալ:
 Ըրդ՝ որք հիմնական ձայնիւն նը
 շանակեն այլևայլ, ՚իմեր լեզուս
 սակ՛ւք են: Իսկ որք հոլովմամբն
 նշանակեն, բազո՛ւմք են:
 Եւ՛ ասե՛ս՝ զի աստ զանուն և ըզ
 բայ միայն յիշեցաք, զի նոքին
 միայն են հոլովականք: Ընուն
 իմանին աստ՝ որք հոլովին ուղ
 ղական սեռական, և այլն:
 Բարձեալ՝ բազմանշան բառից
 ոմանք ըստ նոյն մասին բանի
 նշանակեն այլևայլ: Արա՛յ այր՝

ունի երկուս նշանակութիւնս,
 և ակն երիս, և ամենեքեան են
 անունք: Ան ձայնս՝ ագահիւ,
 նշանակէ երկուս բայս, այսինքն
 զգեցնուլ և օթագայիլ: Են սա
 կանք են այսպիսիք: Ան ոմանք
 ըստ այլևայլ մասանց՝ նշանակեն
 այլևայլս: ուն ձայնս՝ է, անուն է
 և բայ: է, էի, էին || եմ, ես, է:
 Այսի, է անուն՝ այրի, այրուոյ:
 Ան բայ, այրիս, այրի: և քղումք
 են այսպիսիք: Ամ, լինի անուն.
 կամ եղև ինձ. որ ՚ի շարադրութիս
 մեր՝ սովորապէս յոգնական ՚ի
 դործածի, կամք, կամաց, կամօք:
 Ասկ ըստ եզականին՝ դործիակն
 յաճախ գտանի, կաման: Ա ինի
 և բայ իբր էական, կամ, կաս, կայ
 և, ակ շաղկապ արոհական. կամ
 ես գնացից կամ դու: զորոց և ՚ի
 ստուգաբնութի բառից անցի:
 Ա արձլ՝ ոմանք ՚ի բառից միա
 վանց են, ոմանք բազմավանց

որ ասացեալ է: Բայց միաւրեւն
 որ ըստ ինքեան բառէ՝ լինի ու
 ընք մասն այլում բազմականի
 բառի. կամ մնալով նշանակուեն
 կամ կորուսմամբ: Ս՝ հալով՝ ուն
 աղ, աղցան, աղտոր, աղքար ॥ Հաց,
 հացկերոյթ, հացագործ, բազմա
 հաց: ॥ Իսկ իբրևամբ, աղ, աղքատ
 աղտոր ॥ Հաց, շնորհաց, խոնար
 հաց 1. քար, քանքար, քարտուղար
 և այլ: Ղատանին և յերկավան
 կից. որպէս բարի, ամենաբարի ॥
 ցորեանն ՚ի շտեմարանն ամբարի:
 Որև ամբարի, ք նշանակու թիւնս
 ունի. բայ, սեռական, ամբարի:
 Լ՛ն է բառ, որ անշատեցմամբ
 վանկիցն՝ այլևայլ նշանակէ:
 ուն աղտեղի, աղ, տեղի ॥ աղբիւր,
 աղ, բիւր, աղբ, իւր. և այլ:
 Ղարձեալ՝ բառից ոմանք ք բը
 նուէ այլ ինչ նշանակեն, և ըստ
 սովորութեան այլ: Ուն հայելի,
 ըստ բնուէ նշանակէ զառարկայն

Տայեցողին , այսինքն՝ ինչ և իցէ
 տեսանելի : Իսկ ըստ սովորուե
 նշանակէ զպատկերացոյց ապիկե
 ղէնն : և բազումք են այսպիսիք :
Եւ ոպ վանկն լինի և ասի միա
 գիր երկագիր , և այլն , այսպէ և
 բառն միավանկ , երկավանկ կամ
 երկվանկ , եռավանկ , և այլն :
Օ բառից թէպէտ և այլ իմացք
 կարեն մտածիլ . բայց վս զի կարի
 երկարի , որոց և չեմք իսկ բա՛ւա
 կան , եզերումն եղիցի աստ :

Ա երսոն Տեոսրիս
 Յաղագս Բոնիս
 Պրի 25

Բաննէ շարամանուի բառից
 յայտնող տրամախոհութե .
 Ի սահմանէս յայսմանէ պարտիմք
 գիտել՝ թէ առ՛ի գող բան՝ եր
 կու ինչ են հարկա՛ւորք . այսինքն
 տրամախոհութի և հասկացումն :
 որոց ոչ գողոյ՝ ոչ կարէ գող բան :
 Ժգ . 512

Օ ի տրամախոհութիւն որ է դի
տաւորութիւն որ է խորհիւն որ է
մտածումն՝ որպէս հիմն է բանին .
և հասկացումն ոպ շինուած :

Արոց միոյն պակասելոյ՝ ոչ կարէ
գող բան : Ապ ՚ի խօսից ոմանց՝ ի
բուն եղելոց , կամ խելագարից ,
և կամ կարի՛ արբելոց՝ թէպէտ լի
նի հասկանալինչ , բայց զի ոչ ու
նին մտածումն՝ ոչ են բանք : ըստ
այսց և խօսքն թութակին :

Եւ որք լեզու ինչ նոր ուսանին ,
կամ և արբեալք ոմանք , և թե
բախօս մանկունք , թէպէտ մտա
ծեն ինչ և կամին ասել , բայց վս
զի խանդար խօսին՝ ոչ ինչ իմանի .
վասնորոյ և ոչ են բանք :

Եւ ահա՛ յայտ եղև՝ թէ այն է
բան , որ ունի զգիտանորութիւն և
հասկացումն իմիառին : Իսկ թէ
յոճին եղեալ բան ինչ՝ վս խո
րին գողոյն ոչ հասկանիցի , լս
ղին է թերութիւն և ոչ բանին :

Բանից ոմանք տաղականք են և
 Ռմանք անտաղականք: Տաղա-
 կանս հոչի այն, որ չափաւոր վան-
 կօք շարադրեցլէ: Այլ յսորդին
 և այլ երգական բանք: Իսկ ան-
 տաղականէ այն, որ ոչ ունի զչա-
 փաւորութիւնս վանկաց: ոպ սք
 աւտօրնն, և այլ: Ատխկին տեսնն
 ասի ևս ոտանաւոր, և երկրորդն
 թիւ ասացուած: Եւ երկո-
 ցուցս այսոցիկ՝ տաղականին և
 անտաղականին՝ զանազան տեսիք
 գտանին: Օ տեսական տաղակա-
 նին՝ տաղաչափութե արճեստն ու-
 սուցանէ որ այժմ նուազէ՛ իմեզ:
 Իսկ զանտաղականին տեսական՝
 ճարտասանութիւն գիտէ:
 Դարձլ բանն իհինգ տեսակս
 որոշի. որք են որակքն բայից:
 Ասմանական. Տրամայական.
 Բղձական. Աորադասական.
 Լներևոյթ: Ասան զի՛ սասմա-
 նական բայիւ եղեալ բանն՝ սաս

մանական կոչի . հրամայականն
հրամային , և այլն : Այն է բան որ
յայլևայլ որակուեց շաղաշարի :
Այ այս (քեզ ասեմ լուր ինձ ,)
է ' ՚ի սահմանին է և ' ՚ի հրամային է :

Յաշագս Մասանց Բանին
այլ ինչ սոո-նի : Պր-ի 27

Սասունք բանին թպտ ութ
են ըստ նախնեաց , և ինն ը
ոմանց , սակայն (ույ արիստո
տէլ ասէ) հարկան որքն երկու են
անուն և բայ : Արովք իմանին
նաև այլ միւս հոլովական մա
սունքն . այսինքն ըունելուին ,
դերանունն , և յօդն : Օ ՚ի ըու
նելու թին ուրեք իբր անուն վա
րի , ուրեք իբր զբայ : Իսկ դեր
անունն և յօդ ' են որոյ անուն .
զորոց ասացանց յերեսն 353 :

Իսկ միւս անհոլով մասունքն '
նախդիր , մակբայ , շաղկապ , և
միջարկու թի ' ոչ են հարկանորք

առ'ի գոլն բան, այլ՝ հետևողք են
 հարկւնքն: Օ ի թարց անունն
 և բայի՝ այնոքիւք բան ոչ լինի:
 Իսկ միայն անունմբ և բայիւ՝
 լինի բան բացակատար:
 Լս՛ ահա՛ յայտ եղև թէ՛ հար-
 կանոր մասունք բանի՛ են անուն
 և բայ: Ուստի գերափայլ վար-
 դապետն մեր Սիմէօն Չուղայեցի՛
 յերկրորդում հատորի տրամա-
 բանութեան յերեսն 91, առեալ
 յարիստոտէլէ՛ ասէ, (նշանական
 ձայնից ոմանք են անունանք, ո-
 մանք բայք, և ոմանք բանք:
 Ի՛նչնզի գերանունն՝ ըստ ան-
 ունն է. և ընդունելութի՛ն՝ եր-
 բեմն թ՛ անունն վարի և երբեմն
 ըստ բային: Իսկ այլքն ոչ են նը-
 շանականք. այլ՝ առ նշանականք:
 Իսկ շարամանութի՛ անունն և
 բայի՛ է՛ բան: Լ՛սյա ուրեմն յո-
 դանոր և նշանական ձայնն՝ կամ
 անունն է, կամ՝ բայ, կամ՝ բան:)

Ուստի պարտիս գիտել թէ՛ նը
նազ քան զանունն և զբայ, բան
ոչ լինի: զի ուր ոչ յայտնի իրա
կողն և իրակուին, այն ոչէ բան:
Տարկէ ուրեմն լինիլ անուն ու
րով յայտնի իրակողն. պիտոյ է
և բայ՝ որով յայտնի իրակուին:
Թէպէտ պարտի լինիլ և խնդիր
բային, բայց բազում բայք կա
րեն դնիլ թարց խնդրոյ. ուր ա
սացեալ է 439: Արէ և գտանիլ
բան, յորում կամ անունն կամ
բայն չիցէ եղեալ, բայց զօրուք
իմացեալ՝ իբրու եղեալք են. ուն
ասացան յերեսն 366 և 367:

Սակն բայքս՝ է, գոյ, կայ,
Թէպէտ իրակուի ինչ ոչ յայտ
նեն ը ինքէնց, բայց կերպիւ ինչ
և այն իրակուի է նց՝ յայտնելն
զգոլն ուրուք և իրիք: Ո՛րգո՛,
է անձ. գոյ դատաստան. կայ Տա
տուցումն գործոց: Ասացի, ըստ
ինքէնց: զի մինչ կցին ը այլում,

յայտնեն զիրակութիւն ինչ .
Արպէս ասել՝ Տակառակ է . Տնա
զանդ գոյ . յոտին կայ , և այլ :

Յաշագս Տէրեմանց Սասանց
Բանին . Պրակ 28

Էտեմեմնք մասանց բանին՝
են պարագայք և յատկու
թիք նոցին . զի իւրաքանչիւր իր՝
պարագայիւքն որոշի և յատկա
նայ յայլոց : Օ որորինակ՝ այլ է
յատկութիւն ջրոյ , և այլ ճրոյ .
այլ քարի , և այլ փայտի . այսպէս
և այլն : Եւ պարագայք իւրա
քանչիւր իրի՝ են Տեմեմնք և
յատկութիք բնութե նորին .
Արպէ Տեմեմի ջրոյն գնալն՝ ի խո
նարճ , մարեւ զճուր , մաքրել
զաղտ , և այլ : Եւ ոչ եթէ ամէն
պարագայք իրին՝ զատզատ առե
ցեալ՝ են յատկութիւնք նորին .
այլ ժողովումն նոցին՝ է՝ յատ
կութի իրին : Օ որորինակ՝ Տե

տևի ջրոյ լինիլ ընդունակ ջեր
մուտք և ցրտութեան. և ոչ է յատ
կուի նորին. զի և այլք ունին զնա:
այսինքն, օդ՝ երկաթ՝ և այլ:

Իսկ հաճաքումն պարզայից միոյ
երբ՝ ոչ հետևի այլում երբ. վայ
ասի այն յատկութիւն նորին:

Որպէս հետևումք և պարագայք
անունն՝ են վեցեքինս, քանակ,
սեռ, ձև, թիւ, տեսակ, հոլով:

Եւ ժողովումն վեցից հետև
մանցս այսոցիկ՝ է՝ և ասի յատ
կութի անունն. զի ոչ այլ մասն
բանի ունի զհաճաքումնս զայս:

Եւ ակ քանակն միայն՝ է՝ յատկուի
անունն. Եւ յսպէս և զայլ միւս
մասանց զհետևումնսն իմա:

Եւ արդ՝ հասաք ահա յայն տե
ղին, ուր անդրէն սկսաք ասել
զանունն է յերեսն 187:

Եւ ծանիր աստ, զի ոպ ՚ի կիր
առնլի, այսինքն ՚ի դործ ածելի
մասումք քերականութե են չորք:

տառ , վանկ , բառ , բան : Լ՝ յսպ
 և կիրառութիւք նոցին՝ այսինքն
 գործածութիւքն՝ լինին չորք :
 Լ՝ յսէ՝ կիրառութիւն տառի .
 կիրառութի վանկի . կիրառութի
 բառի . կիրառութի բանի : Օ որոց
 սակա՛ն բանիւք անցանելի է :

Յաշագս Արատուէ Տառի :
 Ար իոյի Յարմարագրուի :
 Պրոհ 29

Ի կիրառութե տառի՝ նախ ա
 սելի է զձայնա՛նորացն , ապա՛
 զյիոյ , ապա՛ զբաղաձայնիցն , և
 ապա սակա՛ն ինչ և վս պատուոյ :

Յաշագս Չայնաւոր Տառիցն :

Ի փոխիլն բռից՝ի կերպէ՝ի կերպ՝
 բաց յայնցանէ որք կան եդեալ
 և ոչ շարժին՝ այլ ձայնա՛նորքն
 ըստ երից՝ի գործ ածին :

Ըստ դրման . Ըստ բրձման . Ըստ
 փոխարկման : Լ՝ յսինքն , ուրեք

դնին ուր ո՛չ գոյին. ուրեք բառ
նին ուր գոյին. և ուրեք բառնի
մինն և դնի միւսն.

Լ.) Ըստ դրման՝ հիմն, հիման,
հիմնադիր: Ըստ բարձման՝ աստ
ու՛ծ, աստու՛ծոյ. բարձրեալ,
բարձրելոյ: Ըստ փոխարկման՝ Թա
նալ, Թանիլ. Լու՛նալ, Լու՛անիլ:

Լ.) Ըստ դրման՝ Թողուլ, Եթող.
չորք, չորեքդիմի: Ըստ բարձ՛,
սիսեռն, սիսուան. Թիթեղն, Թիթ
ղու՛նք: Ըստ փոխ՛, դե՛ն, դե՛ի.
գրե՛լ, գրի՛լ. տեարք, տերանց:

Լ.) Ըստ դրման՝ հանել, Էհան.
սիրտ, ՚ի սրտէ՛: Ըստ փոխարկ՛
սէր, սերոյ. Էգ, Էգի. սէթ, սէթայ.
տէր, տեառն. նու՛նէ, նու՛նեայ:
Լ. յսպէս և զայլ ձայնաւոր
տա՛ռսն իմա:

Սաե երկու բաղաձայնքս՝ ա, ր,
փոխարկին յիրեարս ՚ի հետեւ
Էալսդ: Վա՛ռն, դը՛ան. Լեա՛ն,

Լերին ॥ այր , առն . տէր , տեառն ॥
բռնամ , բորձի . դառնամ , դարձայ

Եւ յայցանէ ամցւոց պարտիս
ճանաչել զտառսն բառից՝ Թէ
զձայնաւորսն Թէ զբաղաձայնսն՝
Թէ որ տառ բնականէ այնմ բա
ռի , և որ եկամուտ : Ամ Թէ
որ տառ անխախտ մնայ , և որն
բառնի կամ փոխարկի :

Եւ յն որ անխախտ մնայ , անշարժ
անո՛ւնի : Եւ այն որ բառնի կամ
փոխարկի , շարժական կոչի :

Իարձեալ՝ այն որ բառին իւրնէ
ըստ արմատոյն , սեպհական կամ
բնական կոչի : Եւ այն որ ՚ի փո
խակերպիլն եդեալէ ՚ի յարմա
տոյն , եկամուտ իւրացելէ նմա :

Որ ևս ըստ նոյն փոխել կերպին
իբրու սեպհական է նմա :

Յառաջ Եւ Որոյ շէրն Յեւ
Դնիւ ուղոր է : Պրոհ 30

Ի Լերջնում բառից դնիւ յի՛

երկուց ձայնաւորաց միայն պատ
 կանի . որք են , ա , ո : Սկայն գի
 տելիէ , զի ամենայն յատուկ ան
 ուանց՝ որոց վերջն այբիւ եզերի՝
 ուղղականն և ուղղականավերջքն
 որք են սկզբնահոլովք՝ յի ոչ Է ու
 նին . ոպ Լ ննա . զաննա . ցաննա .
 ով աննա : Յուդա . զյուդա . ՚ի
 յուդա . ով յուդա : Լ զարիա .
 զազարիա . ցազարիա . ով ազարիա
 Վաղատիա . զգաղատիա . ՚ի գա
 ղատիա . ով գաղատիա . և այլ :
 Իսկ վերջահոլովք այբիւ եզե
 րեալք՝ յի ով պարտին կերպանալ :
 որպէս Յեսուայ . զեսուայ . ՚ի յես
 ուայ : Սեթայ . զսեթայ . ՚ի սեթայ
 Վաւ աննա , յուդա , ազարիա ,
 դնին ուրեք յի ով ա . լինելով
 սեռական ՚ի տեղի դնիլոյ՝ այի :
 զոր յերեսն 244 յիշեցաք :
 Իսկ հասարակ անուանք՝ այբիւ
 եզերեալք՝ Թէ ուղղականք
 Թէ հոլովեալք՝ յի ով կերպանան :

որպէս Լւրբայ • զարբայ • ցարբայ •
 ո՛վ արբայ • Սառայ • զԺառայ •
 ՚ի ծառայ • ո՛վ ծոյ, և բազումք •
 Լսկ այնոքիկ՝ որոց վերջն լինի՝
 ոյ, Թէ հասարակ Թէ յատուկ՝
 Թէ ուղղական Թէ հողովեալ՝
 յի ո՛վ պարտին կերպանալ ամբն •
 որպէս՝ Վոյ • զգոյ • ՚ի գոյ • ո՛վ գոյ •
 Խնճոյ • զխնճոյ • ՚ի խնճոյ • ո՛վ խնճոյ •
 Եոյ • զնոյ • ցնոյ • առնոյ • ո՛վ նոյ •
 Լճ՛ այլ ո՛չ գոյ կարծեմ յտուկ •
 որոյ վերջն իցէ՝ ոյ • Լճ՛ պատկա
 նեալքն ևս կերպիցս հողովմանց՝
 ոյ, ւոյ, յի ո՛վ պարտին եզերիլ
 ոպ և եդան • Յորոց են և ընդու
 նեւուրիքս՝ եալ, լի • բացեալ բա
 ցելոյ • բանալի բանալոյ •
 Վերանու՛անքն ևս՝ ոյ, և յօդքն
 յի ո՛վ են • Վայց՝ ո, եթէ իցէ
 ուղղական՝ յի ո՛չ ունի • Լսկ Թէ
 իցէ սեռական՝ յի ո՛վ դնիլ ասեն
 հինքն • սակայն այժմ զոր և իցէ՝
 ո, առանց յի ոյ գծագրեն •

Լայից հրամայականքն յի ոչ ու
նին: գնա՛, գրեա՛, դարձո՛, և այլ:

Իսկ այլքն յիով են. եթէ գնայ,
երբ գնայ, յորժամ գնայ, և այլ:
Լին մնացլ անհոլով մասանց թէ
որնէ յիով և որն ոչ, յեդերոցն
'ի կարգին բա՛ւալ ծանուցանի:

Լին տառս այս՝ յ, որովհետև
հաղորդութի ունի ընդ ձայն
աւորոցն, նոցին նման ուրեք դնի,
ուրեք բառնի, ուրեք փոխարկի:
Իսիւ, նա՛ նայն: նորա՛ նորայն |
սա՛ սայս: սորա՛ սորայս :

Իսիւ, այր՛ արք | հայր՛ հարք |
մայր՛ մարք | եղբայր՛ եղբարք |
քոյր՛ քորք: Փիսիւ, լոյս՛ լու
սոյ. լուսաւոր | լոյծ՛ լուծել
լուծումն, և այլ:

Լին այս դրմունք ձայնաւորաց՝
աա. աե. աէ. աի. աո. աօ | ոա. ոե.
ոէ. ոի. ոօ, որք այբիւ կամ ոյիւ
սկզբնաւորին, ուր ոչ ունիցին
բաղաձայն 'ի միջի, յիով հնարին

շարակցիլ և երկվանկանալ։ Ոպ
 կայանք . վայել . ՚ի բայէ . բայի .
 այո . նայօղ | գոյակ . շոյել . ՚ինոյէ
 նոյի . քոյոյ . գոյօղ , և նմանք :
 Օ որպիսեաց ունիմք ասելինչ
 և ՚ի կիրառութեն վանկի . վսրոյ
 առայժմ այսքան :

Յաղագս Յորմարագրութեան .
 Պրոփ 31

Յարմարագրութի է՝ զբառն՝
 իւր սեպհական գրովն գրել
 և տառինչ օտար ոչ խառնել ՚ինա
 Լ՛ն լինի այս՝ ճանաչելով զճընչ
 մուսս լծորդացն բաղաձայնից
 կամ և ձայնաւորաց : Լ՛ն սեպ
 հական գիրն բառին այնէ , որ ոչ
 միայն արտաբերմամբ ճանաչի ,
 այլ և հաստատ տրպաւորմամբ ՚ի
 մտի . թէ այսինչ բառ՝ այսինչ
 գրով կերպաւորի և գրի :
 Լ՛ն կարի յոյժ հարկաւորէ գի
 տել զայս . առանց որոյ թէ և բա

զում գիտութիւնս ունիցիս ,
նչես տակաւին գրոց աշակերտ :
( ) Ի եթէ ոք զսեպուհ տառն
բառից նչ կարիցէ ճանաչել ,
Թէ և բազում ինչ գիտիցէ 'ի գր
րոց' նչասի գիտուն . զի զգիտե
ցելն սխալ գծագրէ : Եւ զինչ
օգուտ նմա 'իշատ գիտելոյն . Ե
թէ ոչ գիտելով զճնշմունս լծոր
դացն՝ զգողն կող գրիցէ կամ ըզ
կողն գող ॥ ըզ հոտն հօտ գրիցէ
կամ զհօտն հոտ : Եւ յսպէս ըզ
պարկն բարկ , կամ զբարկն պարկ ॥
զբագինն պագին , և ըզ հաճելն
հաջել : Որև զճախն՝ զճախն՝ և
զցախն անզանազան դնելով խան
գարիցէ զբանն : Ուրեմն ապա
բազում ջանս պարտիս ունիլ
առայս . զի մի՛ յորժամ գրիցես ինչ
կատակ և խաղալիկ լինիցիս :
Որ Թէ և ոչ կատակիցիս՝ զինչ
օգուտ . մինչ դու ինքնին յարակ
Թիւրիս 'ի գրելէ : Ոչ զայն ասեմ

և զայլսն իմա: Լ'ըդ' որ զիւրսն
 այսպս խառնակ գրիցէ, զայլոց
 գրեցիսն բարուք գիտել ուն կա
 թիցէ: Լ'ն եզերումն առցէ աստ'
 բազում բանից պատկանանորս
 և երկարելիս:

Յազգս Պատուաբերութան:
 Պր: 32

Պատիւնն որ դնի ի վր' բառից'
 է' առ ՚ի բառնալ զտառս ու
 մանս և կարճել զգրուածն: ուն
 ան, այ, ան, և այլ:
 Լ'այց գիտելիէ, զի ՚ի բառիցն
 որք պատուով սովոր են դնիլ,
 բառնայ պատիւնն ոչ միայն ըզ
 ձայնանորսն, այլ և զբազաձայնսն:
 Ուն' ան. քս. ան. իել. սրբութի
 կամ սրբութի, կամ սրբութի, և այլ:
 Լ'սկ ՚ի յայլ բառից որք ոչ են
 յոյժ սովոր պատուով գծագրիլ,
 միջին ձայնանորքն միայն բռնին.
 ուն' դաստն, իմաստն, և այլ:
 ԴԷ. 529

Լ'սացի՛ (միջին ձայնա՛նորքն ,)
 զի ո՛չէ պարտ բառնալ կամ զա
 ռաջին կամ զվերջին գիրն քօից,
 Թէ ձայնա՛նոր Թէ բաղաձայն:
 Ար Թէ և հոլովման նախդիր ու
 նիցի , ոչ ինքնէ բառնալի և ոչ
 նախդիրն . զի ա՛նէր լինին այնպի
 գրու՛ածք . այսպի և զվերջն իմա :
 Ե՛ւ այն բառք՝ որոց բաղաձայնքն
 նոյն են ընդ այլում ըստ նոյն դը
 րուԹե՛ն՝ ո՛չ են դնելիք պատու՛ով
 զի մի՛ շփոթեալք լինիցին : Արպի
 հատորն՝ Թէ գրիցք՝ հօր , կարէ՛
 իմանիլ և հատեր : այսպի և այլք :
 Եւ և այն բառ որ ո՛չէ ծանօթ
 բաղմաց՝ ո՛չէ բնա՛ւ պատու՛ագը
 րելի . զի ինքն անյայտ գոլով՝ կըր
 կին անյայտանայ և ո՛չ ձանաչի :
 Ե՛ւ Թէպէտ բազում խրատք պի
 տոյանան պատու՛ագրուԹե՛ն առ՛ի
 բարւոք գծագրիլ՝ Ը զանազան
 բառից հնդիպման , սակայն զայս
 միայն ծանիր և բա՛ւէ , Թէ՛ ի հա

մառութեւ թո զբառսն՝ այնպիսի
 կերպիւ պարտիս գծագրել՝ որ
 ծանօթ լիցի ընթերցման ե կամ
 իմացման : Եւ կոչիլն պատիւ՝
 Թի ինձ Թէ՛ նախնիքն զայս՝ վս
 տէրունկն անունաց միայն իցեն
 սահմանեալ առ իորոշիլ յայլ ան
 ուանց . ոպ թէ մեծարումն ան
 ուանցն ալ : Իսկ յետոյ սովորա
 բար եղին և յայլոց վերայ :
 Եւ այս ոպ ասացի է՛ կարծիքն
 մեր . և ոչ իբրու վճիռ Թէ այս է
 ստուգապէս : Եւ գոյ այլ միւս
 նըշան համառութից գրուածոյ՝
 երկորեակ անուն . որ է այս՝ :
 Եւ դի ի սա՛ ի տեղի միայն միոյ
 ձայնաւորի : Արպէս բ՛րբառ .
 կամ բարբ՛ռ . կամ բ՛րբ՛ռ :
 Եւ այս որ ի ներքոյ երկորեա
 կաց ոչ են կցեալ բաղաձայնքն ,
 ի տպմանէն է պատճառեալ . և ոչ
 էթէ այնպէ բացատ պարտի դնիլ :
 Ինի այս նիշ՝ և ընծայրում

կիսատ գրուածոց՝ ՚ի տեղի մնա
 ցելոցն: Երանեալէ այր որ՝ :
Լ՛ճ ուրեք ՚ի բոլոր գրուած մինչ
 տեղին նեղ հանդիպի՝ դնեն ՚ի
 տեղի այբի զմի միայն ճիւղն նո
 ըին որէ այս : : որև ճիւղայբ
 Կ սիւնակ կոչի: Լ՛ճ ուն պատիւն
 ոչ բառնայ զառաջին և զվերջին
 տառան բառից, այսպէ և սա՛ ոչ դը
 նի ՚ի նոյն տեղիս. այլ ՚ի մէջն: ուն
 արդւոր, ասոց, ազրիա, և այլ:
Լ՛ռ նախնեօքն մերովք՝ էին և նը
 շանագիրք առ ՚ի յոյժ համառօտել
 ըզ գրուածսն. բայց այժմս սա
 կաւք ոմանք ՚ի նոցանէ ածին ՚ի
 գործ. որպէս ՚Յ և այլ:
Բայց ասացեալս նշանագիր՝ եր
 կուս տեսակս ունի. գրաձև,
 այլաձև: Գրաձև այն է, որ ՚ի գը
 ըոցն մերոց ձևացեալէ. որպէս՝
 Ը, և այլ: Լ՛ճ այլաձև այն է,
 որոյ ձևն այլէ ՚ի գըոցն մերոց.
 որպէս ՚Յ, և այլ:

Յաղագս Տեգալայմո-Լեան ,
որ է Լիբանոն-Լի Ս . անիի .

Պրաի 33

Ե՛ն ծանխ'ր աստ , զի վանկն'
է' որ ըստ ինքեան բառ է ,
և է' որ մասն է բառի .

Լ . յն որ ըստ ինքեան բառ է , ըզ
տառան նորին դիւրապս Տեգեն
ամենեքեան . ոչ փեռեկտելով 'ի
միմեանց . բայց թէ կարի' Տամբա
կագոյն իցէ : Իսկ զտառան այ
նոցիկ որք մասունք են բառից ,
բազումք փեռեկտեն անՏամուք
'ի Տեգելն կամ 'ի գրելն . ոպ տր
գէտ մսագործ զայնդաման յօշել
լն տեղւոյն ոչ գիտելով . այսինքն
ոչ գիտելով բաժանել զբաղա
ձայնան իւրաքինչիւր ձայնանորի .
զի ուղղուի և թիւրուի Տեգա
կազմութեան' 'ի բաժանումն բա
ղաձայնիցն կայանայ : Ե՛ն այս է
կանոն Տեգակազմութեան , զի 'ի
կազ

կազմելն զվանկս բազմավանկ բա
ռից, պարտիմք նայիլ թէ քանի՞
բազաճայնք գտանին անդ իմէջ
երկուց ձայնաւորացն:

Եթէ մի միայն գտանի, պարտիմք
կցել զնա Ը հետագայ ձայնաւո
րին և ո՛չ Ը առաջնոյն: Ս'գոն, ա
նուև, բա ըի, և այլ: Եւ թէ եր
կուք կամ այլ աւելեք լինիցին,
պարտիմք նոյնպէ զմինն տալ հե
տագայ ձայնաւորին՝ և զայլն բա
ղադրել ընդ առաջնոյն: ոպ, դար
ձիր, դարձ ցուք, և այլ:

Եւ այսպէս յամենայնուամ հեգի
մի միայն բաղաճայն տալիէ յետին
ձայնաւորին, որպէս ցուցաւ:
և ո՛չ սկսանիլ զվանկ թարց բա
ղաճայնի. եթէ ոչ՝ զի ոչ իցէ անդ
բաղաճայն: ոպ ո ըակ, է ակ, և":

Վայց զմէջն բարդեալ բառից
որով լինի կցումն՝ ո՛չէ պարտ
հեգել ըստ ասացել խրատուս.
զի մի՛ տառ ինչ ՚ի միոյ բառէ առ

միւսն անցնիցէ : Ու թէ հեգել
մարդաս պան . հողես պան . եթ
նարիեան : Օ ի որպէս զտառս
միոյ վանկի ո՛չէ պարտ կրճատել
և տալ միւսում , այսպէս և ՚ի
մէջ բառիցն է նկատելի : Ուստի
պարտէ ՚ի հեգելն՝ բժանել մարտ
սպան , և յարտաբերելն հնչել
մարտաս պան : Լ յսպ և այլքն :

Սոյնպ և ՚ի մէջ երկճայն վանկից
զայսոսիկ դրութիս , եա , եօ , իւ ,
այ , ոյ , ո՛չէ պարտ բաժանել ՚ի
միմեանց : զի մինչ բաժանին այս
պիտիքս , անկանի վանկն յերկ
ճայնուէ : Ս երջաւոր երկճայնքս
այ , ոյ , յորժամ ճայնաւորի հան
դիպեալ իմիասին հնչիցեն , երկ
ճայնութիւն որէ ՚ի վերջնումն ա
ռաջին վանկին , երևի ՚ի սկզբան
յետին ճայնաւորին . վս զի այնպ
վայելէ արտաբերիլ : Ու ահա ,
կայանք՝ արտաբերի ուն կա եանք :
գոյակ՝ ուն գո եակ : կայուն՝ ուն

կա իւն: գոյուի՝ ույ գո իւթիւն:

Լ յապիսիքս ուրեմն ՚ի Տեգիլն
այլաւ քժնին և ՚ի Տնչելն այլաւ:

Ի Տեգիլն՝ կայ անք, և ՚ի Տնչելն՝
կա եանք. այսւյ և միւսքն:

Սոցին նման և սոքին, աւ, եւ,
իւ և այլն՝ յորժամ ձայնաւորի

Տանդիպիցին, այլապէս Տեգին
և այլապէս Տնչեն: Այ զաւակ՝

Տեգի զաւակ, և Տնչէ զաւակ:

Լ յսւյ թեւ առ, Տիւ անդ, և այլ:
Լ ինչէ պարտ Տեգել զաւակ,

թեւ առ, Տիւ անդ. զի Տիւնին
ինչէ պատկան սկզբնադիր լինիլ

տառից ույ ասցլ յեր" 488:

Լ նուանք այբիւ եզերեալք ա
ռանց յիոյ՝ մինչ Տանդիպին այլոս

տառի, յիով կցին լնն և լինին
երկձայն: Արգոն, նա, նայն. զնո
րայն. զսառայն. զւային, և այլ:

Լ ինչ այս այնէ, որ յերեմն 525:
ըստ դրման յի ասացաւ:

Յորժամ իմէջ երկուց վանկից

բաղաձայն ոչ գտանի, իմէջ նոցին
 երկձայն ճշուամն մտանէ. ոչ գլը
 մամբ, այլ ճնչմամբ: Արն էակ,
 արտաբերի ոն է եակ, և ոչ ոն
 էակ: Ա, ի, ոն է յի. և ոչ է ի:
 Ասիա, ոն ասի եա. և ոչ ասի ա:
 Ասիոյ, ոն ասի եոյ. և ոչ ասի ոյ:
 ըստայսց և այլք այսպիսիք:
 Ա՛ն ծանիր աստ, զի գիտելն ըզ
 կանոն հեգակազմութե՛ պի
 տոյանայ մանա՛անդ ՚ի գրադար
 ձուամն գրու՛ածոց ՚ի տողէ՛ ՚ի տող:
 Օ ՚ի ՚ի գրելն մեր ինչ՝ թէ մնա
 ցեալ ծայրիկն տողին չկարիցէ
 տանիլ զքոլոր բառն բազմավանկ,
 պարտիմք բաժանել զվանկսն նո
 ղին ըստ ասացեալ խրատուդ:
 Ա՛ն տեսանել՝ թէ զմին վանկն
 կարէ տանիլ տեղին՝ գրել զնա
 անդ, և զմնացեալսն ՚ի միւս տողն
 անցուցնել: Արգո՞ն, զազարոս բա
 րեկամ մեր ննջեաց:
 Ա՛ն թէ զերկուսն կարէ տանիլ

տեղին, նոյնպէս պարտիմք գրել զեր
կուսան անդ, և զայն ՚ի միւսումն
սկսանիլ: Արգո՞, զազարոս բարե
կամ մեր ննջեաց: Այսպէս և այլն:
Եւ ոչէ պարտ ամենեւին զտառսն
վանկին փեռեկտել ՚ի միմեանց.
այսինքն զմի բաժինն գրել աստ
՚ի ծայրն տողին, և զմնացեալսն
՚ի միւս տողն անցուցանել: զի
տառ իմն միոյ վանկին ուր և դը
նիցի, և այլքն նորին անդ ՚ի նոյն
տեղւոջ պարտին գտանիլ: զի ոպ
միոյ վանկին մի է հեգումն, այսպէ
և տեղին պարտի լինիլ մի:

Եւ արդ ուրեմն որ ոչ գիտիցէ
բաժանել ըստ արհեստին որպէ
ասացաք՝ զմասունս բազմավանկ
բառից, բարւոք գրադարձուի
ոչ կարէ առնել: Արպիսեաց թէ
և գտանին ինչ ըստ արհեստի,
որպէս և բանք շարադրանաց,
ոչ են գովելիք. զի ոչ զարհեստն
գիտելով առնեն զայն, այլ ըստ

Տանդիպման, կամ ճանաչմամբ իմն
առանց արհեստի: Եւ այսու է
յայտ, զի ըզհարցումն ուրուք
առ ստուգել ոչ կարեն: Եւ յոր
տու՛՛ղն է իմաստից՝ լցցէ՛ զթե
րութիւնս մեր ամէն:

Իսկ արդ՝ դիմելով անդրէն ՚ի
յոճն մեր՝ ծանիր ևս, զի վանկքն
որք՝ ը՛ ճնչեն, ոչ յամենայնում
հարկանորին ունիլ դրմամբ ըզ
տառն էի. այլ զօրութի՛ ունիլ
ցուցնին: զի այս տառ՝ ը, ՚ի սկզբ
բան ձայնից ոչ սկսանողաց սէիւ
կամ զայիւ, կամ և շայիւ, դնի և
արտաբերի Եւ այլ ձայնա՛նորացն:
ոպ՛ ընդ. ը՛բիշ. ըղձալի, և այլ:
Իսկ իմէջ ամենայն ձայնից՝ և ՚ի
սկզբան սէիւ, զայիւ, կամ շայիւ
սկսանողաց՝ ոչ դնի ներդործիւ.
այլ՝ զօրութեամբ իմացեալ լինի
ըստ սովորութեան նախնեացն.
Բայց արտաբերի որպէս եդեալ:

Օրօրինակ՝ ԳԽԵԼ, արտաբերի
որպէս

որպէս գրեալ: Փրփել, ուն Ժրփել:
 Սրփի, ուն Ժրփի: Օ գասո, ուն
 Ժրփո: Շ Ժրփո, ուն Ժրփո:
 Լճ զայսնիս Թարց յիշման երի
 ոչէ պարտ հեգել. զի Թէպէտ
 ՚ի գրելն ոչ դնի, բայց ՚ի հեգելն
 պարտի դնիլ, այսինքն յիշել:
 քանզի առանց ձայնանորի վանկ
 հեգել անհամար թիէ: որպէս և
 յերեսն 472 եղև յիշեցեալ:
 Օ որ կերպ և յերեսն 499 իբր
 զնշմար ինչ եղաք սականուկ:
 Իսկ ՚ի գրելն մինչ հասանիմք ՚ի
 ծայր տողին՝ ուր զօրութեամբ
 եթիւ ճնչելի վանկ հատել ՚ի բա
 ուէ՝ հարկանորիցի դնիլ միայնակ,
 զօրութիւն ճնչելի տառս՝ ը, անդ
 ներգործութեամբ պարտի դնիլ
 զի ընթեռնել լինիցի: Սրփո, փլը
 կիչն մեր յիսոս ամենակարօղ գը
 նաց առ հայր և առ քց զհոգին ըս
 փոփիչ տրամեցելոցն յադմայ:
 Լ սացի՝ (զի ընթեռնել լինիցի)

զի թէ փաղառուի հցէ վանկն,
 կարէ թէպէտ ընթեռնանիլ ա
 ռանց եթի. ուն քր: բայց թէ հցէ
 միաբաղաձայն՝ թարց եթի ո՛չ ըն
 թեռնանի լը ինքեան. իբրու՝ գ
 նաց, որ է անոճ և անտեղի, և վս
 վանկանալոյ էրին այսքան:
 Լ՝ որդ՝ զկնի հեգակազմութեան՝
 դարձլ զվանկաց գիտելի՛ է, զի
 վանկս՝ ոյ, մինչ ըստ ինքեան
 լինի երկձայն, արտաբերի մէջն
 ըստ իւրում՝ յատուկ ձայնին՝ ու
 Ուն Խոյ, որ է անուն արու ոչխա
 ըի և քաղաքի: Եւա յորժամ
 ձայնաւորի հանդիպի՝ զնոյն հըն
 չումն ունի. ուն խոյոց, գոյից, և՛
 Լսկ յորժամ բաղաձայնի հան
 դիպիցի՝ արտաբերի որպէս ույ:
 Ս՛րգոն, խոյս, լոյս, բոյն, գոյն,
 թոյն, զքոյդ, և այլ:
 Լ՝ յսն՝ իւ, յորժամ երկձայնա
 նայ՝ արտաբերի հիւնն իբրև՝ ու:
 սակայն ո՛չ պարզ՝ ու, այլ սկզբ
 նա

նաւոր երկձայն ունի եռու: Ս' րգոն
 իւր, թիւր, եղջիւր, և այլ:
 Անկա՛ ով, ՚ի սակաւ ուրեք
 ճնչէ՛ ունի ու իսկ ՚ի բազում ուրեք
 արտաբերի մերձ ճնչմանս՝ օվ:
 Ունի ծով, ո՛վ ծով. ջրով, թղթով,
 կիւքով, և այլ: Եւ ճնչումնս այս՝
 է՛ իմէջ ճնչմանցս՝ ո, օ: Եւ կատեա՛
 փորձառու թէ՛ և յայտէ:
 Անկա՛ ու, երբեմն լինի պարզ
 ձայնաւոր. որն թուր, սուր, ա
 մուր, և՛: Երբեմն լինի մի պարզ
 բաղաձայն, վ: որպէս շինուած,
 արուեստ: որք արտաբերին որն
 շինված, արվեստ: Երբեմն լինի՛
 ըվ. որն նուաստ, շուայտ: ուք
 ճնչեն ունի նրվաստ, շրվայտ:
 Նորժամ լինի՛ ըվ, հեգի՛ ու. և
 ճնչէ՛ ըվ: զի հեգի՛ շինուած,
 և ճնչէ շինված: հեգի՛ նուաստ
 և ճնչէ նրվաստ: Եւ թէպէտ ո
 մանք գրեն շինուած, նուաստ,
 բայց ոչէ պատկան: Օ ի ոչէ

պարտ հիւնին բաղաձայնանալ
 զկնի բաղձնի, կամ լինիլ սկզբ
 նադիր տառից ունի ՚ի վերոյսն ա
 սացւ: Իսկ դտեցլն այնալ յայսմիկ
 տպեցման, վն հարկին պահանջելոյ
 եղեալէ: զոր ոչ կարեն գիտել
 անծանօթքն տպագրարանի:
 Անկա՛ օղ, ընդունելութեան՝
 ուր ոչ ունիցի զտառինչ զկնի,
 կամ թէ ունիցի բաղաձայն՝ օղ
 դնիլ պարտի: ունի ծնօղ. ծնօղն.
 ծնօղք. զծնօղսն: Իսկ ՚ի հանդի
 պիլն ձայնաւորի, ող դնիլ կանո
 նեցեալէ: ունի ծնողի. ՚ի ծնողէ.
 ծնողաց. ծնողօք. ծնողուի, և այլ:

Յապո Սոսոփանութեան:

Որէ Կերտոտութի Բաաբ:

Պրաի 34

Ստուգաբանութիւնէ՛ գիտել
 զզանազան զօրութիս այն
 պիտի բառից՝ որք այլ և այլ նշա
 նակութիւնս ունիցին:

ԼճՆ ունօղք այլևայլ նշանակու
 Թեանց՝ են նախ հոմանունքն։
 Ուն օյ՝ նշանակէ զմարդն և ըզ
 մաղարայն։ Սօյ՝ նշանակէ զծը
 նօղն և զծառ։ Լճն՝ է տեսողա
 կանն, մատանոյ ակն, և ջրոյ ակն։
 որք յիշեցլք են։ Լճի և՝ ակնու
 նիլ. որ է ումէտ ունիլ։ Որոց պէս
 ՚ի մեր լեզուս սակաւք գոն։
 Լճստ այսց են և համաբայքն .
 որք երկուց բայից նշանակուիս
 ունին։ Ուն իշէն է՝ անունել,
 և հրաւիրել։ Լճստ առաջնոյն
 առնու հոլով ուն յերեսն 390 :
 Լճստ երկրորդին որպէս 393 :
 Լճօնի՝ նշանակէ զօթեանիլն և
 զզգեցումն. տես յերեսն 285 :
 Սոյնպիսիք են , պահել . ձգել .
 մեկնել . կարել . վարիլ , և այլ .
 Լճիւր՝ այլևայլ նշանակուիս
 ունօղք՝ են հասարակ բայքն՝
 և այլք որք ըստ հարկաց վարին .
 ունելով մի և նոյն ձայնիւ զնշա
 թե .

նակուի ներգործականի և կրանո
րականի: զորոց պատմի յերեսան

49. 96. 97. 112. 263. 412, և այլ:

Այլ և այլ նշանակուիս
ունողք՝ են այսպիսիք, ջրաբեր.
մեծագործ. մշտալուր. անտես.
անգործ. և այլ: Այլ ջրի ջրաբեր՝
է՛ այն որ բերէ զջուրն: և այն՝
որ ՚ի ջրոյ բերեալ լինի:

Այլ գործ՝ է՛ այն որ զմեծամեծս
գործէ: և այն՝ որ զինքն մեծ ոմն
գործեալէ: Այլ արտաբեր, է՛ այն որ

միշտ լսէ. և այն, որ միշտ լսի:
Այլ արտաբեր, է՛ այն որ ոչ տեսնի: բայց
կարէ՛ և նշանակիլ այն՝ որ ոչ տե
սանէ: Այլ այսպիսիք ամենեքեան՝

են ըստ ներգործական և կրանո
րական նշանակութեան:

Այլ գործ, է՛ այն որ ոչ գործէ թէ
պէտ ունի զգործ: է՛ և այն որ ոչ
ունի զգործ: Այլ յս երկուքս՝
են ըն ներգործական նշանակուէ:
Նշանակին երկուք ևս ըն կրանո

րական նշանակութեան: ւ այն՝
որ չի՛ գործըվեր: և երկու այն՝
որ տակաւին չէ՛ գործըվեր:

Լ՛ յսպէս իմա և զայլն:

Չորրորդ՝ այլ և այլ նշանակութիս
ունողք՝ են համաբառքն:

Այ՛ աչի, է՛ անուն ուղղական. և
երրորդ գէ՛մն բայիս՝ աչի՛:

Գա՛նի) գան գանի գանի՛ն ॥ գա
նիմ՝ գանիս գանի՛: և քզումք են

այսպիսիք: Ը՛ ստայսց են և եզա
կան հրամայականք ոմանք կողմ

նական բայից: որպէս շօ՛ր՝ լսեմ
լու՛այ լու՛ր ॥ լու՛ր լոյ՛ զլու՛ր:

Ը՛ցի) (եզական հրամայականք,
զի ձայնս՝ շօ՛ր, մինչ ք բային լի

նի յոգնական՝ լու՛արու՛ք, բայ՛ է
միայն և ո՛չ անուն: Լ՛ն ըստ ան

ու՛ան՝ շօ՛ր, անու՛ն է միայն և ո՛չ
բայ: Ը՛ ստայսմ են՝ Բ՛եր, մի՛ բե

րեր ॥ բեր բերոյ: Տե՛ս, մի՛ տե
սաներ ॥ տես տեսոյ, և այլ:

(Օրհնէ) Թէպէտ է՛ բայ՝ օրհնեմք

օրհնէք օրհնեն, Սակայն նշանա
 կի ևս օրհնութի: Բստորում և
 ասի՝ իւղօրհնէք, ջրօրհնէք:
 Հերու ՚ի սոյնում աւուր դռն
 բացէքիս՝ եղև հիմնարկէքն ե
 կեղեցւոյս: Բայց՝ ջրօրհնէք,
 դռնբացէք, վս բարձման ձայն
 աւորին անուանցս՝ ջուր, դուռն,
 անկանին ՚ի բայութի. և անուն
 միայն նշանակին: Իսկ՝ իւղօր
 հնէք, հիմնարկէք, կարեն բայա
 նալ և անուանանալ: Ո՛րգո՛ն,
 Օրթմ իւղօրհնէք, լինի իւղօր
 հնէք: Լ՛ւրի՛ք եղբարք, հիմնար
 կէք եկեղեցւոյս. կատարելով ըզ
 հիմնարկէքն: Լ՛ճ տե՛ս, զե՛ ՚ի
 հայցականս սոցին և յայլն՝ վեր
 ջին տառս՝ ք, ո՛չ փոխարկի ՚ի ս.
 որպէս այլոց յոգնականաց և
 յոգնակերպից:

Սիրելոյ) է սեռկն ըունելուես՝
 սիրեալ, և աներեւոյթ բայիս՝ սի
 բել: Որոց երկուցն ևս սեռկնն

լինի՝ սիրելոյ։ Փրկւոյ, է վերջին
կերպն ընդունելութեց, փրկող
փրկիչ. փրկեալ. փրկելի. փրկե
լոց։ Լինի ևս սեռական. փրք
կեալք, փրկելոց։

Լյուր, ալր, են սեռինք յօդիցս՝
այս, այդ։ Լան և տեղական մակ
բայք։ որք և յեր՝ 166 յիշեցան։

Ուր ձայնս՝ ալր՝ սխալմամբ
անոր եղեալէ։

Լէն, է՝ անուն ընդհանրական.
ամէն մարդ բանական է։

Լ՝ և մակբայ հաստատական.
ամէն ասեմ ձեզ։ Լինի և միջար
կուծիւն մինչ արտառուչ արտա
բերի, ամէն եղիցի՝ եղիցի։

Որև եշիցի եշիցի՝ միջարկուծիւն
լինի աստ. վս կրկնեալ և արտա
մուտ հնչելոյն։ տե՛ս յեր՝ 320։ 3

Լյայ և՝ լու, է բայ հրամայա
կան մինչ այսպէս արտաբերի,
Թող զգիրքդ աստ. մեք պահեմք
զդա։ Լա՛ լինի միջարկուծիւն

յայնժամ, մինչ ոք չսեւի ինչ
պատմիցէ. և զզուեալ ոք ասիցէ
սրտառու հնչմամբ՝ Թող:

Սասայց իմա և զայնս՝ որք ու
րեք նախդիրք են և ուրեք մակ
բայք: Կամ ուրեք մակբայք և
ուրեք շաղկապք: Կամ ուրեք
անուն և ուրեք մակբայ, և այլն:
Եւ բառք բազմանշանք կարի՝
Բզուճք են. որոց այնք հմտանան
որք զկրթիլն սիրեն: Ընթերցիք
և զերեսն 507 մինչև ՚ի 511:

Յազգս Կիրառութեան
Ընթի: Պրն 35

Կիրառութի բանի՝ է շարամա
նութի մասանց բանին Է իրեարս
ըստ կանոնի քերթողացն: Ար ու
նի երկուս գլխաւոր տեսութիս,
համաձայնութի և հոլովառութի.
զորս ուսար ՚ի յերկրորդամ հատո
րիս: Բայց սակայն որք կամիցին
կրթել զինքեանս ՚ի շարադրութի

պարտին ջանաւ և կրթիլ զե ըզ
դիտանորութի իմն այլևայլ շա
րադրութեամբ կերպանորիցեն.
որք զանազան շարադրութեամբ
զնոյն իմացումն ունիցին:

Եւ եշիցի Ռշ օրինակ սասայելոյս՝ չիսս
սոսանս այս: Եւրանեալէ այր, որ ոչ
գնաց ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց:
որ ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց ոչ գնաց:
որ ոչ գնաց ՚ի յամբարշտաց խորհուրդս:
որ յամբարշտաց խորհուրդս ոչ գնաց:
որ ոչ կմցն գնլ ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց:
որ ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց ոչ կամե՞ գնալ:
որ յամբարշտաց խորհուրդս ամբարշտաց ոչ կամեցն:
որ ոչ կամե՞ ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց գնալ:
որ գնալ ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց ոչ կամե՞:
որ յամբարշտաց խորհուրդս ոչ կամեցն գնալ:
որ ոչ եղև խորհուրդակից ամբարշտաց:
որ ամբարշտաց ոչ խորհուրդակիցեցան:
որ խորհուրդակիցիլ ամբարշտաց ոչ հաճեցն:
որ զխորհուրդս ամբարշտաց ոչ ընկալան:
որ զամբարշտացն ոչ ընկլ զխորհուրդս:
որ ոչ գնաց խորհուրդակիցիլ ամբարշտաց:

որ 'ի խՏդակցւի ամբ" ոչ գնաց,
որում խՏդն ամբ" ոչ հաճոյացւ,
որում չեղև գնլ բնան' իխոր" ամ:
որում գարշելիէ ամբշտցն խոր":
Լն այլ բզւմ կարէ լինիլ այսպ
այլևայլ ձևով զնոյն մի դիտան
որութիւնն ցուցանել: Վամ ըզ
բառսն յետև յառաջ դասելով.
կամ դրմամբ այլևս բառից. կամ
փոխարկմամբ բառից և կերպից.
և կամ թէ իսկ բառնալով զբառ
ինչ: Վասելով սակայն ըզնոյն
խմացումն դիտան'որութե.

Վերմմբ այսպէս, երանեալէ այր,
որ ոչ գնաց երբէք 'ի չար խոր
հուրդս ամբարիշտ արանց:

Վո՞րիմմբ այսպէս, երանի առն,
որում չեղև բնան' երթալ 'ի ժո
ղովս չարասիրաց: Իսկ բարձմմբ,
յորժմ կերպս (ոչ գնաց երբէք
'ի չար խոր" ամբարիշտ արանց,
) ա՞ի, որ ոչ գնաց 'ի խոր" ամբշտց:
Իսկ զբառսն յետև յառաջ դա

սելով՝ եդան ահա ի վերոյ զանա
զան կերպիւն: Լ՛յսպէս իմա և
զայլոց բանից զանազան դրուեց
և պէսպէս կերպից ի վր նոյն մի
դիտանորութեան:

Լ՛ն աստ գիտելի է, զի որպէս
այլ է շինել զնանն, որ է նաւ
արարուի: և այլ է վարելն զնա,
որ է նաւավարուի: և երկոքենն
ևս են կիրառութիք նաւի:
Լ՛յսպէս այլ է կիրառութիք բա
նին ըստ շարադրելոյ՝ որ մինչև
ցայժմ ասացան: և այլ է կիրա
ռութի նորին ըստ վերժանելոյ՝
որ դեռևս ասելի է:

Յառֆս Կ երժանութեան:
Պր: 36

Կ երժանութիւն է՝ անսխալ
ընթերցումն արհեստա
ւոր շարագրածաց:
Լ՛յսինքն՝ այնպէս ընթեռնու
լզ շարագրածան քերթողաց, որ

յարտաբերելն զնս՝ սխալումն ինչ
նչ լինիցի։ Եւ ասի վերծանի-
զի որ բարոյք ընթեռնու զշարա
գրածն, վեր առնու և ծանի՛,
այսինքն իմանայ և ճանաչէ ըզ
միտն բնին։ Եւ որովհետև բանն
է՛ ևս բառ և վանկ և տառ, յո
րոց է ինքն բաղկացլ, լինի սխա
լումն յարտաբերութեան բանին՝
կամ ՚ի տառն և ՚ի բառն, կամ ՚ի
վանկն, և կամ ՚ի բանն։

Ինի սխալումն արտաբերութե
ր՝ տառն և ՚ի բառն, յորժամ ըզ
շուրն ճուր ասես, և զբանտն
պանտ ॥ զգետն գէտ ասես, կամ
զգէտն գետ ॥ զհնչիւնն հնչիւն
ասես, և զբանիւն բանիւն։ ॥

Կմ թէ զտառսն աւելի և պիս ա
սելով՝ հանցես զբառն ՚ի կերպէն։

Ինի սխալումն ՚ի վանկն, յորժմ
զտառ ինչ ՚ի վանկէս, կմ զվանկն
՚ի բառէն կլանել լինիցի։ Թարց
մտի և շուտափոյթ ասելով։

Որպէս բազումք առ ՚ի կատարել
 զթիւն միայն, ոպ հարկ ինչ բըռ
 նուք եդեալ ՚ի վերայ, այնպէս
 շուտփոյթ ասեն զսաղմոսն սբ,
 մինչ զի ոչ միայն նշանակութիք
 բառիցն անյայտանան, այլ նաև
 գրեթէ՝ իբրև անյօդ արտահնչ
 մուկք զօդն բաբախեն: Ըստո
 ղում և արբեալք և կամ քնով
 ծանրացելք՝ յերեկոյին ժամուն
 զննելոյն պաշտօն ոպ թէ ասելով
 իբրու կատարեն: Ս որ կերպ
 շատ լաւ լինէր թէ բնաւ ոչ ա
 սէին: քան թէ իբր զպատարագն
 նախաշահիղ սպանջին՝ չուղիղ
 սրբոիւ անընդունակ ընծայեն
 անկարօտին: յորոց դատիւոյ ար
 ժանեաց՝ մի և դատօղս է:
 Եւ արդ՝ ասացել սխալմուկքդ
 տառից վանկից և բառից՝ թպտ
 են և բանից, ըստորում բանն է
 և բառ և վանկ և տառ: Սակայն
 յատուկ սխալումն առ բանս այն է

յորժմոք թարց արհեստի առ
 գանուէր և տրոհուի ընթեռնը
 լով՝ զարհեստաւոր շարագրածն
 խանգար արտաբերիցէ: Իբրու
 եղծանելով զիմացումն գրեալ
 բանին անդ: Օ ի որպիսի ձեռն
 անհմուտ նաւավարին՝ անվայել
 չանայ կազմեցեալն ՚ի հմտագոյն
 նաւարարէն: Լ. յսպ և ՚ի ձեռն
 անհմուտ ընթերցողին՝ աւերե
 թի արհեստաւոր շարագրածն
 քերթողին: Լ. ուպ այն որ խոր
 տակէ զնաւն ոչէ նաւավար,
 այլ նաւաւեր: Լ. յսպէս անհը
 մուտ ընթերցողն ոչէ վերծանող՝
 այլ եղծանող կամ կործանող:
 Լ. որդուրեմն յետ գիտելոյ զշա
 րագրութիս մասանց բանին ը ար
 հեստին, հարկաւոր է գիտել և
 զայնս՝ թարց որոց տգեղանայ բա
 րոք գրւածն քերթողին: որք են
 Լ. ռոգանութին և Տրոհութին.
 զորոց այժմ ասելի է:

Յաղագս Լուսոգան հոսել տն օ

Պրտի 37

Լուսոգանու ին է կառավարող
արտաբերուէ . որև կարէ՛
ասիլ՝ համասացունաճոյ :

Լսացաւ՝ կառավարող : զի թարց
առուգանութի ընթերցունաճն ,
է ուն ձի սանձարձակ առանց կա
ռավարողի : կամ ուն նաւ ինքնա
չըջիկ առանց հմուտ ղեկողի ուն
նշմարեցաւ ի վերոյ : Լսապէս և
զհամն իմա : Լսե սեռք առուգա
նութեց՝ են չորք : Ալորակ . Լմա
նակ . հագագ . Լշանակ :

Ալորակն է երեք : շէշտ՝ . բութ՝ .
պարոյկ : Լմանակն է երկու :
երկար . սուղ : հագագն է ևս
երկու : թաւ . սոսկ : Լշանակն է
երեք : մակակէտ՝ . ենթամայ
եղնգաճև ( ) որև միջառումն
կամ պարփակումն ասի :

Լսե ահայ զնշանագիծսն իւրա

բանջիւրոց եդաք զկնի ան՛անցն
բաց ՚ի սոսկէն : զի այն ո՛չ գոյր
ձուլեցեալ Ը այլոց կապարեայց
տրպագրարանի տրպեցման այսր
գրգուկի : Եւ է սոսկն գիծ իմն
շեշտանշան . առեալ ՚ի գլուխն
բուլթ : զոր կերպ ՚ի յայլոց գլխն
կամ ՚ի տրպեալն տեսցես :

Յաշագս Աւրախայ :

Եշտն որ է ասել սուր, է նը
շան զվանկն սուր ճնչելոյ .
այսինքն ՚ի վեր սաստելոյ : որգոհ,
ղա՛զարէ՛ արի՛ եկ արտաքս :
ո՛վ մարդ՝ գրեա՛ զոր տեսանետդ :

Եւ ուրեք էական բայն Ը ան
ո՛ւան որ է բան, ՚ի բայէ՛ կամ
յանո՛ւանէ՛ սովա՛ն որոշի : որչան,
այն որ վա՛րժ է գիտուե՛ վարժէ՛
Լ զայլս : Եւ որ միշտ ՚ի վարժ
ման է, գիտէ՛ նա՛ թէ՛ ո՛րչափ ինչ
շահի ոք ՚ի վարժմանէ՛ :

Բուլթն՝ որ է ասել ծանր կամ
գուլ, է՛ նշան զվանկն ցած Տըն

ճեւոյ. այսինքն 'ի վայր հարթելոյ:
որպէս զազարէ՛: ո՛վ մարդ՛:
Սակայն կիրառումն սորին 'իսոյն
պիսի տեղիս՝ աղօտացեալէ այժմ
'ի մէնջ: Աստի այժմ առ մեօք
ոչ այնքան 'ի գործ ածի բուժն
վասն զվանկն ցած հնչելոյ 'ի մէջ
թիւն ասացունաճոց, որքան առ 'ի
տրոհել զքան՝ Ը 'իստիցն եդեալ
լինի. զոր Ը նս տեսցես անդ:
Սարոյկն՝ որ է ասել ելեէջ,
է նշան զվանկն 'ի սկզբան իվեր
սաստելոյ, 'ի վախճանի ի վայր հար
թելոյ: ոպ 'ի հարցական բանս է
տեսանել: զինչ. ընդէր. ուր.
քանի՞: ( ) 'ի այսպիսի ձայնք 'ի
միում հնչման ելեէջս առնեն.
այսինքն իվեր սաստին և 'ի վայր
հարթին ըստ ալեացն 'ի վէմ հա
րելոյ: Որպէս ահա պարոյկն է՝
շեշտ և բուժ: զի իներքին ծայ
րէ՛ անտի մինչև ցկէսն է՛ շեշտ՝.
և անտի մինչև ցկատարն բուժ՛:

Պարոյկն և շեշուն զբանս զայս
 պիսիս՝ Գոս նստար, աշտօր փեսեր,
 'ի չորս ինչմունս փոխակերպեն :
Ա՛րգոն, Դո՛ւ նստար . Դո՛ւ նստար :
 Դո՛ւ նստար . Դո՛ւ նստար :
Լ՛Տա՛ այսոքիկ չորեքին կերպքս՝
 չորս այլ և այլ իմացմունս ունին :
Յառաջնումն՝ զանձն հարցանէ
 նստողին . նա՛ էր թէ այլ ոք :
Յերկրորդումն՝ զնստիլն հարցանէ
 և ո՛չ զանձն : **Յերրորդումն՝** զանձն
 ստուգէ նստողին թէ նա՛ էր :
Իսկ 'ի չորրորդումն՝ զնստիլն ստուգէ .
 եբրու պսելով, գիտե՛մ որ նստար :
Պարոյկս այս՝ 'ի քզում ուրեք
 զստորասականն բացասկն շինէ,
 և զբացասականն ստորասական :
Ստորասականն բացասկն ո՛րգոն,
 ասացի՛ք եզ թէ մի գնար : **Արէ**
 ասել, ո՛չ ասացի : **Իսկ** բացասա-
 կանն ստորասկն ո՛րիէն, ո՛չ ասացի
 քեզ թէ մի՛տար : ո՛րէ ասել, ասցի՛ :
Լ՛. յսպէս և զայլն իմա :

Լ՝ որք՝ երիցս այսոցիկ՝ ոլորակ
 ասացան. որ է ասել ելև էջ.
 զի շեշտն ելանէ և բուժն իջա
 նէ՝. և պարոյկն է՝ ՚ի նոցանէ՝ և
 ոչ այլ. զի ՚ի նոյն ՚ի միում վանկի
 ելանէ և իջանէ ոպ և ցուցան:

Լ՝ այց տես, զի որովհետև ոլո
 րակն՝ է՝ ասել ելև էջ, շեշտն
 ըստ ինքեան և բուժն ը ինքեան
 ոչ կարեն կոչիլ ոլորակ. զի մինն
 ելանէ միայն և միւսն իջանէ միայն
Սակայն կոչին ոլորակ այնու,
 զի մասունք են ոլորիին. զի մինն
 ելանելով և միւսն իջանելով՝ եր
 կուքն մի ոլորակ լինին ոպ և է՝
 իսկ պարոյկն. որ զերկուսն ևս ու
 նելով՝ կարէ՝ ըստ ինքեան կոչիլ
 ոլորակ ոպ և ձևն վկայէ, վսյ պա
 րոյկն՝ պարոյկ կոչի կամ ոլորակ:

Յայտն լ՝ Գանակոյ:

Երկարն է՝ նշան զվանկն եր
 կար հնչելոյ: ոպ ՚ի միջարկու
 թիսն, ո՛ լի է որքան ներես տր:
Բլ:

աւանդ՝ զի ոչ լուսայ քեզ: Եղո՛ւկ
Թէ զինչ՝ լինիցիմ:

Սուղն՝ որ է ասել կարճ, կամ
շուտանց, ՚ի տաղական բանսն՝
դնի ի վր թուուցանելեաց՝ վասն
միաչափ բերելոյ զտողսն: Արմ
այս, Լ իմ գործոյս զոր գրծցի.
Էեմ այլ մընար Թէ՞ այդ ինձ լինի:
Գորում Լէ՞՞ր, արտաբերի ուն
Թայդ. զի երկու տողքն միաչափ
գայցեն ութ ութ վանկ:

Լ՛ն երկոքին սոքա՝ ամանակ
ասացան. զի այս յայտէ ամցւն,
որ երկար և կարճ ելումն շնչոյ՝
ժամանակաւ՝ ճնաչի: զի յերկար
ելումն շնչոյ՝ երկար ժամանակ
ներմուծանի, և ՚ի կարճն կարճ:

Հագագն թառ և Սոսի:

Թ. աւն՝ է՝ նշան Թաւ բաղա
ձայնից. առ ՚ի ցուցանել զթանձ
րութի նոցին: ուն Թ՛. Լ՛. Խ՛:
Սակայն ոչ գոյ այժմ այս սովո
րութիւն. այլ դնի միայն ՚ի վր
Դէ.

Բաղաձայն Տիւնի առ'ի ցուցա
 նել թէ՛ է՛ հագագ և ոչ ճնչումն :
 ուն սրտի՛ւ . բանի՛ւ . գանի՛ւ , եւ այ :
 Ա՛սցի՛ (է՛ հագագ և ոչ ճնչումն :)
 զի թէպէտ ելուզման թէ ձայն
 ա՛ւորաց թէ բաղաձայնից՝ կարէ՛
 ասիլ ճնչումն : Սակայն առ'ի զանա
 զանել 'ի միմեանց զերկուս Տընչ
 մուսնս՝ ելուզման ձայնա՛ւորաց
 ասի ճնչումն , և բաղաձայնից հա
 գագ : զի 'ի ճնչման ձայնա՛ւորցն
 հագագ ոչ երևի : Ա՛ն թէ՛ զինչէ
 հագագ , նկատեա՛ զճնչումն բաղա
 ձայնին և այն է : Ա՛ն տե՛ս այսու ,
 զի ձայնա՛ւորքս՝ է , ի , յորժամ լի
 նին՝ եա , եօ , իւ , իբր զհագագ
 ճնչեն և ոչ իբր զպարզ ձայնա՛ւոր .
 զի ճնչումն ընդմիջական , հագագ
 յա՛նէտ ասի չ պարզ ձայնա՛ւոր :
 Սոսկն է՛ նշան նուրբ բղձնից .
 բայց և այն այժմ՝ի գործ ածիլ
 ոչ ունի : և սոյն այս է պատճառ
 ոչ գողոյն նր՛ աստ 'ի կատարեայս :

Օտար Եւրոպացի:

Մակակէտն որ է ասել վերնա
կէտ , ի վերքան զտողն դնի
յետկոյս նախդիր ինոյ . առ ՚ի նը
շանակել թէ տառս այս՝ ի , ո՛չ է
բնական տառ բառին , այլ եկա
մուտ : որ և սակա՛ ինչ՝ միջոցա՛
դնի : ուն ՚ի սիրտ . ՚ի սրտէ . և այլ :

Օ այս՝ ոմանք ի վրձն միատառ
նախդրաց՝ և յօդից եզատառից
դնել կանոնեն . առ ՚ի ցուցանել
(ուն ասացի) զդրական գոլն տա
ռին այնորիկ և ո՛չ բնական :

Արոց և ես թէնս ունիմ հա՛ւա
նիլ , սակայն զի չէ եղեալ սովո
րութիւն՝ ՚ի բազմացն տարա
ձայնիլ չէ՛ բարւոք :

Եւթամնայն որ է ասել ՚ի ներ
քոյ դնելի , է՛ կցօղ երկուց
ծայրից ուն սղմինդր որ է քինէտ :

Օ ՚ի յորժամ ՚ի ծայր տողին կի
սատ մնայ բառն , դնի եւթամնայն
՚ի ներքոյ , առ ՚ի ցոյց՝ թէ մի՛ յա
մե

մենար ՚ի վանկիդ զի կիսատ է .
այլ անց փութով ՚ի միւս տողն
կցել զերկուսդ իմիասին և այնպ
կցմամբ ընթեռնուլ ոպ ՚ի միում
տողով : Ամանք զենթամնայն՝ ձյն
աւորաւ եզերել կիսատից միայն
դնել կանոնեն : Իսկ ինձ՝ ամե
նայն կիսատից դնել բարուք գոլ
թուի . հետևելով յունաց

յորոց առեալ էմք :

Դնի ևս Լանթամնայն ՚ի ներքոյ
բարդեալ բառից որք ոչ այբիւ
և ոչ փոխարկմամբ իցեն բաղկա
ցեալք : Արոց լինի ենթամնայն
սղմինդր կամ շաղկապ ՚ի տեղի
այբի : ոպ մեծ ակն . լայն երես .
նեղ սիրտ . և այլ : Լճ վասն զի
այսպիսիքս կարեն լինիլ և չբարդ
որպէս յիշեալ էմք յերեսն 202 ,
դնի ենթամնայն ՚ի մէջ երկուցն
իներքոյ , առ ՚ի ցուցանել զգոլն
բարդեալ : Ար և ՚ի բարդիլն այլ
ճնչումն ունի , և յոչ գոլն՝ այլ :

Լ'դնգաձևն ( ) որ և միջա
նուումն կամ պարփակուումն ասի,
է' նշան' թէ այս բան զոր միջա
ռեալ պարփակեմք՝ ոչ է' ի կարգէ
շարադրութեդ. այլ ունարտաքոյ
ինչ մտուումն ՚ի ներքս: որն այս,
Լ'ս զքեզ ստուգիւ՛ն ո՛վ սիրե՛լի՛
(թէ և ոչ հաւատաս բանիս)
անձնակից գոլ գիտեմ ինձ:

Օ որ կերպ մինչ ընթեռնու ոք,
՚ի մտանելն ՚ի միջառուումն՝ ուն թէ
խոտորի՛ ՚ի շարագրածոյն: Լ'սկ
մինչ թողու զայն ՚ի բաց և ասէ
այսն, ես զքեզ ստուգիւ՛ն ո՛վ սի
րե՛լի՛ անձնակից գոլ գիտեմ ինձ,
անխոտոր ընթանայ շարադրելն:
Լ'ս թէ պէտ ա՛յս է զօրուի եղըն
գաձև նշանացս դէմ առ դէմ,
սակայն դնեն ուրեք զմինն միայն
մօտ ՚ի ծայրս տողից առ ՚ի որոշել
ինչ, զի պարզագոյն լիցի իմաց
ու՛ածն: ասեա յերեսն 153:

Լ'սկ և դէմ առ դէմ կարեն աս

դնիլ ըստ հաճուէ շարադրողին
առ'ի որոշել կամ զգիծ ինչ կամ
ըզ վանկ կամ զբառ կամ զբան
զի դիւրիմաց լինիցի: Աստի է
ըւի թէ կոչեցեալդ Ռէսուսմն,
մեծ օգտութի ունի շարադրուէ
յայսպիսի տեղիս, ուր զինչ և իցէ
որոշիլ հարկանորիցի:

Եւ արդ' ասացլ նշանագիծ քս
շեշտ, և այլն' թէպէտ շատ կա
րեն 'ի կիրարկանիլ, սակայն պի
տանութիւն սոցին յայնժամ է
ըւի, յորժամ 'ի հարկանոր տե
ղիս 'ի գործ ածիցին: Եւ հար
կանոր տեղին այն է, ուր է թէ
ոչ դնիցին' շիութի' բանն:

Օ որօրինակ 'իբանս, (ոյլ մարդ'
գրեա՛ զոր տեսանեսդ,) թէ դնի
շեշտն թէ ոչ, 'ի հարկէ սովորւեն
շեշտանան երկուքս՝ ոչ, գրեա՛:
Եւ բոլ թէ բնութեամբ ունելոյ
յայսպիսի տեղիս զհնչելն սուր:

Եւսկ մինչ ասի (պետրոսն վարդա

պետէ.) երկուս ունելով իմաց
 ունաճս, եթէ ոչ դնիցի շէշտ',
 շիտթուն լինի բանն: Օ ի կարէ
 ասիլ, պետրոսն վարդապետ է:
 պետրոսն վարդապետէ: Արովք
 ասա՛ պիտանութի շէշտին երև
 եցաւ աստ. առ'ի որոշել զիմաց
 ունաճսն: Իսկ թէ այլում բա
 ռի հանդիպեալ լը յարմար հընչ
 մանն պահանջելոյ՝ վարդապետէն
 ոչ շէշտանայ: Յայնժամ եչին
 շէշտանալն՝ էին բացատ դրմամբն
 որոշի, և միւսն կից դրմամբ:
 Ո՛րքո՞ն, պետրոսն լա՛ վրդապետ է:
 պետրոսն լա՛ վրդապետ է:
 Այսպէ և թաւս՛ յայսպիսի տե
 ղիս, (լցաւ թիւ գրուածոցն,) թէ
 պետրոսն յարմարէ դնիլ, սակայն՝
 թէ դնի թէ ոչ, իբրու բնութի
 ունելով զնոյն հնչումն՝ այլազգ
 հնչել ոչ կարեն: Իսկ ձայնս,
 (տիւն) որ է վանկն միաձայն և
 բառն ցերեկ, եթէ ոչ ունիցի

զթաւն, ինի վանկն երկձայն, և
բառն անուն գրոյ. տիւն, ըէ, ցոյ:
Լ. յսպէս և զայլոց զհարկաւոր
տեղիսն իմա:

Պարձլ գիտելիէ, զի Ժ նշանա
գիծքդ առողջանուէց որք եդան,
ոչ եթէ ըստ պատահման ինչ նշա
նագծեցեալք են. իբրու թէ ույ
և հանդիպեալիցէ. այլ ամենե
քեան յարմար ըստայնմ նշանա
կուէ զոր նշանակեն՝ ձևակեր
պեալք են: զորօրինակ՝

Եշտն՝ ըստայնմ զի սուր հա
նել նշանակէ զձայնն, սուրէ և
ձև նորին: Եւ զի խոտոր դնի
դէպ յընթեռնլիսն, նշանակէ զո
լորին դէպ առ բուծն: զի յետ
ելման իջումն է:

Բուծն՝ ըստ որում արկար և
վայրահակ նշանակէ զձայնն,
ծանրաձևէ և ինքն: Արոյ ըսկը
սումն ՚ի վերուսա՝ է՝ ՚ի խոտոր
կողմանէ շեշտին. ելումն Ը իջման

նշանակելով ունիլ զառնչութիւն:
Պարոյկն ասացեալէ. թէ կէսն
շէշտ է և կէսն բուժ:

Երկարն յոյժ յայտնագոյնէ.
որև յերգկն բանսն դնի առ ՚ի
յամեցուցանել զունչն:

Սուղն՝ ծայր ինչ ոչ ունելով՝
նշանակի ամփոփ գոլ առանց ել
ման. որպէս է՝ և վանկ նորին
կարճ և խափան:

Սակակէտն՝ յետկոյս նայելով
զնախդիր տառն ՚ի իբրու թէ
զկնի իւր քարշէ. նշանակելով՝
թէ բացատ դնիլ պարտի սակաւ
ինչ ՚ի բառէն ոպ իվեր ասացաւ:

Որև որքանիկ ինչ ունի զատուի
տեղեաւ, այնքանիկ ինչ և շըն
չովն պարտի գոլ:

Ենթամնայն ևս յայտնագոյն
իմն ունի զձևն ըստ իւրումն նշա
նակութեան: զի որպ սղմինդրն
զոր քինէտ անցաք որէ շաղկապ՝
ըմբռնիչ ծայրկունս ունի առ

Երկուս կողմունս: Այսպէս և
Էնթամուայն զնոյն ունելով նշա
նակուի ու պասացաք, ըմբռնողի
ունի զձև ՚ի ներքուստ ՚ի վեր:

Սիջառու մն ( ) այնքան յայտ
նագոյն ունի զձևն ըստ իւրում
գործոյն, մինչ զի ինքնին իսկ ձևն
իւր՝ Թարց մեկնութե իրիք վար
դապետէ Թէ առ ինչ գործ ՚ի
կիրածի: Իսկ զձևոց Թաւին
և սոսկին՝ (Թաւտ և նոքին յար
մար են ձևագծեցէլք,) չունիմ
սակայն ասելինչ:

Ոմանք առողանութիւն՝ միայն
զայնս ասեն, որք ելլէ ջս ու
նին ձայնի. որք են ոլորակքն:

Եւ այլք զերկարն և զսուղն ըզ
հետ առնուն. որք երկարել
կամ նո՛ւազել ունին զձայնն:

Իսկ մեք ըստ այլոց ևս ոմանց,
զտասն նշանագիծան ևս ՚ի մի փա
կեալ՝ առողանութի անո՛ւանեցաք
վս գոլոյն միապ յօրինիչք բանին:

Լ՛նարդ՝ Թէպէտ յոյժ հարկա
նորէ գծագրողին գիտել
զայսոսիկ զամ և ածել ՚ի գործ
լատ տեղւոյն: Սակայն ևս առա
նել ընթերցողինէ գիտելի քան
գծագրողին: զի Թէ ընթերցողն
տգէտէ սոցունց, Թէ և բարոք
գրեցեալիցէ, ա՛նքի՛ ընթերց
ունաճն որպէս ասացաք: Իսկ Թէ
հմուտէ վերծանողն, Թէ և ո՛չ
գրեցեալիցէ ըստ ոճին, նա՛ ըստ
ոճին ընթեռնու: ( ) Ի այնէ հը
մուտ ընթերցող՝ որ ո՛չ միայն ՚ի
գրմանէ առողանուԹեցն՝ այլ ՚ի
նոյն ՚ի բանէն ճանաչէ զյարմար
կերպն արտաբերուէ: Ի՛նչպէս
գրմունք առողանուԹեցն Թէպէտ
հարկանորք են որպէս ասացա՛ն,
սակայն համբակացն վասն են և
ո՛չ գիտնոցն: զի գիտունքն ուր Թէ
ինքեանք են առողանուԹիւնք:
զի և առողանուԹիւն՝ ՚ի գիտնոցն
սահմանեցլք են: Լ՛նայս բա՛ն:

Տրոհութիւն որ է կէտադրու
թիւնն՝ է այն, որ ցուցանէ
զտեղիս շնչառութե՛ ՚ի ընթերց
ու՛ածսն: Եւ ունի նշանս երբս:

Ստորակէտ, ॥ Միջակէտ. ॥

Աւերջակէտ: ॥

Ստորակէտ ասի, կամ ստորատ,
զի տեղեալ և ձևով և գործով
ստորնային է. այսինքն ներքնյին:

Տեղեալ, զի սակաւ ինչ ինեղբոյ
դնի ք զտողն: Չեւ, զի կիսատ
ձև ունի և ոչ բոլոր: Իսկ գործով,
զի գործ ստորատին այն է՝ նշա
նակել զբանն գոլ անկատար:

զի առ այն սահմանեցեալ է՝ թէ
զկնի անկատար բանից դնիցի:

Իսկ անկատարն՝ յայտէ զի ստո
րն է կատարելոյն: Վսորոյ ասի
և գործով ստորնային:

Միջակէտ ասի. զի ձևով և գոր

Ժողովի մէջէ ստորատին և վերջա
կէտին : Չե՞ղ, զի ստորատն է
կէս, վերջակէտն երկու : Իսկ
միջակէտն մի . որ լինի ՚ի մէջ կե-
տոյն և երկուքին : Իսկ գործող,
զի գործ միջակիտի այն է՝ դնիլ
զկնի այնպիսի բանի՝ որ ոչ անկա
տար իցէ և ոչ եզերեալ : Ար լի
նի ի մէջ երկոցունց . այսինքն ան-
կատարին և ծայրացելոյն :

Ս երջակէտ ասի : զի դնի ըզ
կնի՝ վերջացեալ բանից . որք ա-
սին եզերեալք կամ ծայրացլք :

Եւ զօրինակ երկից կիտիցդ տե՛ս
զայս և բա՛ւ է : Եթէ պահես
զպատու՛իրանս տն, ճշմարիտ սի-
րող ես նմա . և նա՛ իսկ սիրեսցէ
զքեզ : Իսկ եթէ ոչ պահես զպատ-
ու՛իրանսն, մի՛ պարծիր դու սիրող
զնա . զի և նա՛ ոչ սիրէ զքեզ :

Իսկ թէ անկատար զկնի անկա-
տարի հանդիպիցի, քանի և իցէ՝
դնելի՛ է անդ ստորատն : Ս՛րգո՛ն,

Լ՝ յն որ ջանայ ուսանիլ և ո՛չ կարէ, և այն որ կարէ և ո՛չ ջանայ, մի և նո՛յն են երկոքին. զի երկոքինն ևս անո՛ւսք մնան:

Լ՝ յսպէս և տեղիք միջակիտից՝ ուր զկնի միմեանց գայցեն, դնելի՛ է միջակէտն: որգո՛ն, Լ, ր՛՛ այր՝ որ ո՛չ գնաց ՚ի խորհուրդս ամբ՛. ՚ի ճանապարհի մեզ՛՛ նա ո՛չ եկաց. և յաթոռս ժանտից ո՛չ նստաւ:

Լ՝ յսպէս և այլ քանիք և իցեն թէ ստորակէտ թէ միջակէտ:

Լ՝ Ը տէս, զի շնչավերջութիւնք միջակէտին են վերջակիտին՝ յոյժ սակաւ զանազանին ՚ի միմեանց. զի երկոքին ևս զկնի կատարեալ իմացւածոց են դնելիք:

Սակայն միջակէտն դնի զկնի այն պիսի իմացուածոյ, որ թէպէտ կատարեալ բան է ըստ ինքեան, սակայն գո՛յ ևս այլինչ ասելի մինչև ցեզերիլ պարագրուես:

Իսկ վերջակէտն զկնի եզերեալ

պարագրուէն է դնելի: որ հա
սարակորէն ասն ասն. և քեր
թօղք և հռետորք՝ պարագրուի:

Իսկ միջակիտի՛ն եղեալ բանն
որ է ևս կատարեալ ը ինքեան,
կոչի անդամ պարագրութեան:

Իսկ անկատար իմացունածն որ
ստորատի՛ն վերջանայ, կոչի
կիսանդամ պարագրուէ:

Ոմանք ՚ի բազում ուրեք (ոպ և
ոսկան վարդպտն) վս յոյժ կա
տարեալ գոլոյ բանին՝ ՚ի տեղի
միջակիտի զվերջակիտն դնեն:

Լճ չէ թէպէտ խոտելի, սակայն
ը հնոցն այն է յարմար, զի վերջա
կիտն ՚ի յեղերման պարագրու
թեանն դնիցի. ոպ և անուն իւր

յայտ աուն է Վերջի: Որոյ և
ջուխտակ գոլն՝ նշանակէ զմիջա
ռումն՝ այսինքն զպարագրելն ըզ
վերջն բանին: Որոյ զկնի ո՛չ է դը
նելի փոքր գիր. այլ տնագլուխ.

որ է Վլխագիր:

Լ՛ճ Թէպէտ դնելն ուրեք իմէջ
պարագրուէ վերջակէտն չէ ինչ
խոտելի ըստ այնմ են թադատման
զոր ասացաք, նկատելով զյոյժ
կատարեալ գոն բանին: Իսայց
ի գլուխ պարագրուէ՝ այսինքն
ի յաւարտումն տան՝ միջակէտ բը
նաւին ոչէ դնելի: ոսկ և ոչ դը
նեն: եթէ ոչ համբակագոյնք:

Լ՛ճ արդ՝ ստորակէտն այնպէս
պարտի շնչահատիլ, որ ցուցա
նիցէ թէ անկատար է իմացուծն:

Լ՛ճ միջակէտն այնպէս պարտի
շնչահատիլ, որ ցուցանիցէ թէ՛
կատարեալ է թէպէտ իմացուծն
ը ինքեան, սակայն գոյ տակաւին
այլ ինչ ասելի մինչև ցեզերումն
տան: և լինի այս՝ հատումն շըն
չոյն սակաւ ինչ շեշտանալով:
Իսկ շնչահատիլ վերջակէտին՝
բթանալով պարտի վերջանալ.
որ ցուցանիցէ թէ՛ եզերեալ է
իմացուծն:

Լ՛՛՛ աստ 'ի կարգս կէտից ասե
 լի է և բութն' : զորմէ ասել
 աստ' անդ 'ի յառողանութեն խոս
 տացաք : (Յորժամ կէտադրելի
 տեղին յոյժ սակա՛ւ իցէ շնչա՛հա
 տելի, անդ 'ի տեղի կէտի բութն
 դնիլ սովորէ : Այ՛ այս, (որ խորնդ
 րէ՛ առնու.) Ար տեղի ո՛չ է այն
 քան շնչահատելի՛ թէ ստորակէտ
 դնիցի : Լ՛՛՛ այս փոքրիկ շնչա
 հատիլս՝ 'ի տեղի ուրեք այն քան
 յոյժ հարկա՛ւորի՛, մինչ զի յՈՒՂ
 նիլն բութ՝, շփութո՛ւն լինի բուն :
 Օ՛ ի տեղիք կիտիցն թէ՛ստ պա
 հանջեն զկէտան, սակայն ո՛չ են
 այն քան յոյժ հարկա՛ւորք, թէ
 թարց նոցին նաև գիտունն ա՛ւ
 երիցէ զընթերցո՛ւածն : Լ՛՛՛ յ
 որմ յառողանութեն ասացաք,
 գիտունքն 'ի բանէն ճանաչեն ըզ
 յարմար ընթերցումն և ո՛չ 'ինը
 շանացն : Լ՛այց սակայն յայսմի
 տեղուջ (զսաղմոսն քո գրագրին
 Ժ՛ :

Ետու) Թէ բուժն ոչ դնիցի ,
 վս երկդիմի՛ գոլոյ բանին , լինի
 Թէ՛ և գիտունքն իսկ չկարիցեն
 որոշել : Օ ի կարէ՛ իմանիլ Թէ
 (զսաղմոսն քո՛ գրագրին Ետու :)
 կամ Թէ , (զսաղմոսն՝ քո՛ գրա
 գրին Ետու :) Ըստայսմէ (յագգ
 և լիք հացի՛ն՝ նունաղեցան :)
 Աւր եթէ ոչ դնիցի բուժն՝ , կա
 րէ՛ իմանիլ ևս Թէ , յագգ և լիք՝
 հացի՛ն նունաղեցան . որ ոչէ այնպէ :
 և այսպիսիք բազումք գտանին :
 Այս յոյժ հարկանորուի ունի
 բուժն յայնպիսի տեղուջ : զոր
 կերպ և յայլ տեղիս ոմանս յիշել
 եմք : տե՛ս յեր՛ , 325 , 333 , և այլ :
 Եւ Թէ վասն է՛ր բուժն դնի
 յայսպիսի տեղուջ՝ պատճառն
 այսէ : Բուժն՝ (որպէս ասցան)
 ՚ի գոլն ոլորակ՝ ի վայր հարթէ ըզ
 ձայնն . և երբ ձայնն ի վայր հար
 Թի , նունազի՛ ելումս շնչոյն . և
 անտի (որպէս յայտ է նկատողին)

նունազ իմն շնչահատիլ ծնանի. և
լինի այն կէտ նունազ քան զսող
րատն: Եւ այս է պատճառ լինե
լոյ բթոյն ոլորակ և կէտ:

Ուրի վս զճայնն ՚ի վայր բերե
լոյն. ոպ համայն դրմունք նորին
՚ի շարակնոցին: Եւ կէտ վս տա
լոյն զասացեալն ՚ի վերոյս ըզ
նունազն զայն շնչահատումն:

Եւ որովհետև կէտութիւն և ս
ունեցաւ բութն՝, դնեն զնա
՚ի բզամուրեք և ՚ի տեղի ստորա
կէտի. կամ և զստորատն ՚ի տեղի
նորին: «Իգոն, Ար ոչ է ընդիս՝ հա
կառակ իմ է: և որ ոչ ժողովէ
ընդիս, ցրուէ՛: Չի 11. 23:

Եւ հա՛սատ բութն՝ և ստորակէտն,
անխտորաբար ՚ի տեղի միմեանց է
դեալ են: Եւ տես, զի միջակէտն
և վերջակէտն միշտ ՚ի սողին նրս
տին: Եւ ութն՝ ի վերոյ դնի քան
զսողն: Իսկ ստորակէտն, մերթ
ի վերոյ դնի և մերթ ՚ի ներքոյ:

զի մերթ լինի մակակէտ՝ և մերթ
ստորակէտ, : Ա՛ երջանց և զայս
Ժանիր, յորժամ՝ իտեղի ստորա
կէտի կամ միջակէտի (և) հանդի
պիցի, կարելի՛ է թէ ոչ դնիցին
կէտքն. վս՝ զի շաղկապս այս և՛
առանձել տրոհէ զիմացուն՝ ածան
՝ի միմեանց քան զկէտան:

Ա՛ն արդ՝ յետ գիտելոյ զզօրութիս
առողանութեանցն և կէտիցն,
պարտ է գիտել և զենթադատու
թիւնն բանից. և թէ զինչ է
ենթադատութի, ասելի՛ է:

Յաւագս Լանկատորութե:

Պր. 39

Ե՛նթադատութիւն բանից՝
է՛ ճանաչել զմիտս բանին,
թէ որպիսի եղանակա՛ն պատկա
նի արտաբերիլ: Օ՛րորինակ,
այլ եղանակա՛ն պարտ է արտաբե
րել զպատմական բանն, և այլ
եղանակա՛ն զհարցականն: Լ՛՝ յԼ

եղանակա՛ն զաղաչականն, և այլ
 զսպառնականն: Լ՛՝ յլ կերպի՛ն
 զտրտմանն, և այլ զխնդականն:
 Լ՛՝ յլ զՏիացականն, և այլ զզար
 Տուրականն: Լ՛՝ յլ զԳորդորա
 կանն, և այլ զՏրաժարականն:
 Լ՛՝ յլ զխրատականն, և այլ զպատ
 ո՛ւիրականն: Լ՛՛ն այսպէ՛ զամ տե
 սակս բնին պարտէ ենթադատել,
 այ՛իսն ճանաչել և իմանալ, և այնպէ
 անկան եղանակա՛ն արտաբերել
 որ յարեա՛ր իցէ մտացն բանին:
 Ար թէ՛ զայսպէ՛ս ոչ ճանաչիցես,
 առողանու թիւնքն ո՛չ կարեն
 ըստ տեղւոյն ՚ի կիրարկանիլ:
 Օ՛ր ի գործածուիք առողանու
 թեցն՝ յենթադատիլն երևին բա
 նին: զի մինչ ոչ գիտիցես զմիտս
 բանին, զիարդ կարիցես շեշտել
 զվանկն կամ բթել, կամ ոլորա
 կել, և այլն: Լ՛՛ն մինչ այսօքիկ
 ոչ ածին ՚ի գործ ըստ տեղւոյն,
 ո՛չ լենի վերծանումն ուն անցա՛ն:

Եւ ծանիր աստ, զի ՚ի վերծա
նութե տաղական բանից՝ յետ
գիտելոյ զայս ամ որ մինչև ցաստ
ասացաւ, պարտ է գիտել ևս ըզ
ջափն նոցին թէ քանոտնեայ, է
կամ քանավնկեայ. և այնպ վեր
ծանել ըստ իւրում չափուն:

Եւ չափն տաղից՝ են ոտքն նո
ցին. որք կոչին ևս անդամք:

Եւ որք տաղն բաղկանայ յոտից,
և ոտքն ՚ի վանկից: և երեքին սք
տաղ, ոտք, վանկ՝ են երկու երկու:

զի Տաղն լինի հանգէտ և ան
հանգէտ: Ստքն պարզ և բարդ:

Եւ վանկն երկար և սուղ ըստ
հնչմանն: զորոց սակաւ բանիւք
տալով նշմար ինչ՝ անցանելի է:

Յոշոգ Երկուս անի:

Պրի 40

Երկար վանկն կրկին է. բը
նութեամբ և դրութե:
Բնութեամբն՝ է ըստ երից:

1
Եւսի՛ բնութք երկարք են երկար
ձայնաւորքն. ոչ ունելով ՚ի վերջն
բաղաձայն: ույ է, օ: Կ՛մ բէ, բօ:

2
Երկրորդ՝ բնութք երկարք են
վերջաւոր երկձայնքս՝ այ, ոյ:
որպէս՝ ձայն, գոյն, և նմանք:

3
Երրդ՝ ասի բնութեամբ երկար
ո՛ր և իցէ ձայնաւոր, մինչ զկնի իւր
ունիցի բաղաձայն ՚ի սրաձայնից:
ույ խաղ, դէզ, և նմանք:

Իսկ դրութեամբ երկար այն է,
որոյ ձայնաւորն զկնի իւր երկու
կամ երեք բաղաձայն ունիցի:
ույ մարդ, ոսկր, և նմանք:

Որ լինի ևս ՚ի մէջ երկուց վան
կից, կամ երկուց բառից, որոյ
տատրակ, մեծ սագ, անդրէն,
երկ ձայն, և նմանք: Որոց նվակին
վանկքն թէպէտ են միաբաղա
ձայնք ՚ի վերջն, սակայն զկնի ե
կեալ վանկից սկզբան բաղձնքն
կից գալով նոցա ՚ի ճնչելն, նոքին
առջին վանկքն երկար համարին

Յուդա Սուրբ Առնիս :
Պրմի 41

Սուր վանկն ևս կրկին է .
բնութեամբ և դրութիւն :
Բնութիւն ևս կրկին է : 'Սախ'
մինչ աներկար ձայնաւորքն 'ի
վերջն բաղաձայն ոչ ունիցին :
ոպ աննա . այրի . դարձո՛, և նման :
Լորկերդ՝ մինչ ո՛ւ եիցէ ձայնաւոր՝
զկնի իւր ունիցի բաղաձայն 'ի
բթաձայնից : որպ Գաբ, մէգ, և
նմանք : Իսկ դրութիւն սուր այն է,
որ մինչ երրորդ կերպիւն բնութիւն
երկար վանկն՝ ձայնաւորի՝ հան
դիպիցի : որպէս խազ, խազել,
և նմանք : Եւ տես, զի ոպ սրա
ձայնիւն եղեալ երկարն՝ ձայնաւ
որի հանդիպեալ՝ դրութիւն սուր լի
նիլ ասի . ոպ այժմ, խազ, խազել :
Լայպէս և բթաձայնիւն եղեալ
սուրն՝ բաղաձայնի հանդիպեալ,
ասի դրութիւն երկար լինիլ : որպ

գաբ, գաբրիէլ: Արպէս են և
տատրակ. մեծ սագ: Օ ի որո
լստ ինքեան, և Ռժ ըստ ինքեան,
են սուղք ըստ երկր: Կերպին:
Իսկ աստ հանդիպամբ միւս բա
ղաձայնիցն, դրուք երկար լինին
ոպ իվեր ասացաւ: Իայց տէս,
զի հանդիպեալ բաղաձայնքն է
Թէ ՚ի բըթաձայնիցն լինիցին,
ոչ այնքան երկարեն զսուղն որք
երկարեն սրաձայնքն. այլ ոպ Թէ
միջակ առնեն զսուղն իմէջ եր
կարաց և սղեց: որք սակայն դար
ձեալ ՚ի կարգս երկարացն են հա
մաթո՛ւելիք: Ե՛սպէս իմա և
զերդ կերպի՛ւ բնութք երկարն
՚ի հանդիպիլն բթաձայն բաղա
ձայնի: Իսկ Թէ դարձեալ սրա
ձայնի հանդիպիցի, լինի երկար
բնութեամբ և դրութեամբ:
Ինուք վ՛ս նախկին բաղաձայնին
՚ի վերջնումն. և դրուք վ՛ս եկդին:
ոպ իոչ իսւմ, Ռժ Ռժ, և այլք:

Յաշագո Պարչ Որից :

Պրի 42

Պարզ ոտքն լինին երկոտան .
որոց չորքն են երկավանկ ,
և ութն եռավանկ :

Լերկավանկից առաջինն է համ-
բուրն . որ է յերկուց երկարից :
պայծառ : Լերրդն է Ֆժասարն . որ է
յերկայնէ և ՚ի սղէ : վայրի :

Լրրդն է Ֆժաւելն . որ է ՚ի սղէ և
յերկայնէ : տաճար : Չորրդն է
անգայրն յերկուց սղից : ծաղիկ :

Լռավանկից Լռաջինն է ստեղն .
որ է յերկայնէ և յերկուց սը-
ղից . մարգարիտ : Լերկրդ չեւե-
րանն . յերկուց սղից և յերկայնէ
գերանգոյն : Լորրորդ յօշաբրին .
ծայրքն երկայն , մէջն աղօա :

բաղցրաձայն : Չրդն է յօշաշօռն .
ծայրքն սուղք , մէջն երկար :
համարձակ : Նինգրդն է հասեղն ,
յերկուց երկայնից և ՚ի սղէ . եր

Հանկի՞ : Ա եցերդն է աւարտն,
'ի սղէ' և յերկուց երկարաց .
Ժողայի՞ն : Եօթներորդն է ներ
գեւ, յերից սղից . նա՛ շէ լի՞ :
Ութերորդն է սո՛ւն, յերից եր
կարաց . եօթնարփեանն :

Ա՛ն տես, զի որովհետև երկար
և սուղ ելումն շնչոյ՝ ժամա
նակա՛ն ճանաչի ու՛յ յերեսն 56
անցա՛ն, զերկար վանկն առ սուղն
համեմատեալ՝ զերկարն երկամա
նակ անո՛ւանեն, և զսուղն եզա
մանակ : Իբրու թէ երկարն կըրկ
նապատիկ առատ հնչէ քան ըզ
սուղն . և որո՛ւ երկու քան զնա
յամէ՛ հնչումն նորա : Ա ասնորոյ
զանգայտն պարզ ուից երկամա
նակ անո՛ւանեն . վս գոլոյն յեր
կուց սղից : Ս մեծասարն և ըզ
մեծավերջն անո՛ւանեն եռամա
նակ . վս ունելոյն զմի երկար և
զմի սուղ : Իսկ զհամբոյրն կոչեն
քառամանակ . վս գոլոյն յերկուց
եր

Երկարաց: Լ՛ յսպէս իմա և զԵ
ռավանկն, քառամանակ ճնգա
մանակ, վեցամանակ:

Յառաջ Բարդ Որոյ:

Պրի 43

Որպէս պարզ ոտքն ՚ի վանկից
բաղկանան, այսպիսի և բարդքն
՚ի պարզիցն բաղադրին: Լ՛ ռպ
վանկքն պարզ ոտից՝ ասին երկար
և սուղ. երկարն երկամանակ, և
սուղն եզամանակ: Լ՛ յսպէս և
պարզ ոտքն բարդ ոտից՝ ասին
երկար և սուղ. երկար ասի եռա
վանկն, և սուղ երկավանկն:
Լ՛ ռպ պարզ ոտքն ասին երկա
մանակ, եռամանակ, և այլ:
Լ՛ յսպէս և բարդ ոտքն քառա
վանկ, ճնգավանկ, և այլ:
Լ՛ ռպ պարզ ոտից չորքն են եր
կավանկ, և ութն եռավանկ:
Լ՛ յսպի և բարդ ոտից չորքն են
երկոտանիք, և ութն երկոտանիք:

Լ՝րկոտանեցն բարդ ոտից՝ Լ՝ռա
ջինն է համբոյրն. յերկուց եր
կայնից վեցավանկ: Եօթնարիւնն՝
չնորհօք լի: Լ՝րկըդ՝ մեծասարն.
յերկայնէ՝ և՛ի սղէ՛ հնգավանկ:
անեղին՝ տաճար: Լ՝րրորդ՝ մե
ծավերջն. ՚ի սղէ՛ և յերկայնէ՛:
կուսիդ՝ երջանկի: Չորրորդ՝
անգայտն. յերկուց սղից:

Վիստօղք՝ արթունք:

Լ՝ռոտանեցն բարդ ոտից՝ Լ՝ռա
ջինն է ստեղն. յերկայնէ՛ և
յերկուց սղից եօթնավանկ:
քաղցրաձայն՝ տատրակ՝ վայրի:
Լ՝րկըդ վերջատանջն. յերկուց
սղից և յերկայնէ՛: ծաղիկ՝ պայ
ծառ՝ ծովային: Լ՝ըդ քօղաբորբն
ծայրքն երկայն, մէջն սուղ: գե
րագոյն՝ գովեալ՝ տիրամայր:
Չըդ քօղաղօտն. ծայրքն սուղ,
մէջն երկայն: ո՛վ սբ՝ կենսատու՝
նըջան: Չինգերորդ հաւեղն.
յերկուց երկայնից և յաղօտէ՛:

մարգարիտ՝ լուսափայլ՝ անգին։
 Ա եցերդ՝ աւարտեղն. ի սղէ և
 յերկուց երկարաց։ ո՛վ դու՝ հա
 մարձուկ բարեխօս։ Աթոթնրդ՝ ներ
 գեւն. յերից աղօտից՝ քարոզք՝
 բանին՝ կենաց։ Աւթրդ՝ սունքն.
 յերից երկարաց իննավանկեան։
 սք ոսկի՝ քահանայդ՝ նազելի։
 Ան աստ գիտելի՛ է, զի բարդ
 ոտից ոմանք են տողք. յորոց
 անմիջապէս բաղկանայ տաղն։
 Ասկ ոմանքն են կիսատողք. յո
 ռոյ շինի տողն, և անտից տաղն։
 Սորօրինակ՝ եռոտանի բարդ
 ոտքս վերջատանջ, (յայնժամ՝
 սիրով տիրաւան,) է՛ ևս տող.
 որոյ ի չորիցն բաղկացլէ տաղն.
 Ասկ բարդ երկոտանի ոտքս մե
 ծապերջ, (եկեալ՝ մարիամ,) է՛
 կիսատող. որոյ յերկուցն եղելէ
 տողն. և յերկուցն տողից տաղն։
 Ան այսպիսի տողք՝ կարեն կոչել
 նաև՝ յարաբարդ ոտք։

Տաղն որպէս ասացաք՝ լինի
 հանգէտ, կամ անհանգէտ:
 հանգէտ ասի այն, որոյ տողքն
 միաչափ են. ունչ այժմ իսկ ի վերոյ
 եղեալքդ: Իսկ անհանգէտ ասի
 այն, որոյ տողքն ո՛չ են միաչափք:
 ունչ այս, (արթունք զընարթունք.
 բանին բանաւոր ծիծառունք:)
 Որոյ առջին տողն է վերջատանջ
 հնգավանկ. իսկ յետինն քողաղօտ
 եօթնավանկ: Վոյ և անհանգէտ
 այսպիսի: (դասքըն հրէական. էին
 պահապան. սք գերեզմանին յոր
 եդաւ. մարմինն աննրման:)
 Որոյ երրորդ տողն ունի աւել
 պարզ ոտք մի եռավանկ որ է այս,
 յոր երես: Ըստ այսոյ և զայլսն իմա
 Վաւ ծանիր յասացելոցս, թէ
 տաղիցն ոմանք են երկտողեան.
 ոմանք երեքտողեն. և ոմանք չո
 րեքտողեն. և յայտէ նկատողացն:

Լ՛րդ՝ ՚ի չափելն ուրուք տաղս՝
այսինքն ՚ի շինելն, ոչ է բա՛ւակն
դիտելն միայն զչափս քանավան
կուէ՛, այլնաւ՝ թէ յոր տողոջ
որ ոտք պատկանին դնիլ:

Սակայն այս՝ և այլք ՚ի սոյն դի
տուէս՝ ոչ գտանին այժմ ՚ի մեզ:

Ուստի զայս քանս ինչ միայն (ոպ
և այլք) եղաք աստ, զի թէ և
լրութեն ոչ եմք հասու գոնէ
մասնա՛ւորին իբրու ծանօթ լի
նիցիմք: Եւ զի՛ թէ և ոչ կա
լիցեմք չափաբանել ՚ի մէնջ տա
ղական բանս, գոնէ զշինու՛ածս
բանաստեղծից՝ կարիցեմք վեր
ծանել չափաբանապէս:

Եւ զանու՛անս ոտիցն՝ հմեօյր,
ստեղ, և այլն, կարելի՛ էր թէ պտ
մեկնել աստ. թէ հրմ այսպէս
ունին: Սակայն՝ ոչ գողով հար
կա՛ւոր աժմոյս որպէս ասացաք,
այժմ աստէն առ այս ժամանեալ՝
բանիցս վերջ արասցուք:

Լայց արդ՝ ՚ի հասունիլն մեր յայս
 կէտ, զոր օրճնութիւն՝ կամ
 զոր գոհութի մատուցուք ա
 մենատն՝ և հատուցուք զփոխա
 րէնն գթուէ ամենաբաղքը բա
 րերարին: Որ ըստ իւրում բա
 զում գթութեն՝ արժանացոյց
 զանարժանութիս իմ՝ տեսանել
 զաւարտումն տպեցման սորին:

Որ յիրաւի՝ (առ այն՝ զի անհաւ
 աստի՛ է կեանքն մեր,) միշտ յերկ
 բայս էի թէ տեսանիցեմ,

Ո սորոյ Փառք և Վոհութի.
 օրճնութի և փառաբանութի.
 Լըկրպագութի և ծառայութի.
 Պաշտօն և պատիւ ամենակալ
 Տրուէն Վերագոյականն էուէ
 Լ՝ մենասբն Լըրորդուէ և միա
 բուն Վոյուէն և Լ՝ Ծութեան
 Տօր և Որդւոյ և Տոգւոյն սբյ.
 Լ՝ յժմ և միշտ և յանզրաւ
 յաւիտենից յաւտնս
 Լ՝ մէն:

Ա Էրջաբանութիւն զՎարդոյս առ
Լարեմիո Լեւերյոշար :

Աստուծոյս սիրելեցդ իմոց
յայտ լիցի: զի յայտնագոյն
իմն է ամենեցուն՝ թէ գիտութիւն
անճայնոց և մարդկայնոց իրողութեց
գրով անանգեալ են մեզ:
Արոց ոչ այլով ի՛նչ քան թէ գր
րոց ընթերցմամբ առ ծանօթա
նամբ: Իսկ կէտ և քանոն ուղիղ
ընթերցման և լա՛ն իմացման՝ է՛
արհեստս այս քերականութե:

Օ ի որո՞ւ ամ արհեստ թէ ծա
ռայական թէ ազատական՝ ունի
յինքեան քանոն իմն անսխալ որ
ուղղէ՛ զնա և կարգանորէ՛ ,
Լայսպէս որ ինչ գիտութիւն գրով
վճարի՛ ուղղիչ նմա և կարգան
որիչ նախառաջին՝ է՛ քերթողութիւն,
ապա իւրաքանչիւրոյն յա
տուկ քանոնն: Լա՛ն եթէ այսպէ՛
հարկ և պարտ է ուրեմն ընթեր

ցասիրաց՝ նախ զուղղութիւն ըն
թերցմանն ուսանիլ, և ապա նո
վա՛ն առայլս դիմել: Եւ այսո՛ւ
ծանիր զպիտանութի՛ն այսր ար
հեստի, որ քանոն ասացա՛ն ամ
ուսմանց. այսինքն՝ թէ ամաբա
նականաց՝ թէ փիլիսոփայականաց՝
և այլ: Արոց հետևողքն թարց
քերթողուե՛ն՝ ուղիղ և հաստատ
քայլել ո՛չ կարեն: Աւստի որ ոք
ի գիտութիւն գրոց այսու դրո
նովս ոչ մտցէ, թէ և բազում ինչ
ուսանիցի և գիտիցէ, գրոց աշա
կերտ ո՛չ անուննի. իբրու ո՛չ մը
տեալ ընդ դուռն գիտնոց և ո՛չ
համաթունեցեալ ընդ նոսա ըստ
իւրում չափուն: Եւ թէ պէտ
քերթողութի՛ն առայլ մեծամեծ
ուսմունս համեմատեալ է՛ փոքր
և նունազ գիտութի ըստ ինքեան,
սակայն զի դուռնէ մտից մեծա
մեծ ուսմանց՝ է՛ պատունական և
գեր յարգելի, և յո՛չ քան զայլսն

նախստանալի՛: Արպէս բանալին
թէպէտ է՛ փոքր մասնիկ իմն եր
կաթոյ, բայց առանց նորին՝ հա
մայնքն ՚ի գանձին՝ անվայելք մը
նան: Լ՝ յսպ առանց քերթողու
թեան որ է բանալի ամ գրոց,
իմացմունքն ՚ինս թէպէտ ոչ ծած
կին իսպառ, բայց համայնքն՝ հաս
տատ բացայայտիլ ոչ կարեն:

Աստի որովհետև այսքան հար
կանորուի ունի արհեստս այս,
և ամ ընթերցասիրոց է ուսանելի,
կարևոր վարկայ տալ զանձն իմ
յաշխատանս, և շարադրել զգրը
քուկս զայս ՚իշահ ուսումնասէր
եղբարց, և ՚ի փառս անունն փրկի
չին մերոյ Յի Ի, և մօր իւրոյ
միշտ կուսին Սարիամու:

Գիտելի է սակայն, զի ըստ ասից
ուսման հանձարեղի, հացն ոչ է
նկատելի թէ ազնուական ոք ար
դեօք շաղեաց զնա կամ եփեաց,
թէ ուսմիկ ոք անազգի: այլ յայն

միայն է նայելի՛ զի զքաղցն բժշ
 կիցէ։ Լ՝ յսպէս և այս գրքուկ
 մի՛ նկատիցի թէ յուամէ՛ է շարա
 դրեցեալ. որ յետնագո՛յնն է հե
 տևողացն գրոց, և աշակերտացն
 աշակերտ։ Լ՝ յլ յայն միայն նը
 կատիցի՛ թէ գո՛յ արդեօք ՚ի սմա
 օգուտ ինչ լսելոյ և ուսանելոյ։
 Լ՝ որպէս հաց իմն մինչ ունիցի
 զտեղի ինչ այրեցեալ ՚ի յեփիլն,
 ո՛չ այնր վն չուտեն զնա բնա՛նին
 որք զքաղցն ունիցին. այլ զայն
 մասնիկն իբաց հատեալ՝ ուտեն
 զմնացեալն։ Սոյնպէ և ՚ի յայսմիկ
 շարադրութե՛ն թէ անօգուտ ինչ
 խօսեցայ, կամ թէ սխալեցայ և
 ո՛չ իմացայ, ՚ի պտճուս այնց՝ ո՛չ է
 պատկն զբոլորն իբաց ընկենուլ
 զի ՚ի բոլորումն գտանի՛ թերևս
 և օգտակար ինչ։ Աւստի պարտ է
 մտա՛նորաց՝ զանպիտանն իբաց ըն
 կենուլ և զօգտակարն առնուլ
 որ պիտո՛յն իցէ։

ԼԵՂԴ՝ մինչ տեսանիցես այնպի-
 ինչ յայսմ գրքուկի զոր և այլք
 խօսեալ իցեն ճնագունիցն յետոյ,
 զայնպիսիսն զամ՝ յայնց մտածել
 գող գիտիցես և ոչ ՚ի մէնջ. Թէ և
 կարելի է՝ զի զոմանս ՚ի նոցանէ
 դու և ես խորհեալ իցեմք:

ԼԵԱԳԻ՝ (յայնց մտածեալ գող
 ծանիցես և ոչ ՚ի մէնջ,) սակայն
 ոչ յայնցնէ յայնց, և ոչ ՚ի մէնջն
 ՚ի մէնջ. այլ ՚ի միոյնէ ամ և նոյ
 ըինէ սեպհական: Ար պարգևէ
 և տայ որում և կամի՛, յորժամ
 և կամի՛, որքան և կամի՛:

ԼԵՐԴ՝ այնք որք յայլ և այլ տե-
 ղիս յիշին, կամ վս այլ ինչ և
 այլ ինչ մտաց, յայլ և այլ տեղիս
 յիշեցան: Ամ Թէ՛ յորոյ վերայ
 ասելի ինչ մոռացլ, և կամ յետոյ
 մտածեալ, զայն ՚ի պատկին տեղուջ
 դրձլ յիշեցաք: Այ յերեսն 137
 մոռացաք ասել յայսոնէ կմ յայս:
 որոյ պէս և այլք գտանին:

Լ՛ճ արդ՝ ո՛վ ընթերցասէր որ
 դիք սիօնի. մինչ օգնութե՛ն տն
 օգտես ջիք ինչ ՚ի սմանէ՛, զանձան
 ձիր վարժապետն իմ հեզահոգի,
 զածաբան անժատուր վարդապետն
 ջուղայեցի, ՚ի սուրբ աղօթս ձեր
 յիշես ջիք ՚ի տր. վարձս բարեաց
 խնդրելով նմա ՚ի տնէ: Որ ՚ի 1155
 ԹՎին հայոց՝ նախախնամուքն այ
 եկն ՚ի կոստանդնուպօլիս, ծայրա
 գոյն նու՛իրակ անժաէջ գահին
 և մօրն մերոյ սբ Լ. ջիաճնի:
 Լ՛ճ աստ ՚ի կոստանդնուպօլիս Ը
 այլոց եղբարց՝ առ ՚ի վարժել զան
 վարժ խակուի տհաս հասակիս,
 բնւմ աշխատանս աշխատեցան:
 Որև դաս ասելոյ այնքան ունէր
 փոյթ, մինչ զի թէ ՚ի ժամ ճաշոյն
 հանդիպէր, թողոյր զուտելն և
 վճարէր զխրատն: որոյ զհոգին
 լցցէ տր ողորմութե՛ն իւրով:
 Վասցի յողորմութե՛ն տն և վարժա
 պետն նորին և վարժապետն վար

Ժապետին մինչև ցառլին սկիզբն
նոցին . զի առատէ տր ՚ի տուրս
բարեաց առամենեսին :

Ի ուսկ յետոյ զյետնագոռնեղ
վարժեցեալս յիմաստից նոցին
զպաղտասար դպիր կոստանդնու
պօլսեցի, և զՏայրն իմ կեսարացի
զգրիգոր հիւսն, և զՏայրն իմ ըզ
Թուրվանտայն՝ ընդ այլ ննջեցլան
մեր յիշեսլիք ՚ի քս յս՝ քաւու
Թեան մեղաց հանդիպիլ . ամէն :

Յեշարտկարան Տպեյման :

1185
551
736
Եւ արդ՝ տպեցաւ գիրքս Քե
րականութե ՚ի Թվին ն Ծ Զ Ե .
՚ի հայրնպտէ գերահռչակ աթո
ռոյն և մօրն մերոյ սբ Լ շմիածնի
Թեքիրտաղցի Տեանն Լ բրա
համու Լ ըրիցս երանեալ Արքան
կաթողիկոսին ամ հայոց :

Եւ ՚ի Պատրիարգութե սրբոյն
Լ Էմի սբ տընօրինական տե
ղեացն Քի, և կոստանդնուպօլսի

մեծի քնքիս՝ Տեառն Գորիզորի
և Տեառն Ծոհաննիսի Սրբզան
Հովուացն և Լճաբան Ասր
դպտացն։ Ի կոստանդնուպօլիս

քնքի, ի Տպարանի խօճայ կարա
պետի որդի մահտոսի Լճատուրի
և որդւոյ նր տիրացու յօհաննիսի։

Որ մինչ շարէր զկապարեայսն՝
Թէ որք աշխատանս կրեց ընդիս
զգուշուք և նուրբ մտածմամբ
Թէ գլխաւոր բանքն ի գլուխ տո
ղիցն անկանիցին, այն նկատո
ղացն է գիտելի։

Լճորդ՝ յիշեսջիք զսոսա իմաքուր
աղօթս ձեր. որք ըստ բարեսէր
բարուցն իւրեանց՝ տպեցին ըզ
գիրքս զայս. և արդեամբ իսկ օգ
նելով. Նաև զճլու աշխատաւոր
մշակն սոցին մրահար և գրազարկ
զվանեցի սարուխանն։

Լճ յիշողացդ և յիշեցելոցն,
տացէ աղբիւրն ողորմուէ զնե
րուամն յանցանաց. ամէն։

Յանի և Յոսիայի Վախճանի
Բանից Վարդյա :

Ա խտակրուծին որ Ը այլոց	
Միջարկուծիւն ասի	300
Լ ծանցելոց եզերմունքն	42
Լ ծանցելոց ին կերպքն	206
Լ ծանցելոց վերջից խրան	213
Լ ծանցելոց վն խրատք	228
Լ ծանցեալ բայից խրատ	287
Լ մենեքեանին հոլովն	130
Լ նդէմ բայքն 108. 276.	418
Լ նունն 18. 187.	289
Լ նքրմառ ձայնաւորքն	482
Լ ռազդեցուծի վերստին	186
Լ ռոզանուծիւնքն	556
Լ ռդեւեալ խնդիրքն	434
Բ աղադրական նախդիրքն	150
Բ աղաձայնից հնչմունքն	482
Բ աղաձայնքն սուր և բուծ	490
Բ այն 48 : խրատք 80. 260.	279
Բ այք առաջին կերպին Է՛	87
Բ այք երկրորդ կերպին Է՛	90

Բայք երրորդ կերպին «ճ	92
Բանն 14. նաև յերեսն	512
Բառն 13. նաև յերեսն	504
Բողոմուռք Մանկոցն բայից	270
Բնադէմք և դրադէմք	260
Բնական կարգ շարադր. Ե	405
Գոյական և այլն մեկնին	208
Գրեացէք լուսացէք և"	274
Գերանունն 18.	295
Գերանունաց հոլովքն	122
Լազառական և յոգնառին	382
Լանթադատութիւնն	580
Լանթահայականն և մակա"	183
Լորանեալէ: 2 այր: 3 որ	447
Լորկատեսակ նրգրժկնքն	82
Լորկոքեան երեքեան չոր"	131
Լական բայքն և հոլովքն	100
Լին բայիւ եղել բայքն	260
Լ, օ, ես տառ, վանկ, բառ	496
Լնդմիջակն բայից քանիքն	80
Լնդմիջականն ներգրժկն	283

Րնդմիջինն կրան" լինի 283.	412
Րնդունելութիւնն 110.	291
Րնդունելութե քղևամուսնքն	115
Թաւաք նուրբք և միջակք	488
Թիւն անուան յերեսն	203
Վիրառութիւն տառին	520
Վիրառութիւն վանկին	533
Վիրառութիւն բառին	543
Վիրառութիւն բանին	549
Վրանրկնն լմիջ" լինի 283.	411
Վրանորկնի պէս ներգր"	264
Վրկնակքն և նայքն տառից	492
Համաձայնէն և հոլովառ"	307
Համաձայնութի ան" լան"	308
Համաձայն" դերան" լան"	328
Համաձայն" մասնկն ան" լ"	339
Համաձայն" յողի ընդ ան"	345
Համաձայն" պոսխնոյ լ հարց"	351
Համաձայն" բայի լ անուան	353
Հասարակ բայքն 96. 263	412
Հարցկն անուանց հոլովքն	128

Հարցինն յարաբրին լինի	352
Եգակազմութիւնն	533
Ետեմունք մասանց բնին	518
Ինանդ էի և տեսէք զիս	268
Իննն բացայայտի 90	486
Ինչումն է սեռ ամ ձայնից	503
Իրավառութիւնն 3070	368
Իրավառութիւնն անունն	369
Իրավառութիւնն անունն անունն	379
Իրավառութիւնն ներքո՞ր բայից	389
Իրավառութիւնն կրանրին բայից	407
Իրավառութիւնն հսրկ բայից	412
Իրավառութիւնն լիջանն բայից	414
Իրավառութիւնն լունելուէ	432
Իրավառութիւնն միջարկուէ	434
Իրավառութիւնն անունն 220240	233
Իրավառութիւնն առանձնականացն	36
Իրավառութիւնն ածանցելոցն	43
Իրավառութիւնն մեկնութիւնքն	441
Ինն անունն յերեսն	200
Ինն անունն կողմնէնքն	98
Ինն անունն հոլովմանցն	252

Շաղկապն 168:	խրատք	180
Շարամանութիւն որ է		306
Ոյ, իւ, ով, ու, օղ վանկքն		542
Ուցեալ ձևացլ նախապքն		269
Չափօղն ուղղական և չա''		387
Պատուադրութիւնն		529
Սահմանն 'ի տեղի ստորդա''		275
Սեռն անուան		196
Սկսումն վերստին 'ի քերա''		464
Ստորդանն շինօղ մատուցքն		429
Ստուգաբանութիւնն		543
Սանկն	II • 497 •	582
Սերծանութիւնն		552
Տաղն հանգէտ և անհան''		591
Տառն 8 • նաև յերեան		471
Տեսակն անուան		206
Տրոհութիւն որ է կէտադրութի		572
Քաղցր քաղցու 34 • 131 •		250
Քանակն անուան		194
Քերականութիւնն		466
ոչ		Լ՛

130117

A
818

Լաւ ասոր ՚ի վերջնոսմ էրեսող Վարսոյս
ուս ՚ի շնուլ շղարացայ տեղիս, զսխալանսն
՚ի արայմանէս որք յետ արայմանն էշէն տե
սեալ՝ զիցոսս հանդէքն սաշշէջելովսն:

Լարեան	Սեան	Ուշին
33	պատ" պատ"	պատ"
53	կիսակ	կիսատ
94	ածի	ածիմ
95	ամբառնամ	ամբառնիմ
147	մատ 23	մատ 13
158	մայրօրէք	մայրօրէն
166	անդր	այդը
204	18	196
207	Լստ	ոԼստ
230	դերանուան	Լոնելին
280	38	86
298	աղաղակէք	աղղկեցէք
417	393	392
548	320	302

Սիտ ճարդիային գուով արխար՝ սըխալիս
Օ ՚ի անսըխալ՝ միերն միայն գըրանիս
Որոմ գասոս յաւիտ" , ահէն:

